ČECHOAUSTRALAN

KRAJANSKÝ LIST

LÉTO/ZIMA 2016-17 www.cechoaustralan.com

sem

Velvyslanectví České republiky:
8 Culgoa Circuit, O'Malley, ACT 2606
Tel: 02 6290 1386, Fax: 02 6290 0006

PŘIPOMÍNKA

Barbara Semenov

BOŽENA
Víš, já vždycky věděla, že jsme součástí vznešenýho i ubohýho.
Obojí k člověku patří a obojí v něm je.
Neuteče.
Vznešený a ubohý.
Vy, já.
Všichni jsme takový.
Malý i velký.
Jeď k moři a potom o něm všude vykládej!
Musíš.
Oni to neví, že mají i moře.
Myslej, že jsou samá špína, ale mají i moře.
Někdo jim to musí připomínat.
BÁRA
Máš to v pohádkách.
A v Babičce.

(Lenka Lagronová: Jako Břitva/Němcová)

Pomyslný rozhovor milované spisovatelky samé se sebou - snad před 160 lety. Ve hře uvedené letos na scéně Národního divadla jako zdařilý obraz české společnosti, která se od té doby příliš nezměnila, konfrontuje protagonistka Němcová podstatu lidského chápání a počínání. Myslím, že se její připomínka nevztahuje pouze na Čechy, je vlastně duchaplnou úvahou nad světem a lidstvem jako takovém. Alespoň mně se tak jeví.

Je osmadvacátého října, státní svátek - a podél dálnice z Prahy na Plzeň ubíhá podzimně zbarvená krajina, malebné vesničky, upravená městečka a zvelebená města středočeského a západočeského kraje. Jak se nám ta země za sedmadvacet let vyloupla do krásy a vyspělosti! Něco museli ti tři prezidenti udělat dobře, i když jim tu mnohý – tomu či onomu - nemůže přijít na jméno. Věčná kritika a nespokojenost obyvatel této relativně dobře si žijící země nejde člověku na rozum. Moji světem zběhlí spolucestující, pražští přátelé jsou toho mínění, že je to díky malosti naší kotliny bez moře. (…*Oni to neví, že mají i moře. Myslej, že jsou samá špína, ale mají i moře…)* Dokonce žertem viní české obrozence, možná i moji spisovatelku. Jak sebevědomě a úspěšně bychom si dnes počínali, kdybychom – byli bývali – zůstali v rakousko-uherském mocnářství. Byli bychom silní a suverénní, bez závislosti na Západu či Východu. Krk bych za to nedala. Celá řada hořkých a přesných postřehů o české společnosti přežívající pod typickým bičem sebemrskačství v Rakousko-Uhersku ve zmiňované divadelní hře nasvědčuje, že člověk český je sice tvor sofistikovaný, leč zároveň i prokazatelně sebedestruktivní druh.

Jednou z jeho sebezničujících vlastností je pocit potřeby se neustále k někomu „přichylovat" a spoléhat na pomoc zvnějšku, která se v kritickém okamžiku zvrtne v pravý opak. Omlouváme tento rys svojí nešťastnou polohou a malou rozlohou. Svádíme na to svoji neschopnost stát hrdě, statečně a sebevědomě na vlastních. Podobně situované země jako je

Rakousko, Švýcarsko, Maďarsko, dokonce ani Slovensko nic takového nedělají. Je přece jasné, že se geograficky nacházíme stejně tak jako tyto země ve střední Evropě, ale politicky, ekonomicky a společensky jsme na Západě. A nikdo nás dnes už nespojuje s Východem. Jakékoliv další spojování ať již s Východem nebo se Západem se nám může znovu vymstít, stát se i další nebezpečnou hrou. Mělo by nám jít přece spíš o to, abychom se světovými velmocemi Ruskem, Čínou a Spojenými státy udržovali jako malá země přiměřeně přátelské a kooperativní vztahy. Myšlenka, že bychom chtěli nadbíhat Číně a Rusku, je nesmyslná, stejně tak jako plané naděje, že se o nás postarají Američané či Evropská unie. I odtud může zakrátko zafoukat velmi studený vítr. A co uděláme pak? Budeme zase žádat slovanského bratra o pomoc?

V této souvislosti stojí za zamyšlení naše odmítání všeho ruského. Máme proč – vzpomínky na sovětský útlak jsou stále živé. Nemůžeme zapomenout oběti komunismu. Vždyť během čtyřiceti let totality bylo odsouzeno k vězení 205 486 lidí, 248 jich bylo popraveno, na hranicích zahynulo 327 uprchlíků! Za sedmiletého německého protektorátu činil počet obětí nacismu z Československé republiky celkem 360 000 lidí (jejich jména a data narození deklamoval v těch strašných dlouhých letech monotónní nelidský hlas veřejných reproduktorů od rána do večera). Přesto odpor k Německu vyprchal z našince během pár let, záhy jsme začali jeho západní část tajně

obdivovat, s východní se kamarádit… dnes jsme Německu přátelsky nakloněni. A tak to má být, protože svět se neustále mění – nacistické Německo a Sovětský svaz jsou dávnou smutnou historií, nad kterou bychom se měli občas znovu zamyslet… Jen tak nebude docházet k otáčení dějin stále dokola.

Nepadají bomby, netrpíme hladem, cholerou ani tuberkulózou. Nežijeme v totalitě, žijeme v ekonomickém pohodlí a pohádkových vymoženostech vědy a technologie. Přesto si vymýšlíme problémy, občanský neklid, destabilizaci, polarizaci. Proč nevidí Češi krásu, moře jí, které je třeba opečovávat a pěstovat, nikoliv malicherně podrážet a snižovat? Chybí víra, empatie, dobrá vůle, věk?

Polarizace nastává v těchto turbulentních časech ve více zemích, ve většině světa se odrazily právě uplynulé volby prezidenta Spojených států. Nebylo by překvapivé, kdyby v případě opačného výsledku došlo na výspě demokracie až k občanské válce. Tolerance a respekt nebývají ctnostmi rozbouřeného lidu. Bohužel nejsou v poslední době ani slušným zvykem na sociálních sítích. Křiklouni v krytu virtuálních platforem svých počítačů a mobilů se ozývají nejhlasitěji právě z řad, které jakoby zapomněly, že v demokratické společnosti má každý právo na vlastní názor a přesvědčení. Skutečný demokrat dokáže nejen bojovat za svoji pravdu, ale také se snažit pochopit opačné strany.

Během bouřlivého období amerických voleb se pravděpodobně všichni shodli na základní premise – ani jeden z kandidátů nebyl správný. Odpověď na otázku, jak je možné, že v zemi s 320 miliony je těžké najít prezidenta, je celkem snadná. Vzali byste si na triko dvacetitrilionový dluh, a dokázali někde najít dalších sto trilionů dolarů, které bude třeba poskytnout chudým, seniorům a veteránům? Zvolený prezident má sice zkušenosti s bankrotem, ale ne s krachem newyorské burzy. V době toho krachu byl Donald Trump ještě čtvrtstoletí „na houbách", a tak si bude houby pamatovat onu tragédii Černého pátku, která předznamenala Velkou hospodářskou krizi. Následky zasáhly postupně celý demokratický svět.

Ekonomičtí prognostici věští obdobná a daleko drastičtější scénária do pěti let, kdy se do zkázy pořítí společně se Spojenými státy také ekonomie Evropy a Japonska. Hospodářská krize znamená pro naši vyspělou společnost nepředstavitelné – bídu, hlad, a jak už bylo v historii v podobných případech mnohokrát opakováno – válku. Nebudu zacházet do extrémních srovnávání historie, vůdců, populismu i mírumilovných, kteří nedělali nic, aby zlo zvítězilo. Doufám - jako většina nás, že nic takového se nestane.

Přesto mi ve chvílích pochybování o šťastných zítřcích dává smysl jediná hodnota, která může zachránit ekonomický krach světa. Hodnota podložená lidskou prací. A rovněž jistou regulací lidstva. Naše demokratické země kritizují kapitalistický komunismus, který v čtrnáctimiliardové Číně vybudoval nejsilnější ekonomii světa a posunul stovky milionů obyvatel z chudoby do střední vrstvy. Nelze srovnávat západní civilizaci s miliardovou asijskou zemí, nicméně v kontextu černých vyhlídek na náš případný ekonomický krach se vnucuje myšlenka jisté rozumné regulace lidstva. Je však něco takového v rámci demokratických zásad vůbec možné? Kdo by to dokázal? Podobné snahy se ujal ve stopadesátimilionovém Rusku Putin, jeho regulování státu, které je v případě této masy lidí – „jich mnogo" - zřejmě nezbytné, mnozí považují za nedemokratické.

Na Spojené státy americké se zbytek světa dosud díval jako na Nový svět nejen díky tomu, že byl objeven stejně tak jako Austrálie později, ale také díky novodobé demokracii, která zde od vzniku těchto zemí spolehlivě funguje se svými kladnými i stinnými stránkami. Je nasnadě, že velmoci USA, Čína a Rusko se jako národy vyvíjely historicky naprosto odlišně a jejich chování je nesrovnatelné. Srovnatelná je však ekonomie, která bude v budoucnosti nutně podmiňovat další osud všech zemí, všech národů světa. Odpovědnost amerického prezidenta vycházející z této situace je nezměrná. Jak ukočíruje v příštím roce tři sta dvacet milionů lidí? Jak ovlivní ostatní země? Lidstvo vznešené i ubohé, kterému se stále nějak míň a míň připomíná, že má v sobě energii a hloubku moře; nepředstavitelnou sílu, která může být všemocná i zničující.

A jakou roli v tom lidském moři hraje kapka každého jednoho z nás?

Generální konzulát České republiky:
169 Military Road, Dover Heights, NSW 2030
Tel: 02 9581 0111, Fax: 02 9371 9635

O JENÍČKOVI, MAŘENCE A OTESÁNKOVI

Zdeněk Rich

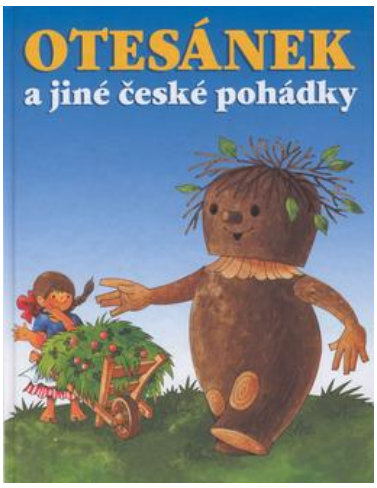

Byla žila kdysi mladá rodinka, sestávající z tatínka a maminky, jak to bývalo v těch dávných dobách pravidlem a protože se velice rádi měli, maminka přivedla na svět trojčata, Jeníčka, Mařenku a Otesánka (milý čtenář laskavě promine, že míchám dohromady z jistých praktických důvodů protagonisty ze dvou různých pohádek). I když všechna tato robátka pocházela ze stejného lůna a spatřila světlo světa v pouze minutových intervalech, byla naprosto rozdílná. Ihned to bylo zřejmé na Otesánkovi, který nejen že vysál všechno mateřské mléko a Jeníček s Mařenkou byli potom závislí na Sunaru, ale bylo nutno zaměstnat ještě dvě kojné, aby Otesánka, který byl alergický na Sunar, uživily. Ale později, když Otesánkovi sourozenci odrostli plenkám, bylo snadno vidět, k čemu budou směřovat. Mánička trávila mnohou chvíli před zrcadlem, vlásky na jednu a hned na druhou stranu barevnou mašlí uvazovala, různé blůzičky zkoušela a podobně. Jeníček potom udivoval ostatní členy rodiny sportovními výkony, skákal do výšky i do dálky (snad i do šířky) a kozelce metal o sto šest, někdy i o sto sedm.
Život spokojeně plynul, Jeníčkovi i Otesánkovi zmužněl hlas a Máničce se pod slušivou blůzičkou začaly objevovat tvary, svědčící o tom, že z ní bude zakrátko žena. A tu se tatínek někde dočetl o krásách demokracie a učinil první důležité rozhodnutí. Zavolal si maminku i trojici dorůstajících dítek a pravil takto: Od tohoto dne se každé čtyři týdny sejdeme a v rámci demokratického procesu bude moci každý jeden z nás vznést návrh, o kterém budeme diskutovat, a potom dojde k volbě, která rozhodne, zda podaný návrh schválit, či zamítnout. Maminka, které se návrh velice zamlouval, se hned ujala slova, aby tatínkem navrhovaný systém vyzkoušela. Navrhla uvařit na druhý den koprovou omáčku s knedlíkem a hovězím masem. Během diskuse se Jeníček, jakožto vegetarián, odmítl pojídat maso mrtvých zvířat a Otesánek navrhl kompromis, že se vzdá té husy střední velikosti, do zlatova vypečené, dvou tuctů knedlíků a žejdlíku zelí, což byl jeho denní oběd, v případě, že dostane po koprovce ještě jako moučník celý dort a to od samého Sachra z Vídně. Potom došlo k volbě a koprová byla schválena čtyřmi hlasy proti jednomu, tedy Jeníčkovu, ale Mařenka si vymínila, že vzhledem k dietě podporující štíhlou linii sní pouze jeden knedlík. Nebudu milého čtenáře unavovat popisováním dalších demokratických procesů a postoupím o nějaký čas dál. Otesánek, kterému se zdálo, že je po vydatné snídani a neméně opulentní přesnídávce tak vyhládlý, že mu ta jedna husička, i když trochu nadstandardní velikosti nestačí, a než přednese na příštím zasedání požadavek, aby dostával husičky dvě, navrhl sourozencům, aby se spojili v koalici (v tomto případě se nejedná o samičku australského koaly). Navrhl, že bude každý z nich v budoucnosti podporovat svým hlasem každý návrh, který kdokoli z nich tří podá.
I stalo se. Při příštím zasedání byl odhlasován třemi hlasy proti dvěma návrh, aby Otesánek dostával, jak si plně zaslouží, husičky dvě, knedlíků nepočítaných a zelí, co se do něj vejde. Požadavek Máničky, aby dostala kabelku z krokodýlí kůže, bez které nemá život cenu, byl opět třemi hlasy schválen, stejně tak jako Jeníčkův návrh, aby dostal brusle, lyže a kolovadla. Jako obvykle tatínek s maminkou hlasovali proti, ale bylo jim to málo platné. Demokracie, jejíž nedílnou částí je všeobecné volební právo, je tady a musí se tedy respektovat.
Je pochopitelné, že výdaje na uspokojení spravedlivých nároků voličů vzrostly tou měrou, že tatínek musel vzít dva „second joby“ a když ani to nestačilo, musel pracovat, stejně jako maminka, dvacet šest hodin denně. Pokud někdo namítne, že den má pouze hodin dvacet čtyři, potom bych ho poučil, že se jedná o pohádku, kde je vše možné, právě tak, jako bylo možné to, co následovalo. Když tatínek jednoho dne zatřepal pokladničkou a zjistil, že v ní už nic necinká, hluboce se zamyslel a učinil druhé závažné rozhodnutí. Prásknul pěstí do stolu a zavolal si Jeníčka, Mařenku i Otesánka a takto jim pravil: Milá děťátka, zdá se, že ta vychvalovaná demokracie má jakési drobné závady a proto tedy - Jděte do širého světa a najděte sobě zaměstnání mince přinášející, a pokud jich bude jistá míra, kterou určíme maminka a já, a pokud je vhodíte do pokladničky, která v současné době zeje prázdnotou, volební právo vám bude navráceno. Nutno dodat, že po tomto oznámení nedošlo ani k diskusi, ba ani k volebnímu procesu. Je jen škoda, že takovéto řešení se najde pouze v pohádce a v širém světě nenajdete politika, který by praštil pěstí do stolu a rozhodl jako pohádkový tatínek.

HLEDÁ SE

Jana Kovandová hledá svého otce Jana Kovandu narozeného v roce 1950, který emigroval z bývalého Československa v roce 1983 nejprve do Itálie a poté do Austrálie. V době, kdy byla Jana s otcem naposledy v kontaktu, někdy kolem roku 1993, žil Jan Kovanda hodně skromně, aby mohl co nejvíce cestovat, příležitostně se živil jako elektrikář. Na svém malém katamaránu občas vyrážel na moře. Jakékoliv přímé i zprostředkované informace o Janu Kovandovi prosím pište na adresu canberra@embassy.mzv.cz, nebo volejte na telefonní číslo 02 6290 1386.

Město před Vánocemi

Josef Tomáš

Město před Vánocemi
je jako kalhoty člověka,
který najednou ztloustl.
Též praská ve švech,
když se lidé přespříliš najedli
zvědavosti a přání,
a radosti a očekávání,
a s přeplněnými žaludky fantazie
si přesto utrhnou to i ono
z prohnutých regálů a výloh.
Když potom pozdě večer
s bolením hlavy usínají,
řeknou si: božínku,
vždyť je to, jako když jsi
chodíval s tatínkem na třešně!
Už jsi ani nemohl jíst,
a přesto, automaticky,
jsi ještě tu a tam
dal do úst další šťavnatý plod
a aspoň šťávu jsi z něho vysál…

Teprve po letech se ti objasnilo,
že to nejdůležitější tehdy
jste byli vy – tatínek a ty –
a to, jak jste si dávali
úsměvy a slovy,
pomáháním a pozornostmi
jeden druhého sobě navzájem.

(Vzpomínka na domov, prosinec 1982)

Šťastné Vánoce

Každé poledne jsem ho našel na stejném místě:
zarostlého, nemluvného, na konci výčepního pultu.
Jen občas jedovatě zasyčel, jak nenávidí všechny ženy.

Včera ale jsem ho téměř nepoznal. Byl ostříhaný, oholený
a dokonce i mou ruku přijal na přání šťastných svátků.
Jakoby na omluvu šeptl: „To abych udělal radost mamince."

((Obrazy malované slovy, 2002)

Na stránkách Josefa Tomáše poeziezexilu.com naleznete českou i anglickou verzi (Return of Agnes of Bohemia) Návratu Anežky Přemyslovny.

Hotel Vila Olga

Zrenovovaný rodinný **hotel Vila Olga v Jevanech** se nachází v přírodní rezervaci Voděradské bučiny. Hotel je obklopen kaskádou rybníků, rozlehlými lesy a nádhernou přírodou.

Vila nabízí ubytování v komfortních pokojích s výhledem do zahrady. Všechny pokoje jsou vybavené satelitní LCD TV, minibarem, psacím stolem, bezplatným Wi-Fi připojením a koupelnou se sprchovým koutem a toaletou. Ubytování zahrnuje v ceně snídani. K dispozici salónek a prostorná společenská místnost. Součástí hotelu je lesní zahrada, tenisový kurt, v okolí naleznete golf, bowling a upravené cyklostezky. V areálu hotelu můžete zdarma využít bezpečné parkoviště. Prostory hotelu a zahradu s party-stanem je možné využít pro firemní večírky, svatby a různé akce doprovázené cateringem.

Hotel Vila Olga

Rekreační 55
281166 Jevany
Czech Republic

+420 777322532
hotel@vilaolga.cz
www.vilaolga.cz

Honorární generální konzulát České republiky:
JUDr Milan Kantor
500 Collins Street, Melbourne 3000
Tel: 03 9629 6196, Fax: 03 9629 1311

ODTUD A ODJINUD

Australská pošta poukázala na sedm zvířecích druhů, kterým hrozí, že zmizí z povrchu světa. Tři z nich jsou ta, kterým se v Austrálii říká exotická, ostatní patří k vyskytujícím se pouze na domácí půdě. Byla by to ztráta nejen biologická, ale i kulturní. V každém případě ostudná, lidská společnost tato zvířata ohrožuje. Za posledních 40 let vyhynulo na světě 58% zvířat.

Na filatelistickém aršíku vidíme zástupce sedmi ohrožených druhů. Na čelní místo je pod zvětšovacím sklem zařazena barevně pohledná žába, kterou české zoologické názvosloví označuje paropucha corroboree. Je to vlastně připomínka zoologické zahrady v Sydney oslavující sto let od založení. Žabička není delší než 2.5–3 cm, proč si zasloužila ropuší označení nevím, patří ale mezi nejvzácnější zástupce žabího druhu. Nočním slavnostem Australců, jak první čeští cestovatelé nazvali australské domorodce, se říká corroboree, tančící muži si okrašlují obličej a hruď žlutohnědými pruhy barvy získané z jílu. Tato barva pleti tanečníků a černá noc daly jméno vzácné žábě.

Na další známce vidíme levharta sněžného. Známý autor cestopisných knih Peter Matthiensen nazval jeden ze svých cestopisů Snow leopard, pěšky pátral zcela bez úspěchu tři měsíce v horách Himaláje v zóně tří a čtyř a půl tisíce nadmořských metrů za extrémních klimatických podmínek. Knihu uvedl k mému překvapení citátem v Praze narozeného básníka R. M. Rilkeho o půvabu neuskutečněného, i když tušeného. Habitat sněžného levharta se rozkládá v neobyčejně drsném přírodním terénu v rozloze dvou milionů čtverečních kilometrů na území dvanácti států, proto je obtížné spatřit třeba jen jedno z asi pěti tisíc z této čeledě kočkovitých zvířat žijících pouze v Himalájích.

Ani nás nenapadá, že slon indický, kterému je věnována další známka, patří mezi silně ohrožené zvířecí druhy. Patří do jiné systematické kategorie než slon africký, i když mnoho lidí slony těchto druhů nerozlišuje. Slon indický je nejmohutnějším asijským zvířetem, dosahuje šest a půl metrů do délky a tří metrů do výšky. Klimatické podmínky v Africe jsou rozdílné od těch v Asii, afričtí sloni si vynucují více odpařování, k tomu jim slouží zvětšená plocha ušních boltců, jejich asijští bratranci je mají menší. Počet slonů žijících v Asii poklesl o 50 procent během posledního půlstoletí, mají to na svědomí pronikavé změny prostředí, zejména přeměna lesních ploch na plantáže. Je to známá písnička, blaho člověka má přednost před životem zvířete.

Gorila obecná je velký primát vyskytující se v dešťových pralesech a v bažinách střední a západní Afriky. Svědčí jí oblasti do nadmořské výšky 1600 m.
Je to vegetarián vyhledávající dřeň pralesních plodů, rostlinné výhonky a stromové listy. Ovoce je vitaminózní pochoutka. Celkový počet tohoto druhu goril se odhaduje na sto tisíc, populace se zmenšuje, sčítání

je neobyčejně náročné vzhledem k obtížnému terénu a jeho hustému zalesnění včetně houštin. Na známce vidíme samici s mládětem, v pozadí dohlíží hlava rodiny, anglicky se takovým starším samcům říká silver-back, stříbrná záda. Mladším black-back, černá záda. Gorily se v přírodě dožívají kolem 40 let. Známka nás seznamuje - jak si můžeme na ní přečíst, se západním druhem, stejně ohrožený je i druh východní, oba mají vždy kolem pěti podruhů. DNA (deoxyribonukleová kyselina) je považována za tzv. gen, - zmiňuji se jen proto, že gorily se geneticky velmi podobají lidem. Ještě nám bližší je šimpanz, vede však jeho příbuzný bonobo. Vraťme se ale k našim gorilám, jejich úhlavními nepřáteli jsou dnes pytláci a ještě více snad i vojáci Konga a Rwandy. Do africké politiky se zde ale pouštět nebudu.

Pouze na dvou lokalitách v západní Austrálii se vyskytuje bahenní želva, jejíž český zoologický termín neznám. Obrátil jsem se o radu, v Praze existuje spolek chovatelů želv, předseda mi ale odpověděl, že se zajímá pouze o suchozemské želvy, a ty, které žijí ve vodě, ho nezajímají, takže mi nemůže poradit. A pohříchu želví svět je pro mne vzdálený, želvička na známce od nosu k ocásku dorůstá do 13 cm, je tedy velmi zranitelná, i když se chlubí krunýřem, je obětí kultivačních opatření a mýcení porostů.

Kriticky ohrožený v Austrálii se nalézající papoušek dorůstající 21 cm mi také působí názvoslovné potíže. Papouškům této čeledě česká zoologie říká neofémy, ale pouze dva druhy jsou uvedeny v Chvapilově příručce Ptáci Austrálie, o té na známce se autor ani nezmínil. Asi mu nestála za to, uvádí však také téměř vyhubenou neofému tyrkysovou, i když podobnou té se žlutými ocasními pery, kterými se také pyšní ta na známce.

Na poslední známce vidíme zvláštní zvířata se zvláštním českým označením šlakol severoaustralský. To napovídá, že jde o vačnatce, byl kdysi na severu země hojně rozšířen, dnes přežívá pouze ve dvou nalezištích v malých populacích. Ze čtyř druhů šlakolů (starší česká přírodopisná literatura jej označuje jako kunovec severní) ten známkový dosahuje hmotnosti jen málo přes jeden kilogram, kabátek má rezavě hnědý s bělavými skvrnami na zádi a končetinách, bříško se honosí barvou smetany. Australská pošta vydala téměř současně se sérií ohrožených zvířat aršík se sovami. Jsem úplně ztracen při pokusu je druhově identifikovat, podobně jako brouky skvostných barev na čerstvě vydaném čtyřznámkovém aršíku. Filatelisté zaměření na australské edice anebo na zoologické motivy si tedy přijdou na své.

IP

KONFERENCE KRAJANÉ A OTÁZKA IDENTITY

Miroslav Krupička

Koncem září proběhla v Praze třídenní konference „Krajané a otázka identity“. Zahraniční Češi ze 17 zemí na ní diskutovali o tom, jak prožívají svou českou identitu a jak ji uchovat do budoucna. Vesměs se shodovali na tom, že je to možné, ale je k tomu třeba silné vůle a úsilí.

Konference byla již devátým setkáním zahraničních Čechů od roku 1998, kdy tato tradice začala. Tentokrát přijelo do Prahy na 130 účastníků z většiny evropských zemí, USA, Kanady a Austrálie. V kuloárech Národního muzea bylo vidět, že téma konference zaujalo – vždyť udržení české identity je vlastně otázkou přežití zahraničních komunit. Živě se debatovalo o přestávkách i po skončení jednání. Mnozí účastníci se znají z předchozích akcí a tak je pro ně setkání příležitostí vidět po dvou letech přátele odjinud a popovídat si o tom, co je kde nového. Při zahájení všichni zúčastnění vzpomněli na Áju Vrzáňovou, exulantku a někdejší československou krasobruslařskou legendu, která stála v čele Koordinačního výboru zahraničních Čechů posledních devět let do léta 2015, kdy náhle zemřela.

Novou čestnou předsedkyní výboru se stala Eliška Hašková Coolidge, taktéž exulantka a nositelka titulu Významná česká žena ve světě. V úvodním slovu připomněla důležitost udržování odkazu exilu 20. století, stejně tak i češství, uchovávaného v krajanských komunitách. „Češi ne vždycky drželi při sobě,“ řekla Hašková, „ale ti, kdo se snaží udržovat českou kulturu a jazyk, si zasluhují naši morální i materiální podporu.“ V úvodu konference s pozdravným projevem vystoupil 1. místopředseda Senátu Přemysl Sobotka, politik, který zahraniční Čechy navštěvuje a podporuje trvale. Účastníky dále pozdravili náměstek ministra zahraničí Václav Kolaja, předseda Senátní komise pro krajany Tomáš Grulich a zmocněnec Ministerstva zahraničí pro krajany Jaroslav Kantůrek.

V průběhu zahajovací ceremonie obdrželo pět krajanských osobností Ocenění za dlouholetou činnost pro krajanské komunity a za péči o české kulturní dědictví v zahraničí. Byli to Michael Klimesh z amerického Spillville – za udržování odkazu A. Dvořáka v USA a organizaci akcí připomínajících české osídlení v Iowě, Jarmila Kozáková Marinkovičová z Chorvatska – za aktivní organizační a redaktorskou činnost v České besedě Záhřeb, Ivan Latko – zakladatel Klubu T.G.M. v Užhorodě, který úspěšně obnovuje památníky T. G. Masaryka a dalších československých osobností na Ukrajině, Blanka Maňkovská – badatelka v oblasti českého osídlení na Slovensku a také zakládající členka a hlavní duše Českého spolku ve Zvolenu, a Barbara Semenov – propagátorka české kultury a hudby v austrálském Melbourne, kde uspořádala celou řadu vystoupení mezinárodních i českých interpretů a skupin.

Její jméno je spojeno s časopisem Čechoaustralan, který vydává už 10 let v tištěné podobě i na webu www.cechoaustralan.com. Jako šéfredaktorka si Barbara Semenov vytkla za cíl přispívat ke vzájemnému porozumění mezi Čechy doma a v zahraničí, což se jí daří. Časopis má čtenáře v Austrálii, v Česku i v dalších zemích. Čechoaustralan je archivován Národní knihovnou České republiky.

Senátor Tomáš Grulich připomněl ve svém vystoupení, že udržování české identity v zahraničí má mnoho různých podob podle aktuálních potřeb jednotlivých komunit. Důležitá je podle něj výuka češtiny, např. v Českých školách bez hranic, jež si zaslouží zvláštní podporu. Grulich dále informoval o nedávno skončené senátní konferenci Diaspora – partner mateřského státu. Dlouhodobým cílem Senátní komise pro krajany je koordinace všech českých ministerstev a institucí, jejichž činnost se dotýká zahraničních Čechů. Zaznělo doporučení, aby vznikly webové stránky, na nichž by se soustředily veškeré kontakty a informace o agendách, které zahraniční Češi potřebují řešit – jako např. volby, výuky češtiny, vyřizování cestovních dokladů, sociální a zdravotní pojištění, otázky spojené s reemigrací apod. Senátní komise dále navrhuje posílit pracoviště zmocněnce pro krajany na MZV, které by tyto záležitosti mohlo koordinovat, a při Úřadu vlády zřídit poradní orgán, který by této činnosti napomáhal.

Kam za kulturou v Česku?
http://vstupenky.ticket-art.cz
TICKET ART
VÁŠ PARTNER VE SVĚTĚ KULTURY A ZÁBAVY

Zajímavé bylo vystoupení Karla Rašky, někdejšího předsedy americké Společnosti pro vědy a umění, který dnes stojí v čele Akademického spolku Komenský. Raška ilustroval vývoj vztahu k české identitě na příkladu vlastní rodiny, kde se mluvilo česky. V 80. letech, kdy se v socialistickém Československu projevoval silný antiamerikanismus, se jeho děti cítily Američany, ale po roce 1989 se otevřením hranic situace změnila.
K obnovení české identity podle něj přispěly časté návštěvy Čech a dětské tábory. „V akademické nebo vědecké oblasti, kde jsem pracoval, nezbývalo než přijmout americkou identitu, jinak bychom se neprosadili," řekl Raška a podtrhl roli SVU, která se stala platformou pro setkávání českých a slovenských vědců v USA.
Barbara Semenov, vydavatelka časopisu Čechoaustralan, ve své řeči jako klíč k české identitě označila český jazyk, literaturu a poezii a zdůraznila, že je třeba hledat spojnice mezi novou a starou vlastí. O to usiluje ve svém časopise.
V konci konference byl pro krajany připraven kulturní program. Začal vernisáží výstavy Československý exil 20. století na Jungmannově náměstí v Praze. Expozice představuje hlavní exilové vlny z českého a slovenského území v období 1914 – 1989, při nichž opustilo vlast přes 300.000 lidí. Zastávkou číslo dvě bylo Národní technické muzeum, v roce 2013 znovuotevřené po rozsáhlé rekonstrukci. Role průvodce se ujal ředitel muzea Karel Ksandr. Krajané obdivovali staré i nové expozice včetně umělého dolu na uhlí. Největší zájem budila dopravní hala, kterou někteří krajané pamatovali ze svých návštěv před víc než půlstoletím. Odpoledne patřilo návštěvě Národního archivu, kde byla speciálně pro účastníky konference připravena výstava nejdůležitějších dokumentů z doby Karla IV. Krajané si mohli zblízka prohlédnout Zlatou bulu Karla IV. a jiné pergameny, dotýkané slavným císařem. Účastníci letošní konference se rozjížděli trochu unaveni ale spokojeni s tím, že se těší na další podobnou akci. Diskusní příspěvky a fotogalerie z konference budou postupně zveřejňovány na www.zahranicnicesi.com. *(zkráceno)*

checkusouttravel
Czech Travel Specialist

Levné letenky do a z Evropy
s Emirates, Korean, Etihad, Czech Airlines
a s mnoha dalšími

Túry – Česká republika a Střední Evropa
Plavby po evropských řekách

Levné túry z Prahy do zahraničí

Volejte 1300 794 543

e-mail - info@checkusouttravel.com.au

www.checkusouttravel.com.au

checkusouttravel
Czech Travel Specialist

IDENTITA ČECHOAUSTRALAN

Barbara Semenov
- referát přednesený na Konferenci Krajané a otázka identity

Jakou identitu má Čechoaustralan? Začnu, jak už bývá mým zvykem, poeticky:-

Já byl za pólem - já prošla svět,
zem obeplul kolem - vždy vracíš se zpět,
tam, kde ti září tvůj Jižní kříž.
Vím, dnes jsem Australan spíš.
Mám rád zvuk cikád i rudý prach,
vůni od moře a žluť v mimosách,
Já vltavský rodák, můj moravský kraj,
- ve snění Didgeridoo taj...
Tisíce let stará - věčně mladá je,
jak bilabong života vodu tu má,
z ohňů vyjde vzácně - krásná,
i vinná réva tu chutná, jak má...
Osud mi dopřál mít dvojí vlast,
je na tisíc míst, já nedám se zmást,
srdce mé česky vždy bít uslyšíš,
přesto jsem Australan spíš.

Tak nějak to cítí Čechoaustralan, tedy Čech, který dnes žije na opačné straně zeměkoule. Našinec, který přivykl zcela odlišnému světu, než byl ten, do kterého se původně narodil, ten který v něm zapustil kořeny daleko předtím, než se stal protinožcem.

Do jaké míry to v Čechoaustralanovi dýchá stále češstvím, do jaké míry to v něm rezonuje nově a jinak - po australsku? Sleduji na svých souputnících ve dvou rozdílných, leč stejně hodnotných domovinách poměr k té či oné identitě již třetí dekádu a vnímám, jak se tento poměr, generačně odvislý, mění s tokem doby.

Ještě jsou mezi námi poslední pamětníci z první emigrantské vlny. Mohykáni, kteří ač nejstarší a kdysi nejvíc zkoušeni novou zemí, i nejúspěšněji v ní integrovaní, zůstali české identitě asi nejvěrnější. Uprchlíci z osmačtyřicátého roku, z období začínající komunistické nadvlády v Československu, pevně věřili, že se jedná o prozatímní odskok do Austrálie. Bylo eminentně důležité přes veškeré strastiplné a kruté začátky, kterým je podrobovala tenkrát značně „vykořisťovatelská“ Austrálie jako zdroj nejlevnějších pracovních sil, stále se sdružovat, stýkat, udržovat kontakt s domovinou a vším českým.

V padesátých letech krajanský společenský život v Austrálii vzkvétal, naděje umírala pomalu a postupně. Až začátkem šedesátých let se tato exilová vlna začala konečně smiřovat s tím, že ke kýženému plánovanému zvratu v republice už zřejmě nedojde. Kromě toho se Češi, kteří byli donuceni podmínkami v Austrálii k tvrdé práci a obstáli v této výzvě, začali velmi úspěšně integrovat. Ti svobodní se později ženili s Australankami, ti v českých manželstvích přesedlali na anglickou komunikaci v domácnosti kvůli dětem, které zapadly do australských škol jako ryby ve vodě. Jen malé výjimky čechofilů trvaly na pečlivém zachování jazyka a tradic v rodinách.

Jejich pojítkem s českou identitou zůstala ve většině případů nostalgie, vzpomínky na dramatické opuštění rodné hroudy, silná pouta k tradicím a české kultuře, literatuře a historii. Nezažili ani tragédie padesátých let, neprožili sovětskou okupaci a nemohou mít představu o tom, co se skrývá pod ohyzdným termínem „normalizace“. Jejich láska k staré vlasti většinou přetrvala vzdor dálkám a času hluboko v jejich srdcích. Jsou dnes nejvděčnějšími odběrateli tištěného Čechoaustralana. Jejich psaníčka redakci psaná roztřesenou rukou jsou nejdojemnějším důkazem trvalé české identity.

Trochu jinak je tomu z celkem pochopitelného důvodu s další emigrační vlnou z roku osmašedesátého – tito Češi neodcházeli „na skok“, ale s rozhodnutím a jasným přesvědčením, že je to odchod „na vždy“. Byl to odchod vyprovokovaný černým datem v naší nedávné historii, 21. srpnem, kdy mnohým Čechům a Slovákům i později svitlo, co znamená pojem „dočasně umístěných vojsk“. Pro ně to ale v ten okamžik znamenalo navždy uzavření vrátek nejen od svého domu, ale i od svých blízkých, kteří zůstali za těmi vrátky. Přesto neváhali odejít a začít budovat pro sebe a pro své rodiny lepší život jinde. Nikdy nezalitovali své volby, vrhli se vší silou do své integrace v zemi, kterou zvolili, či jim byla přidělena k dalšímu žití.

Pro ně – hlavy otevřené - byla prioritním imperativem slova textaře Zdeňka Borovce: „Jdi pryč, všeho nech, cestu znáš přes ta pole neoraná. Jdi, nečekej na to, až krutě padneš za tyrana“ i víra, že „jednou najdeš snad místečko k spánku, chleba a slánku, teplo a klid, - vždyť musí se žít“. A tak se i stalo. Integraci měli posrpnoví uprchlíci daleko snazší, většina světa jim byla soucitně nakloněna, v Austrálii jim na pomoc štědře přispěchali krajané starousedlíci, kteří přišli před dvaceti lety.

Čechoaustralané z osmašedesátého jsou dnes z velké části v důchodovém věku či na jeho hranici. Jsou dobře sžiti s Austrálií a vesměs jí dávají stále přednost před starou vlastí z mnoha často velmi prozaických, osobních důvodů. Jeden z těch nejpádnějších je, že jejich děti se zcela poaustralštily. Češtinu zapomněly, protože nebyla doma příliš podporována. V souvislosti s averzí vůči bývalému domovu, který setrvával v komunistickém jhu, nebylo proč zabývat se češstvím jako něčím nepostradatelným v rámci nového života v Austrálii. Rodiče se spíš snažili sami naučit angličtinu od svých školou povinných dětí, - podstatnou součástí rodinného života v Austrálii je život ve školních komunitách, na dětských sportovištích a v hudebních kroužcích. Čeština dětí, později dospělé mládeže je omezená, tzv. „kuchyňská“, postačující k dorozumění se v rámci rodiny, jinak nepoužitelná. Společnost – tedy přátelé, kamarádi a lásky druhé generace - je pak především australská, z té si vybírají své životní partnery, jejich děti – vnuci „osmašedesátníků“ česky už vůbec

Muzeum českého a slovenského exilu 20.stol., Štefánikova 22, Brno 602 00, Email: muzeumexil@muzeumexil.cz

nemluví, snaha prarodičů o komunikaci s vnoučaty v češtině není příliš žádoucí, ba dokonce se často jeví jako společensky nevhodná a neslušná vzhledem k přítomnosti člověka, který jazyku nerozumí.

Česká identita byla v tomto případě přirozeně potlačena a mnohdy vytěsněna identifikováním se s novou vlastí. Jistou roli zde sehrála i skutečnost, že Austrálie obsahuje ve svém životním stylu zcela nenucenou, přirozenou formu vlastenectví, ve kterém vyrůstá podvědomí generace za generací. Není divu, že mnoho českých rodin v Austrálii je většími vlastenci australskými než českými. Jejich hrdost na příslušnost k Austrálii je opodstatněna příkladným charakterem a postavením této země ve světě. Přesto i v této generační skupině je velký počet Čechoaustralanů, kteří se díky svým pozitivním vzpomínkám a vztahu k České republice, i díky příznivým finančním možnostem rádi stále častěji vracejí do země svého původu a v podzimu svých životů opět inklinují k české identitě.

Specifická je skupina emigrantů z posledního desetiletí české totality, z let osmdesátých, do které patřím i já. Ta má dnes, myslím, největší pochopení pro současnou Českou republiku, protože vedle všeho zlého v období normalizace prožila rovněž hodně spojujícího s poníženou zemí, a pociťuje tak zvláštní pouto a empatii se starým domovem. Svým způsobem touží po návratu k české identitě. Tato touha nemá co dělat s asimilací a integrací v nové zemi, ta může být sebeúspěšnější, přesto to tuto kategorii emigrantů táhne zpátky domů.

Koncem minulého století česká identita v krajanských komunitách v Sydney, Melbourne, Brisbane a Perthu scházela na úbytě, ocitla se v unaveném stádiu, rozháraná a bez motivace. Dnes opět vzkvétá díky nové injekci, kterou dostala v podobě poslední vlny nově příchozích Čechů. Ti se dnes s velkou chutí angažují ve všem, co podporuje utužení jejich české identity v rámci země jejich nového působení. Organizují české společenské a kulturní akce, podporují české školy a hrdě prezentují i reprezentují svoji vlast v Austrálii.

U této velmi početné části české diaspory je důležité si uvědomit jednu podstatnou věc. Jejich identita není poznamenaná stigmatem emigrace. Nemuseli projít traumatickou zkušeností, neprožili jedno z nejtěžších životních rozhodnutí, jaké mají za sebou emigranti, uprchlíci donuceni kdysi zavřít dveře za svým domovem bez možnosti návratu. Myslím, že proto se identita Čechů žijících dnes v zahraničí liší zejména v závislosti na době jejich odchodu z vlasti. Identita emigrantů/exulantů je dle mého názoru poznamenána doživotními šrámy a jizvami, na které bychom někdy rádi zapomněli, někdy jsme na ně hrdi a stavíme je na odiv. Každopádně je česká identita, které jsme zůstali napříč časem více či méně věrni nebo se k ní postupně vraceli, daleko více emocionální. Identita nové generace Čechoaustralanů, kteří nikdy neztratili možnost návratu domů, je mnohem stabilnější a silnější. Je to právě tato vlna, která dnes udržuje a šíří české tradice a zůstává přes veškerou novodobou globalizaci a kosmopolitní integraci identicky česká.

Austrálie je nádherná země. Její příroda je nepopsatelná a různorodá. Její lidé jsou díky své přátelskosti a upřímnosti oblíbeni po celém světě. Austrálie má hypermoderní miliónová města a zároveň místa, která si udržela nedotčenost dávných tisíciletí. Australská demokracie a řád nemá ve světě obdoby a většina zemí včetně České republiky by si z ní měla brát příklad. Přesto se domnívám, že člověk, který vzešel z české kulturnosti, i kdyby se sebelépe zabydlel v této zemi vskutku neomezených možností a pověstné australské bonanzy, se nemůže ztotožnit s australskou identitou na celých sto procent.

Co mi v Austrálii schází? Pominu-li, že buš nevoní jako borovicový či smrkový les, a že Australané jsou sice chvalně známí svojí srdečností a soudržností, leč postrádají sofistikovanost Evropanů, musí mi nezbytně scházet ke štěstí již zmiňovaná kulturnost, historické tradice a umění. Austrálie se v tomto směru soustředí spíš na gurmánské vyžití v restauracích a na sporty a sportovní mega vystoupení a klání.

Myslím, že nejsem mezi krajany sama, která trpí známým syndromem rozpolcenosti mezi láskou k oběma domovům. Je to rozpolcenost mezi dvěma identitami. Na druhé straně, možná je tato dualita jakýmsi bonusem, umožňujícím nám vážit si obou identit, uvědomovat si jejich rozdílnost, učit se z nich k vlastnímu prospěchu a radovat se z této dvojí sounáležitosti. Jde přece o zcela unikátní ztotožnění se s dvěma silnými, výjimečnými identitami, vycházejícími z našeho nabytého čechoaustralského status quo.

Zimní podvečer v Traben-Trarbachu

Josef Tomáš

Schouleně, jakoby zachumlaná do vlňáčku
dříme zimní ves. A bílé obruby sněhu
na rukávnících střech zdůrazňují stáří roubení.

Též liduprázdně, nepočítáme-li sebe, a tedy
nenápadně a tiše, abychom pocítili jaký hřích
by to byl vyrušit bohumilé ticho zasněženého údolí.

(Obrazy malované slovy, 2002)

VÁNOCE 2016

Jana Reichová

V balíku od sestry z Prahy byly opět zajímavé časopisy, samozřejmě již z tohoto roku, ale najednou jeden ještě z konce roku 2015. Otevřu časopis a právě na té stránce je malý chlapeček oblečený jako Santa, ale s velmi velmi nešťastným obličejíčkem. Pod stromeček nedostal dárek, který si přál. Možná to pokazil Santa, ale tedy letos to Ježíšek snad napraví.

Nu ano, vždyť budou opět Vánoce. Zde v Austrálii plné sluníčka, ale tak jsme my již na ty teploučké Vánoce zvyklí. Letos se na ně těším ještě mnohem víc. Vlastně bych se měla přiznat proč. Nebudeme totiž zdobit velký vánoční strom, nebudeme muset dávat stoly dohromady, aby se k nim celá rozrostlá synova rodinka vešla, pěkně je prostírat, přidávat hezoučké vánoční ubrousky a chystat talíře, talířky, misky a mističky. A tak co?

Nyní bych se tedy vlastně měla stydět, já se těším na Vánoce, protože nebudu muset téměř nic chystat? Ale mámo, babičko a prababičko, to je opravdu hanba. Vždyť jsi to všechno vždy připravovala s takovou radostí a ty roztřesené ruce jsi přece nechtěně zdědila, tak vlastně by ti mělo být líto, že to všechno již chystat nemůžeš.

Dobře, přiznávám, Vánoce budou u syna Jindřicha a snachy Leonie, tak jak vlastně byly již minulého roku. Jistě náš český bramborový salát a rybí polévku nachystám já, ale to je vše. No, ne tak docela, malý vánoční stromek doma budeme mít, právě tak jako adventní věnec.

Ale musím přiznat, že to nejsou takové ty opravdové české Vánoce. Ten Santa se nám tam stále míchá, nechce čekat až na Christmas Day, ne, on nemá prý nic proti Ježíškovi v jesličkách, ale nechce prostě poslouchat české koledy. Já ale musím být vděčná, že jsem ty pravé české Vánoce zažívala v dětství a vlastně až do odchodu v roce 1968. Ještě jako malá holka, později již s mojí mladší sestřičkou si pamatujeme, že ozdobený stromeček jsme nikdy neviděly dříve než po večeři.

Tedy po té pravé štědrovečerní večeři, kdy maminka poklidila stůl a přichystala na něj vánočku, závin a spoustu vánočního pečiva a my jsme se musely jít pěkně upravit, což byla dobrá záminka nechat tatínkovi dost času na ozdobení stromku, přichystání dárků a zapnutí takového maličkého piánka, které hrálo koledy. To byl čas, kdy nás maminka směla pustit do pokoje se stromečkem a dárky. Na jedno takové překvapení nikdy nezapomenu. Tatínek udělal pro mou tříletou sestřičku pěkný dřevěný pokojíček pro panenku. Ona, když to uviděla, vyskočila na pohovku u okna, malými pěstičkami bouchala do okenního skla a volala – Ježíšku, já ti moc děkuji.

České Vánoce jsme oslavili v Austrálii již v tom roce 1968, dokonce s balíčkem od mojí maminky, který právě ten večer doručil pošťák, protože tak to tehdy ještě bývalo, v Austrálii byl stále všední nebo tedy pracovní den. Vlastně tak jsme Vánoce stále slavili i s našimi prvními dvěma vnoučaty, když jsme ještě bydleli v Sydney na Maroubře. Po večeři vyšly děti s dědou na procházku a netrpělivě čekaly, až se objeví světlo na obloze, které jim poví, že Ježíšek už přinesl dárky. To světlo samozřejmě uviděl děda, ale vnoučata mu moc ráda uvěřila, i když to světlo ani nějak nestačila zahlédnout. A to bylo spěchu rychle do domu a potom tolik radosti z dárků.

Tedy letos opět Vánoce u syna a australské snachy (máme se rády a zdravíme se „ahoj holka“) a protože jsme nenasytní, slavíme samozřejmě potom také ten pravý australský „Christmas Day“.

V prosinci 1954 mně můj spolužák, ještě ze střední školy, který bohužel již nežije, poslal k Vánocům svoji báseň. Naposled jsem ho potkala, když jsme byli s manželem poprvé doma v roce 1990, na schůzce spolužáků, kterou svolali na naše setkání po tolika letech. Když básničku psal, bylo mu tehdy necelých čtrnáct let.

Vy české Vánoce, kouzelné Vánoce,
s bílými stráněmi našich hor,
se šťastnými srdci v chaloupkách pod nimi,
ó Vánoce, to zní jak slavný chór.

Je to tak kouzelné slovo
a zahrnuje v sobě tolik radosti,
vždyť symbol jeho, jméno Ježíšovo
a proto v tento den všem všeho v hojnosti.

Na vánočních stromcích mnoho světel hoří
až splývají v jednu velkou zář.
Vánoce všechna nepřátelství boří
a lidem kouzlí usměvavou tvář.

Tento rok bych si přála „pod stromečkem“ jen jeden dárek. Ten jediný, ten který by nám vykouzlil ty usměvavé tváře, abychom si mohli být jistí, že křesťanské Vánoce budeme slavit znovu, tak jako lidé židovské víry slaví Hanuku (Chanukah) svátek světel a to ještě mnohem a mnohem dříve, než my jsme začali oslavovat Vánoce. Ano, nesmíme si nikým nechat zakazovat tyto naše svátky oslavovat.

KROJE NEJSOU ZAPOMENUTOU HISTORIÍ

Dagmar Honsnejmanová

Šití lidových krojů a dobového oblečení se Eva Tatoušková z Nového Města nad Metují začala s manželem věnovat po roce 1990. Od té doby jejich výroba proslula široko daleko a objednávají si je divadla, pěvecké soubory, skupiny vojenské historie či zájmové skupiny, které propagují lidové kroje při svých činnostech. Kroje putují také do zahraničí, nejdál je můžeme potkat například v dalekém Japonsku. Ale kroje jsou oblíbené i u jednotlivců. Lidé si je dnes objednávají nejen z nostalgie, ale také pro uchování pro budoucí generace. V podstatě by se dalo říct, že kroje právě zažívají velký návrat, lidé se s nimi vrací do dětství a do období života svých předků.

Nově ušité kroje oblékají například folklorní soubory Barunka (Česká Skalice), Padoláček (Hronov), Červánek (Hradec Králové), Doubek (Hradec Králové), Karmazin (Pardubice), Jizera (Liberec), Jitro (Hradec Králové), Ondráš (Brno), Prácheňský soubor, Národopisný soubor Kohoutek (Chrudim), taneční soubor Dvorana (Praha) a další pěvecké a taneční soubory. Některé modely šili pro skanzen Krňovice, muzeum v Jaroměři, Poličce a Podřipské muzeum. Repliky krojů jsou také v Muzeu Pstražna Polsko. Účastní se i velmi oblíbené akce Oživlé postavy v Ratibořicích u České Skalice. Dobové oděvy šijí pro zámek Ratibořice nebo divadlo v Litomyšli.

Jako ukázku přivezla paní Eva na besedu pořádanou naší knihovnou v Mokrém kroje z Uherského Ostrohu, chodský svatební a blaťácký dívčí. Stáří kroje z Uherského Ostrohu je odhadem 80 let, má vrapované rukávy, zástěra je brokátová. Nosí se k němu svatební čepec s pentlemi. Chodský svatební je zdoben brokátovou zástěrou s vetkávaným vzorem, sukně je červená vlněná zdobená stuhou, k němu patří černý vyšívaný šátek na hlavu. Stáří se odhaduje na cca 80 let. Kroj blaťácký dívčí se skládá z vlněné sukně, zástěry vyšívané korálky, šněrovačky se šněrováním vzadu. Ke kroji patří vzácná plena na hlavu, také s bohatou korálkovou výšivkou. Kroj je přibližně 100-120 let starý.

Mohli jsme si kroje a výšivky prohlédnout pěkně zblízka. Kroje jsou velmi pracné, ale výsledek rozhodně stojí za tu námahu. Výšivky se navíc ještě zdobí flitry, korálky a ozdobnými knoflíky. Některé jsou složitě batikované, zdobené různými druhy krajek, rukávy halenek a sukně upravovány vrapováním - plisováním a nakonec pořádně naškrobené a pečlivě naženhlené, aby vše drželo tvar. Jedním slovem nádhera! Krojovaná čajovna měla velký úspěch a otázky nebraly konce.

Čím jste se vyučila?
Vyučila jsem se oboru dámská krejčová v Červeném Kostelci se zaměřením na zakázkovou výrobu dámských oděvů.

Kdo vás nasměroval ke krojům?
Po sametové revoluci jsem chvíli učila šití na učilišti v Novém Městě nad Metují. Tam jednou přišla dáma v černém a se slovy, že by něco potřebovala, mě požádala o ušití šněrovaček, sukní a zástěr pro akci Oživlé postavy v Ratibořicích, kterou tehdy pořádala. Byla to paní Řeháková, která se stala mou kamarádkou a rádkyní. Je to úžasná žena, já se mořila třeba se střihem dva dny, ona přišla, něco ustřihla, udělala uzel a bylo to. Ale já jsem chtěla, aby kroje byly opravdu takové, jak by měly být, začala jsem shánět vše, co se sehnat o krojích dalo. Dá se říci, že v současné době mám zmapované celé Čechy - tedy bez Moravy. Tam je krojových švadlen dostatek.

Co se vám na krojích a folkloru líbí?
Úplně všechno. Je v nich sounáležitost lidí, kteří měli stejná trápení i radost, láska k zemi a rodné hroudě. A právě tu svou lásku ukázali v krojích, písničkách...

Co vše šijete?
Šiju celé kroje, součásti k nim a také dobové oděvy a historické uniformy. Když je čas, tak občas i svatební šaty.

Jaké ceny jste dostala?
Před několika lety jsem dostala od hejtmana Královéhradeckého kraje ocenění Zlatý kolovrat. Zároveň jsem byla pozvána do Sdružení lidových řemeslníků a výrobců. To je sdružení lidí, kteří dělají "opravdové řemeslo".

Jaký je váš zamilovaný kroj?
To jsou asi všechny, snažím se vždycky sehnat alespoň malou informaci o tom, kdo je nosil nebo šil... Ale moc ráda mám - tedy kromě našeho regionu - kroje z jižních Čech.

Kolik krojů máte (myslím originály)?
Krojů kompletních mám asi 15 - některé stejné a ještě nějaké krojové součásti. Kyjovských fěrtušků (zástěrek) mám kolem 20 kusů. Některé jsou vyšité krásně, na některých je vidět, že vyšívačka moc zručná nebyla. Ale právě to se mi na nich líbí. Mám ve své sbírce i kroje, které jsou poválečné. Z nedostatku materiálu byly vyšity na velmi hrubém lnu a je to neskutečně krásná práce.

Kolik krojů jste již ušila?
Počet ušitých krojů opravdu nevím, ale nějaká stovka to bude. Vždyť je šiju asi 20 let.

Kde sháníte materiály (historické vzory, vzorníky, krajky, látky atd.)?
Vzory na vyšívání využívám z literatury, ze starých krojů, z vyprávění pamětnic, v některých souborech krojů jsou využity návrhy od etnografa. Látka a ostatní materiál - to je kapitola sama pro sebe. Textilní průmysl téměř zanikl, jsou tu pouze dva výrobci bavlněného kanafasu, na krojové sukno naštěstí výrobce je, ale ceny jsou závratné. Len se u nás již ani neseje, sháním ho v Polsku. Některé tehdy používané materiály ovšem nelze sehnat vůbec nikde, musím tedy volit kompromis. Jsem velmi vděčná i za to, pokud mi nějaká dobrá duše věnuje kousek krajky, kanafasu apod.

Pořádáte výstavy?
Pořádáme i výstavy originálních krojů, například na zámku Nové Město nad Metují, Lázně Bělohrad, Častolovice, zámek Doudleby nad Orlicí, Červený Kostelec, Úpice, knihovna Rychnov nad Kněžnou, výstaviště Olomouc, zámek Náchod.

Připravujete nyní nějakou výstavu krojů a při jaké příležitosti?
Do skanzenu Pstražna v Polsku nyní půjčujeme asi tři kroje. Na příští rok bych ráda oslovila zámek v Ratibořicích a navrhla jim výstavu krojů na mandlu. Právě zde by se výstava opravdu hodila. Tak uvidíme, zda to vyjde.

Jak se kroje uchovávají, aby se nezničily?
Na každý kroj mám krabici s popisem, proložené hedvábným papírem a sáčky s levandulí proti molům. Jenou za rok vše snesu, přeberu, vyperu co je potřeba, naškrobím a žehlím.

Popište některé práce na krojích (vrapování, plisování, batikování - co to je, jak se to dělá)?
Některé kroje jsou zhotoveny starými technikami - např. batikování. To je hlavně na kyjovských fěrtuškách. Tam se všívala do látky zrnička rýže, aby vzor byl co nejmenší, pak se látka obarvila v indigu, což je tmavě modré barvivo z ciziny. Tam kde byla rýže zašitá, tam se barva nedostala a místo zůstalo bílé. Vrapování je vlastně plisování - skládání látky do drobných záhybků. Látka se rozprostřela na stůl, k němu se postavily dvě ženy a obě najednou skládaly prsty látku do drobných, stejnoměrných záhybků, které ještě pošily nitěmi, aby držely při sobě. Krajky se také paličkovaly, nejznámější krajky jsou z Vamberka, nebo se také síťovalo - je to vlastně technika, kterou používají od nepaměti rybáři na svých sítích - pomocí síťovací jehly se vážou oka. Ke krojům samozřejmě drobná a ze slabé příze.

Při jakých příležitostech se kroje využívají a na čem nyní pracujete?
V současné době je spousta různých lidových slavností, jako jsou třeba dožínky nebo různé řemeslné trhy a poutě. V letošním roce jsme šili historické vojenské uniformy a mantly u příležitosti výročí prusko-rakouské války roku 1866. K těmto akcím patří také šití historických vojenských uniforem italských legionářů, barokní vojenské kabátce, uniformy pro první světovou válku, napoleonské uniformy, kukly pro šermíře. Nyní pracuju na kostýmu Jana Černčického z Kácova, zakladatele Nového Města nad Metují pro naše novoměstské muzeum.

Lidové kroje, dobové oblečení a další výrobky z kanafasu Evy Tatouškové je možné vidět na stránkách www.kroje-eva.eu.

„TETA JÁJA“

Alena Klímová-Brejchová

Cítím, že pokusit se ve stručnosti představit svým milým krajanům, dlícím momentálně u protinožců v Austrálii, velmi zajímavý fenomén - ženu jménem Jája - nebude zbytečným počinem. Mé zamyšlení, zkoumající a posuzující podivuhodnou a nezvykle záslužnou výchovnou práci této ženy, je poplatné úvahám, které byly uveřejněny už v jednom z minulých letošních čísel Čechoaustralana. Autoři se ve svých článcích velmi široce, se starostí a znepokojením zamýšlejí nad současným stavem výchovy a výuby dětí v rodinách i na školách, doma i v cizině. Dumají nad jejich duchovním stavem - vývojem a zajímavě píší o možném negativním vlivu způsobu života, do kterého tak nekompromisně vstupují moderní vynálezy v oblasti elektroniky a hlavně internetu.

Při tomto studiu autorských článků jsem se náhle v duchu, jako v příjemném filmovém záběru ocitla před jedním mrňavým krámkem stojícím na okraji Prahy – v městské části zvané Hodkovičky. Na totalitním režimem ukradených polích mého snaživého děda - starosty na tomto území, byla vystavěna krásná monumentální budova moderní školy se sportovním zaměřením, včetně hřišť a též pavilonů školek mateřských.

Jako pravý opak této její velikosti se poblíž krčí drobný, z garáže vystavěný krámek jménem „Tužka“. Tato nezbytná školní pomůcka je jako velká maketa červené barvy připevněna před jeho dveřmi. Dlouholetou majitelkou tohoto maléhо obchůdku je však „velká žena“. Jakási nestárnoucí paní zkráceným jménem Jája, většinou dětí však též důvěrně nazývána „tetou“.

Neznám dítěte, od mateřských škol až po nezvladatelné teenagery – drsňáky ze tříd devátého stupně, které by garážoidní krámeček této laskavé ženy nenavštívilo. Součástí prodejního pultíku ve stísněném, ale veselém prostoru je i pult se zmrzlinovými kornouty a na poličkách jsou vyloženy v těsné blízkosti skleněných nádob s bonbony a lízátky školní potřeby i doma vyráběné rozkošné hračky. Jazyk tu vyplazují papíroví dráčci, jsou tu větrníky do podzimního větru a vše, co si děti rády za levný český obolus smí koupit. Za pultem, poblíž kterého jsou i malé židličky a lavička, stojí však ONA. Stále velmi pěkná štíhlá a tmavovlasá paní a přímo srší veselím, tou velmi pozitivní energií, a zdá se, že ji obklopuje jakási zlatě a růžově svítící záře.

Každé dítě ji zná a rovnou ze školy se snaží alespoň na chvíli do krámečku zavítat a koupit si tam byť jen jediný malý bonbónek. Ona se raduje z jejich důvěrného oslovení. Tykají jí, je přece jejich kamarádkou, důvěryhodným objektem, který každého z nich pečlivě vyslechne a pak s ním zkušeně a jaksi mateřsky pohovoří od srdce k srdci. Svěřují se jí zcela spontánně se svými trápeníčky, problémy ve škole i doma a ona se svým zvonivým smíchem a nekončícím optimismem jim navrhne a doporučí řešení, pohladí duši i s tou sladkou náplastí drobné cukrovinky. Teta Jája velmi profesionálně a trpělivě prodává korunové zboží. Doporučí novou barevnou inovaci lízátka, vtiskne ji do mrňavé dlaně.

Nepatrnou útratu už po léta počítá na jakési poloautomatické pokladničce, zvící dámské kabelky pro plesové použití. Odhaduji v duchu, jak nepatrný musí být její výdělek. Není mi z toho smutno. Vím, jak velká je i bude její odměna.

Nejsem samozřejmě jediná, kdo si tohoto, masmédii zcela nezviditelněného a neadorovaného lidského fenoménu - opravdové „celebrity“, všímá. I dospělí se rádi zastavují u této stále duševně mladé ženy, která sama má velkou rodinu, je už babičkou a má své starosti. Přesto ani na okamžik… po léta… neustává v jakési navýsost potřebné výchovné a pomoci plné činnosti. Je tu zkrátka pro děti ze širokého okolí této pěkné části Prahy poblíž toku vltavského. Snad bychom ji, my rodiče a prarodiče, měli zahrnout vděkem, uznáním a odměnou, kterou však ona s určitostí neočekává. Často spolu hovoříme, když provázím své nezvedené potomky ze školek a škol, a já cítívám, jak i na mne blahodárně působí její radostná podstata a nelehko slovy definovatelná energie. Přenáší se na mne a já odcházím s úlevným pocitem sounáležitosti lidské a s radostí v srdci. Kéž by nás bylo více, takovýchto uvědomělých pomahačů potřebným a blízkým… a hlavně našim znejistělým dětem. Snad je to ta nejzáslužnější a v Česku zcela nedoceněná služba. Snad je tato hezká paní osudovým tkaním vybrána, vyvolena k takovéto činnosti. Věřím, že se právě díky její laskavosti, empatii, otevřenosti srdce, toleranci a obětavé, prakticky nezištné práci, jako zlatým

klíčkem dají otevřít dětská srdce a ona do nich dokáže vstoupit snadněji a účinněji, než se to daří nám, jejich rodičům a prarodičům. Má zřejmě jakýsi zvláštní dar od našeho Stvořitele, talent být tu pro druhé, pro ty nejmenší a nejslabší… podmíněný láskou k dětem, jemnou intuicí, vcítěním a přirozenou inteligencí. A tak i největší drsňák - teenager, zdánlivě nezvladatelný, se v tom mrňavém prostoru, prozářeném duší usměvavé paní Jáji, mění v beránka, který s údivem objevuje galantnost, pokoru a vděk, skrytá pozitiva své budoucí osobnosti.

Zkouším tedy na závěr přát nám všem jediné: „Nechť dlouho takto nezištně pracuje s českými dětmi tato tak záhadně profesionální, byť tituly neobtížená, „velká vychovávatelka“ a kamarádka nových lidí. Nechť ještě dlouhá léta obdarovává sebe i bližní pochopením, empatií a pokornou a prostou lidskou láskou!“

VYKROČENÍ DO ŽIVOTA

Marta Urbanová

Poznala jsem ji, když ji vnuk přivedl ke mně domů a představil ji: To je moje kamarádka N. Pochopila jsem, že je to jeho dívka a tak jsem jí podala ruku. Na nic jsem se nevyptávala, ani nekomentovala. Nesmělé šestnáctileté děvčátko stálo přede mnou jako školačka a já jsem se posléze podivila, že nepřišla na návštěvu jen tak bez důvodu, ale abych věděla, že je to vážné, že s mým vnukem bydlí. Našli si někde u známých jednu místnost a víc neřešili. Z domova odešla. Matka záhada, nevlastní otec taktéž, asi k odchodu měla důvod, pomyslela jsem si. O další jsem se nestarala. Pár měsíců mě navštěvovali, než jsem pochopila, že potřebují pomoc. Můj rozvedený vnuk si s bývalou manželkou koupili dům, který po rozvodu za stejnou částku prodali, ale zůstalo jim přes sto tisíc dluhů - úroků z hypotéky. A k tomu alimenty na mou pravnučku.

Jednoho dne jsem jim navrhla, ať se nastěhují ke mně do domu. Vyčlenila jsem jim v patře pokoj a o kuchyň jsme se podělili. Cokoliv jsem jí poradila, všechno akceptovala. Nevím, jestli jí to bylo vhod, ale ochotně všechno bez řečí udělala. Můj syn za ně splatil bance dluh s tím, že mu peníze budou splácet. Stanovil jim splátky a oni souhlasili. Vnuk pracoval, dívenka chodila do školy, při čemž spláceli pravidelně dluh. Dívka alimenty od otce téměř nedostávala. Urgovala je, ale byl to jen marný pokus. Její otec měl děti z dřívějších manželství a na svou povinnost kašlal. Asi měl do kapsy hluboko. Její matka žila s manželem a byla na tom finančně stejně. Sem tam přivezla nějakou korunu a kousek buchty. Já jsem si toho nevšímala. Dívka N. o prázdninách a po večerech uklízela ve zdejším supermarketu. Zbytečně neutrácela, hospodařila se společnými penězi rozumně. Ještě před maturitou splatili synovi celý dluh. A nezačali utrácet, pokračovali v šetření. Také navázala vztah s mou pravnučkou a byla jí přátelskou druhou maminkou. Pochopila jsem, že je to schopná dívka a začaly jsme si spolu rozumět.

Po maturitě ji učitelky přemlouvaly, ať se přihlásí na vysokou školu, že na to má. Ona jim odpověděla, že má sen jít pracovat do Austrálie. Údiv, reakce a uštěpačné poznámky učitelek si každý čtenář domyslí. Jen tři děvčata ze třídy se rozhodla pracovat. Tak naší dívence nastal čas nočních směn v supermarketu. Na výdělek jsem se jí raději neptala. Nakonec jí jedna její učitelka dohodila práci účetní. Pracovala deset hodin denně za jedenáct tisíc měsíčně. Pracovala a šetřila. A najednou se o Vánocích karta zváhla a můj vnuk se s ní rozešel. Našel si jinou dívku a odešel bydlet k ní. Dívka N. se mi vyplakala na rameni a ode mne se odstěhovala. Majitel firmy jí dal v nedaleké vesnici volnou garsonku za výhodných podmínek. Nechtěl ji ztratit, byl s ní spokojený. Dívka z důvodu, že u mne bydleli zadarmo a zbytečně neutrácela, našetřila značnou částku peněz. Spravedlivě se s mým vnukem rozdělila.

Zůstala jsem v domě najednou sama. A právě v té době jsem na mokré dlažbě uklouzla a zlomila jsem si tři obratle. Ležela jsem v doma a vnuk i dívka se o mne, přestože oba chodili do práce, vzorně starali. Když jsem viděla, jak je dívce na vesnici smutno, že chodí sama kilometry po silnicích tam a zpátky a neví kudy kam, tak jsem si pomyslela, že to dlouho nevydrží. Svou smutnou situaci řešila tím, že si našla ve městě k pronajmutí garsonku. Takové rozhodnutí jsem jí schválila. Když měla termín rozhodnutí, že byt bere, majiteli zavolat, tak jsem jí řekla: Víš co, vrať se ke mně. Nerozhodla se hned, poradila se ještě s mým synem, a když i ten jí návrat doporučil, tak se přestěhovala ke mně zpátky.

A od té doby jsme žily jako babička s vnučkou. Plánovaly její studium v Sydney. Byl to hektický čas. Jela do Prahy a vybrala si školu. Na podzim jsme plánovaly spolu odjet do Austrálie a také jsme v říjnu téhož roku odletěly. Můj syn jí poskytl finanční záruku, dal jí vystavit platební kartu na svůj účet. Byla to podmínka odletu, ale dívka ji nepoužila. Zařídila víza a zakoupila letenky. Objednala první týden ubytování v hostelu pár kroků od Central Station. Když dávala v práci výpověď, majitel jí to rozmlouval jako každý druhý a nakonec přidal: Co nevidět budeš zpátky se zlomenými křídly a ještě budeš prosit.
V Sydney jsme si našly byt v city, v mrakodrapu u Číňana. Bydlely jsme v desátém poschodí a v šestém poschodí byly bazény a vířivky. Dívka to měla do školy pár minut. Při studiu je možnost pracovat, což je v Austrálii výhoda.
Po půl roce jsem odjela domů. Spokojená, že se moje malá ve škole dobře zavedla, že se jí v Sydney líbí. Stejně spokojená jsem i já, že jsem jí dala dobrý start do života. Dívence, která neměla žádné rodinné zázemí, která byla v podstatě odkázána jen sama na sebe. Schopné cílevědomé bytosti, v kterou vyrostla. Nyní po roce jí čekají letní prázdniny. Na celý měsíc prosinec má zakoupenou letenku a spěchá za mnou, za svou 'mom'.
V lednu se zase do Sydney do školy vrátí. Máme před sebou celý měsíc domácí pohody a lásky s mou rodinou, se všemi mými vnoučaty i s mou pravnučkou, s kterou si stále píše. Vždyť jí byla celou dobu u mne druhou maminkou.
To není povídka, ani pohádka, ale skutečný život. A já mám v duši mír a dobrý pocit.

Zimní noc stromů

Josef Tomáš

Svatozář světla kolem holých hlav
pod děravými čepicemi větví,
jakoby v myšlenkách daleko za obzorem
anebo pod zemí, závidí vlaštovkám
a zalezlým malým broučkům
teplo nepřítomného slunce.

Protože lidem není co závidět!
Jsou příliš pohyblivi,
v nohách a hlavně v hlavě,
takže si nepovšimnou,
jak všechno pokračuje
zvolna ale jistě dál
i bez jejich přičinění.

Jenom na okamžik jsou trpěni
na tváři trpělivé země.
Vždyť postačí, aby například
se jen letmo ohnala rukou
jednoho ze svých živlů,
a zakrátko nezbude nikoho,
kdo by si na ně vzpomněl,
kdo by je politoval,
anebo kdo by je alespoň trošku
na chvilku postrádal.

(Oblost těla, srpen 1982)

V rámci své spolupráce se zahraničními Čechy a Slováky po celém světě, podporuje ČSUZ jako jeden z mnoha svých projektů také vydávání celoaustralského krajanského listu Čechoaustralan.

LÉTO/ZIMA 2016-17

17

NA OKRAJI MĚSTA / VYVOLENÍ

Blanka Kubešová

Staré domy mají svá tajemství. Lidé v nich mají svůj žebříček hodnot, svoje zvyky a osudy a na duši bolavé místo, které je zahnalo nejdřív někam do kouta a nakonec až sem. Žijí izolovaně, uzavřeni do svých problémů a snů. Čas jako by se tu zastavil. Možná by bylo nejlépe se jich zbavit? Dům je ostatně určen k demolici. Nestane se však svět šedivější a chudší, až všechny, kteří nezapadají do našich představ, vymeteme z našeho života?

„Skákal pes přes oves, přes minový pole/ šel za ním myslivec, volal na něj vole!“… Banda usoplenců pokřikovala kolem otlučeného činžáčku, který vypadal víc jako zřícenina, pod nohama klukům vybuchovaly kapslíky a smrduté kuličky. Ratata! „Já jsem vůl, ty jsi vůl, my jsme oba voli/ dupeme, skáčeme po minovým poli!“

Stavební inspektoři Béďa a Rudla, kteří sem chodili pravidelně kontrolovat a zajišťovat stav trhlin, nazlobeně zakroutili hlavou. Po minách zrovna ne, ale nebezpečí tu hrozilo! Tabule Nevstupovat! tu mizely ovšem přes noc jako začarované.

„Mažete odtud! To neumíte číst, nebo co?“ rozkřikl se mladší z nich. Mezi jednotlivými slovy dělal pauzu a pokaždé mohutně potáhl nosem. Jednou si na ně počíhá a... Výhrůžka se utopila v mohutném funění a posmrkávání. Jako kdyby nestačilo, že se v některým patře ještě bydlí! Rudla zatím nevzrušeně pokračoval s poměřováním trhliny. Zvětšovala se, o tom nebylo pochyb. Zaposlouchal se do hučení a hvizdu blížící se nákladní lokálky, která rozechvívala dům i půdu pod nimi a starostlivě pozoroval drolící se kusy zdiva.

„Buhů-uhů…“ zahoukal na střeše vozu Venda a uděloval poslední příkazy. Tady v zatáčce to trochu zpomalí, jak řekne teď, museli skočit a válet sudy ze svahu dolů.

„Je třeba se jenom... Jak si to říkala? Odgra-vitovat!“

„A ty?“ zeptala se Faty, cikánečka ani ne třináctiletá a přitáhla si šátek, zpod kterého vlály neposlušné černé vlasy.

Venda byl vejr, tomu se to řeklo, skočit! Roztáhne křídla a...

„Víš, kolik mám kostí?“ šeptla s obavami, ale prudký náraz větru a Vendovo buhů-uhů utišily další slova. „Pozor, připravit, teď!“ Kola i koleje kovové zaskřípaly, zatímco pražce jako by dál povzdychávaly, Teď, teď!

Děti zmizely z dohledu a oba inspektoři si poděšeně odplivli. V té chvíli pleskla na dlážky před nimi voda a ozvala se rána provázená zvukem tříštěného skla. Fujtajksl, to bylo skoro jako atentát! Jestli to mělo trefit je, tak se to málem povedlo! Stáli tiše a zírali na kalužpřed sebou, ve které sebou něco mrskalo.

„Rudlo, koukni ...ehm rybka! A tady další! A eště sou živý! Kde se tu vzaly?... A jak sebou házou, potvory! Nesměj se mi, inženýr seš ty, ale co myslíš, přece neni možný, aby přiletěly ehm ...shora?“ To už bouchly těžké domovní dveře a v nich se ukázal mužík jako tyčka, celý v zeleném a skoro tak zelený byl i v obličeji. Tady padaly z nebe věci, že by se jeden divil a chlapík si ještě jen tak flákne dveřma! „Hergot ty ale máš kuráž!“ odplivl si znovu Béďa, ale mužík si jich nevšímal a sbíral na kataflak dlaně průhledná tílka rybek.

„Ty si kdo? Soudil bych nějakej ...ehm vodník!“ ušklíbl se Béďa pobaveně.

„Říkaj mi Rybička. Já tady nahoře bydlim!“ zafňukal mužík v zeleném.

„Dyť ti krápe do polívky! Ty díry ve střeše si ehm ...viděl?“ Mužík kývl hlavou. V jedné dlani držel rybky a druhou stíral slzy. „A přístup na pavlač máš ehm ...zabedněnej?“

„Zabedněnej! Proč se ptáš? Elektriku nám vypli, tak sem dal dětičky na vokno k světlu... a teď tohle! To se nemělo stát!“ fňuknul Rybička a soustředěně pozoroval, jak rybce rudnou šupinky, jakej má v nich růžovej a fialovej plamínek. V tomhle průsvitným stvoření sídlila duše, nebyl to zázrak?

„Zázrak, zázrak!“ pošklebovalse Béďa. Svítit už nemůžou, podlahy se jim vzdouvaj, div že jima nepropadnou a... V náhlém osvícení mysli se zarazil. „Nepotřebujou ty tvoje děti ...ehm vodu? Zbylo mi tady v konvici eště trochu slabýho čaje...“. Rybička zahořekoval a bez odpovědi sáhl po klice ve formě hada, jenjen uštknout.

„Tak hlavně ničím nemlátit, nedupat...“. To už ale za Rybičkou zabouchly těžké dveře a na schodech se ozval dusot. Jako by mluvili do dubu! Béďa poodešel k zídce, která měla zabránit přístupu čumilům, a s chutí močil. „Koukni se, Rudlo, jak se na nás z těch plakátů ...ehm tleměj,“ zafilozofoval přitom. „Třeba tenhle: Nová doba. Vše pro lidi! Volební agitka dosáhla až sem, ale že by některej pro ně něco udělal, to teda ani náhodou!“

„Vyložím ti karty, chceš?“ ozvalo se v té chvíli shora. Myslel si, že je otrlý chlap, ale teď se tak lek, že se před tou divoškou málem pochcal. Seděla na zídce a klátila nohama v potrhaných teniskách. „Já jsem Faty. Fatima. Jako osud. Beru pětku!“ A už mrštně seskočila dolů, jednou rukou tahala karty a druhou za košili ukládala rozedraný spisek.

„Co je to za salát?“ chtěl vědět Béďa, zatímco rozpačitě zapínal poklopec.

„En-cyklo-pe-dický slovník,“ slabikovala Faty dotčeně. Četla si v něm od rána do večera, jak ostatně napovídal stav knihy, byl to jediný majetek, který kdy v životě dostala poté, co vychovatelka odkryla její náruživou lásku k četbě, a byla na něj náležitě pyšná.

„Slovník ti nepomůže. Párkrát ještě skočíš z toho vlaku a bude s tebou ámen,“ dovtípil se Rudla, který byl až dosud zaměstnaný stavem podpěr, ale teď zpozorněl. „Uhlum truhlum,“ dovysvětlil věcně. Zvedl se větřík a s ním i těžký zápach. Béďa potáhl, vysmrkal se a prsty otřel do montérek.

Tak trochu to tady znal, téhle ulici se odnepaměti říkalo Mrtvá. Vždycky než sem šel, pořádně se naprásknul.
„Z ruky čtu taky! Ukaž, řeknu ti, co tě čeká! Za dvacku!“
„Pitomost! De ti jen vo tu ...ehm dvacku!“
„Myslíš? Když si tak chytrej, řekni mi, jaká je hodnota, smysl života?“ Béďa úsilím zkrabatěl čelo.
„Rudlo, víš to? Dlouhá pauza nevěštila nic dobrého.
„Někde sem slyšel, že muj i tvuj život maj iluzorní hodnotu,“ rozpomínal se konečně Rudla ztěžka.
„A to je co? Nic nevíte! Smyslem života je bytí. Existence jako taková. Víc nic.“ „Tak to tam píšou?“ Béďa se nevěřícně podíval z Faty na slovník. To znamenalo užívat. Zvířata to vědí, jenom člověk ne! „Z knih se na člověka sypou písmena, kterejm neni ...ehm rozumět,“ ulevil si a dlouze potáhl. „Raděj kdybys nám řekla, co to tu tak ...ehm smrdí!
„To je váš smrad. Přichází z vaší nóbl čtvrti a dere se sem!“ prohlásila rozhodně Faty. „Kecáš! Moc dobře vim, že u nás to nesmrdí. Cejtim tady smrt. Tlení. A rybinu. Proč, ke všem kozlům, ještě rybinu? Jak to, že sem nezajde někdo z úřadu?“
„Byli tady. Řekli... počkej, tady to mám zapsaný! ... Zbavit se všech návyků. Odložit staré... Tak! Přesně tak to řekli. Vyhodili mi matraci a vystříkali švábы na chodbě. Všechno po nich smrdělo tak, že sem se celej den nevodvážila na ulici.“ Mlčeli. Faty začala míchat karty. „Zejráš jak vejr, kterýmu frnknul roj/ Jsi snědej a život je stálej boj-boj..“ zanotovala. Rudla se díval na její buclaté a kypré rty a snažil se do sebe natáhnout parfém jejího těla. Kde se tady na takovým smetišti vzala tak pěkná holka? A proč není ve škole? Tenhle dům neměl budoucnost a lidé v něm právě tak.
Jakápak budoucnost! ohrnula Faty rty. Čekala. Prostě čekala! Na příležitost, něco najít a tak. Něco...
„Ukrást?“ doplnil Béďa a potáhl nosem. No a co jinýho se tu dalo dělat? zatvářila se Faty dotčeně. Když se dívala z půdy na město, často si myslela, jak by se svět změnil, kdyby byla bílá? Z výšky nebylo poznat, jak a kde se to dělilo na bílý a tmavý; na ty, co maj a na ty druhý. Shora pronikali jeden do druhýho.
„Na půdě nemáš co ...ehm dělat!“ Béďa se podíval vzhůru a zůstal tak, s hlavou zakloněnou a pusou našpulenou k hvizdu. Vsadil by se, že v tom patře docela nahoře ještě nedávno byly nejen vokapy, ale i vokna. Všechno, co k něčemu bylo a co se dalo vodmontovat, bylo pryč. Rudla botou oklepával zdivo, ale zajímalo ho něco jiného. Nebyl slepej, ta holka už teď slibovala, že jednou bude mužským vyrážet dech. To tu celej den jen tak lelkuje nebo co? Proč se po ní nikdo nesháněl?
A kdo by to jako měl bejt? Snad fotr? Faty si pohrdlivě odfrkla. Ten jenom čekal, až trochu přibere vepředu i vzadu, pak jí najde frajera a bude ho živit.
„Jo, rozkradou to tu dřív, než to stačíme zbourat,“ uzavřel Rudla, ale to už Faty vyskočila jako popálená kočka.
„To neudělaj, řekni, že to neudělaj! Co by bylo s vlaštovkama?“ Hnízdily v okapech i pod stropem na půdě, rok co rok pozorovala, jak krmí mladé a učí je vylétnout do světa. Rozbít hnízda bylo zakázaný zákonem, na to byly paragrafy! Kvapně hledala ve slovníku. „Kriticky vohroženej druh!“ ukazovala na řádky plovoucí náhle v slzách.
Řek by, že ta holka má fištron, škoda jí pomyslel si Rudla, ale Béďa se jen škodolibě zasmál. „A já bych řek, že mluví blbosti!“
„Dilino phenel, so džanel, goďaver džanel, so phenel,“ vysypala ze sebe Faty. Do prdele, co bylo zas tohle? „Mám ti to přeložit? Beru pětku! Hlupák říká, co ví, moudrý ví, co říká. A teď tu pětku!“ Béďa vztekle šacoval kapsy.
Z dálky zahučel vlak a půda pod nohama se jim lehce chvěla jako blížící se zemětřesení. „Cejtíš to? Tady nemůžeš zůstat. Ani ty, ani vlaštovky. A dívej se mi do vočí, když s tebou mluvim!“ Rudla rozpačitě odkašlal, ta holka s očima jako přepražený mandle ho vyváděla z míry.
„Dneska jsou kurva i voči, kde to žiješ? Dlužíte mi pětku!“ odsekla Faty.
Ta holka tu snad dělá sex? „Koukni, tady vo ní ehm ...něco píšou. Barča jí má zrzavou!“ ukázal Béďa na nápis na zdi.
„Buhů-uhů... Tady chce nejspíš někdo přes hubu!“ vletěl mezi ně jen tak v triku a s rozpaženými pažemi kluk jako za dva nic, nakopnul povalující se plechovku a ukázal hubené pěsti. Pták vytetovaný na jeho bicepsu zamával křídly, jak se pokusil dodat pěstem a svalům náležitou váhu. Sdělení o přestárlé Barče s vlasy rzivými jako pochcaná sláma chodil mazat každé ráno, ale večer tu bylo zas.
„Co se prudíš? Tak se podivej! Číst eště umim!“
„Opakuj to a rozbiju ti hubu! Buhů-uhů.“
„A bude nakládačka! Řekli ste si vo to!“ natřásala se potěšeně Faty.
„Proč houká?“ zeptal se Béďa, který byl o dvě hlavy větší, ale teď vyjeveně poodstoupil. Nakopnutou plechovku vzal jako výzvu a odpálil ji z fleku dolů ze svahu.
„Vidíš, ne? Protože je vejr. Taky se učí lítat,“ prohlásila Faty hrdě. Banda schovávající se opodál teď byla ve svém živlu. Kluci obklopili Vendu a s pokřikem „Pane blázen, udělejte nám vejra!“ kolem něj poskakovali.
„Buhů-uhů. Mažete pryč! To ste neslyšeli, že to tu spadne? Tady zůstávaj už jenom vyvolený!“ Vyvolený! Tak to ho eště nenapadlo! „A co takhle makat? Chápeš to?“ vyprskl Béďa.
„Mezi nima a tebou je ten rozdíl, že nepotřebujou to, po čem, bažíš ty. Že jim stačí, co maj.“
„Nepovídej mi, že žijou ..ehm z luftu!“
Rudla se vrátil ke kontrole trhliny v obnaženém a vlhkém zdivu, kterou před časem na obou stranách označili sádrovou destičkou s datem a neodpověděl. Množství a větvení vedlejších spár znesnadňovalo určení příčiny jejich vzniku. Vytáhl zápisník, do kterého v pravidelných intervalech zaznamenával výsledky měření, šířku i hloubku i změnu podle teplot v průběhu roku, ale myšlenky mu utíkaly úplně jinam. Snažil se představit si, že tady, v těchhle jizvách jsou - vteřina po vteřině – poskládané celé osudy, radosti i slzy.

„Nekecej, Rudlo! Tady?“ Béďa přiložil ucho k vlhkému zdivu. Smrdělo krchovem. Ten dům strhnou. Nebo se zřítí. Možná i s lidma. No a co? Byl to dům plnej bláznů. Za pár roků, možná už zejtra po nich neštěkne pes. „Je to ...ehm nicotnost, Rudlo, chápeš?“ dořekl nahlas. „Já bejt jima, tak vezmu roha a pryč!“

„Nefilozofuj, na to nemáš hlavu!“ odbyl ho Rudla nerudně. „Dům plnej bláznů, možná, ale v naději! To je stav ducha, jestli víš, co myslim. Všechny stvořil tenhle svět. A teď neví co s nima!“

„Já bych věděl! Bagr, jeřáb a bourací kladiva!“ nedal se Béďa odbýt. „Poď, přeměříme to příště a papíry vypíšem v kanclíku!“ Ale Rudla neslyšel. Jestli to tu zbouraj, jako že jo, a všichni odtud vyjdou ven na světlo, bude to jejich konec. Jako když na svět vylejou dítě a neni, kdo by ho zabalil a nakrmil. „Já nevidim východisko,“ uzavřel nejistě.

„Počkej, hned se podívám, nabídla se Faty, která je už chvíli napjatě poslouchala. „Vy-vy- ...tady! Východ z nouze...“.

„Východ z nouze ste si zaházeli hnojem. Nežijete v ďouře, ale ...ehm v pasti,“ šklebil se Béďa. V domě se rozštěkal pes a odněkud ze svahu se nesla klukovská odrhovačka. „Skákal pes přes oves, přes minový pole/ šel za ním myslivec, volal na něj vole!“ Nahoře v patře bouchlo okno. Vzhlédli k černé napité obloze, dnes to už na slunce nevypadalo. Ještě jim to tu všechno spadne na hlavu. Než stačili domyslet, spadly první kapky.

„Chčije! Tak honem, balíme to!“ Kalichy mraků se jako naráz otevřely a těžké krůpěje se mísily s pachem smrdutých kuliček, jejichž prodejem vylepšovala Faty svoje hubené kapesné. Prší! Prší štěstí! Taková krása! Faty se dala do zpěvu.

„Hrej, dešti, hrej, zejráš jak vejr, kterýmu frnknul roj/ Jsi snědej a život je stálej boj-boj/ tak hrej, dešti, hrej...“

„Hnusný, prašivý počasí!“ ulevil si Béďa a už byla z obou vidět jenom záda. Faty vesele přeskakovala louže, které se rychle tvořily ve vymletých dírách před domem, a nechávala si tvář omývat záplavou shůry.

„Hrej, dešti, hrej, lidi jsou jedovatý a život je zlej/ tak hrej, dešti, hrej/... Hrej, dešti, hrej, brečet se nevyplatí/ tak se nedej-dej-dej/ a ty dešti, hrej, hrej...“.

DVA ROKY NA KALAHARI

(pokračování 4)

Miloš Ondrášek

Lidé z křoví

Křováci, původní obyvatelé kalaharské pouště, zvolna mění způsob tradičního života a pomalu ztrácejí své obdivuhodné schopnosti přežití v nehostinné a vyprahlé krajině vlivem dorážejících změn přicházejících zvenčí. Dere se tam evropská civilizace. To mne vede k úvaze, co je to modernismus napojený na vývoj západního světa. Týká se pouze technologického, dopravního, výchovného a snad i kulturního rozvoje? Nebo je to také stav mysli založený na individualismu, víře v rovnost všech lidí, svobodném rozhodování a univerzálních lidských právech? Nám se tato optima zdají být přirozená. Nejsem si však jist, zda Křovákům jsou srozumitelná.

Učitel v Litomyšli a na Smíchově Josef Kořenský (1847 -1938) procestoval nejeden kout světa a sepsal mnoho naučných spisů pro mládež i dospělé. Jihoafrickou vesnici popsal jak “kupy sena, před kterými se na ohništích z kamenů právě vaří maso skopové, hovězí, hadí i ještěrčí a mravenčí vajíčka s mlékem“. Kalahari patří k nejodlehlejším a nejnehostinnějším oblastem Afriky. Na rozloze velké asi jako Francie žije kolem padesáti tisíc původních obyvatel – Křováků. Dnes je najdeme v západní a severozápadní části Botswany a na východě Namibie. V Angole a jihoafrickém Transvaalu jich již žije velmi málo. Byli odtud, z úrodnějších oblastí, vytlačeni jak africkými pastevci, tak evropskými kolonisty. Na poušti Kalahari Křováků neubývá, jsou ale poznamenáváni cizími kulturami, mísením s příslušníky jiných kmenů a pronikáním průmyslového zboží. Jen několik set jich v mé době žilo prastarým způsoben lovců a sběračů.

Český výraz Křovák se mi zdá docela vhodný, označuje tak člověka obývajícího křoviny a houštiny. Je to volný překlad holandského slova “bosjeman“ a anglického “bushman“. Obyvatelé Botswany, kteří patří k bantuským kmenům a mluví jazykem cvána, nazývají Křováky Mosarwa, lidmi z neobydlené krajiny. Tito lidé z křoví se od Bantuů výrazně liší. Jsou menších a slabších postav, ani muži nepřesahují výšku 160 cm. Mají světlejší až olivovou barvu pleti, šikmo posazené oči a obličejové

rysy jsou na první pohled rozdílné od Čvánů-Bečuánců. Většinou nemají žádné nebo velmi omezené školní vzdělání. Řeč Křováků se nepodobá žádnému z negroidních jazyků. Pouze Khoinové, kteří také žijí v této oblasti, mají s Křováky společný původ, antropologové obě tyto skupiny strčili do jednoho pytle a nazvali Hotentoty. Nyní se již nedivím, proč se říká „mluví jako hotentot“. Mluva Křováků je charakterizována mlaskavými konsonantami, každý takový zvuk má mnoho přízvuků a ještě více významů. Naučit se plynné křováčtině je pro Evropana nadlidský úkol, je to jazyk bez písma a tak mlasknutí nemají v latince ekvivalent. Někteří etnolingvisté pokládají označení Křovák, člověk žijící v křoví, za pejorativní. Nazvali tento lid Sány, že sbírají v křoví. Křovákům neboli chcete-li lidem Masarwa či Sánům, je to stejně jedno, sami se nenazývají nijak, protože se domnívali, že jiní lidé ve světě již nežijí. Od Khoinů, svých hotentotských bratří, se liší tím, že je jim bytostně cizí obdělávání půdy a chov dobytka, i když mají pro zvíře silně vyvinutý cit. Psy, ať již k lovu nebo jako společníky, také neznali. Burové dnes Křováky, kteří se našemu věku těžce přizpůsobují, zaměstnávají jako pasáky skotu. S podporou vládních a snad i jiných programů jen ojediněle vlastní malá stáda koz nebo ovcí na maso a kůži. Rouno se na Kalahari nestřihá, vlna je příliš hrubá a znečištěná trny, rostlinnými semeny, pískem a prachem. Na čištění – praní není dostatek ani financí ani vody. V Lobatse, městě na jihu Botswany, je přádelna vlny, která ji zpracovává k výrobě ručně tkaných koberců zdobených místními folklorními motivy. Vlna na koberce ale pochází z karakulských ovcí importovaných z Rakouska, tkaní koberců na ručních stavech sem bylo zavedeno Skandinávci a je jimi také řízeno.

Křováci netvoří jednotnou skupinu a jejich společenské zřízení se nerozděluje do kmenů a netvoří národ. Nedlouho před mým příjezdem byl z Botswany vyhoštěn usedlík německého původu, žil na Kalahari s domorodou ženou. Svému synu předurčil, že se stane králem Křováků. Vyvolalo to silný neklid, panovnický nebo diktátorský režim mezi těmito lidmi nikdy neexistoval. Sami žádné etnické dělení nepotřebují, etnografové je přesto rozčlenili na severní větev !kung, střední g/wi a jižní !xong a jazykově na 45 skupin založených na vyjadřovacích odlišnostech. Některé křovácké jazyky se od sebe liší jako čeština od čínštiny.

Příroda je přes všechnu krutost moudrá a poradila původním obyvatelům Kalahari, aby se nesdružovali do kmenů či velkých skupin a neusazovali ve stálých vesnicích. Každá tlupa byla doma na území rozlehlém i několik set čtverečních kilometrů, země by je jinak neuživila. S tím, co jim příroda nabízela, se muselo pečlivě hospodařit. Obdělávání půdy a chov domácího dobytka nepatřilo k jejich výbavě, přirozené zdroje by se snadno a rychle vyčerpaly, docházelo by k porušování ekologické rovnováhy. Tlupa kočuje z místa na místo, tam kde je jídlo a snad i voda. Křováci mají vynikající topografickou paměť, jsou jedinečnými znalci divočiny, bez omylu se orientují v rovinaté oblasti bez výrazných přírodních znaků. Rozliší a pojmenují desítky rostlinných a živočišných druhů s ohledem na jejich kalaharskou užitkovost a případně škodlivost. Povrchová voda v této poušti neexistuje. Po sporadických deštích mezi prosincem a březnem vláha rychle vsákne do písku a vlhkost se vypaří. Jednou za deset let se dešťová voda nakrátko nahromadí v mělkých pánvích. Na některých místech, která se velmi obtížně hledají, dešťová voda pronikne do podpovrchových dutin vápencové zeminy. Křováci ji pak vysávají dutými stébly. Jinak se osvěžují dužinami plodů, nejvíce je ceněný meloun tsama. Důležitým zdrojem tekutin je tělo uloveného zvířete. S tekutinami je nutné opatrně hospodařit, k uschování i na dlouhou dobu slouží močové měchýře nebo bachory získané z ulovených divokých přežvýkavců zvířat a vyfouknuté skořápky pštrosích vajec. Otvor ve skořápce se uzavře smotkem trávy, taková polní lahev je zahrabána do písku a slouží jako nouzová rezerva.

Skořápky jsou zajímavě zdobeny, to není ani velikonoční obyčej ani projev umělecké tvořivosti, jde o identifikační znaky k určení rodinného vlastnictví. Namibijští Křováci ryjí do skořápek geometrické vzory, kalaharští zase obrysy zvířat – žiraf, pštrosů či antilop. Je to dnes jediný přirozený projev výtvarného cítění Křováků. Skalními kresbami se již nezabývají, někteří je považují za dílo bohů, někteří za součást přírody, o vzniku a účelu kreseb sami neuvažují. Někteří afrikanisté se domnívají, že úroveň těchto lidí byla kdysi vyšší a postupem času došlo k jejímu snížení, socioekonomické a kulturní regresi. Znali prý železo a dovedli je zpracovávat, na východním okraji Kalahari se našly střepy staré keramiky. Mnohé africké země jsou známé vysokou úrovní domácí dřevořezby, Kalahari ji nezná. Když byli Křováci vytlačeni z úrodných oblastí do suchých a nehostinných stepí, přizpůsobili se novým podmínkám a zapomněli na nepotřebné znalosti. Někteří mi řekli, že jejich otcové znali kout železo, s čímž se ale seznámili až po příchodu burských kolonistů. Železa na tetování dobytka, zbytky páskového železa a zejména drát používaný k oplocení po rozžhavení opracovávali do tvarů hrotů na šípy a oštěpů, čepelí nožů a seker. Z drátů zhotovují do spirál natočené náušnice. Ženy se také zdobí náramky a náhrdelníky z kotoučků vyražených ze skořápek pštrosích vajec. Jablonecké korálky se sem dostaly také. Od Evropanů odpozorovali kouření, stali se náruživými kuřáky, vyráběli si kovové konické trubičky asi 12 cm dlouhé, cpou je jakousi machorkou a používají jako dýmky, muži i ženy. Křováci věří v dobrého ducha, který stvořil

svět, a zlého, který přináší nemoc a smrt. S duchy komunikují v transu vyvolaným tancem – ženy tleskající sedí v kruhu kolem ohně a muži tančí kolem nich. Rytmus se zrychluje a někteří tanečníci upadnou do extatického stavu. Nemocní lidé se jich pak dotýkají v důvěře, že je to uzdraví.

Křováci již nejsou zcela závislí na tom, co najdou nebo uloví v divočině, na farmách dostávají deputát a přivydělávají si prodejem kůží ulovených zvířat, loveckého inventáře nebo ozdob vyrobených ze skořápek pštrosích vajec. Mohou si tak koupit nože, sekyry, kbelíky, oděv a některé potraviny. Neodvažuji si tyto sociální změny posoudit, na jedné straně by snad bylo přirozenější ponechat jejich společenství původnímu způsobu života, na druhé straně je povinností Botswany případně ve spolupráci s rozvinutými zeměmi poskytnout těmto lidem pomoc k dosažení životní úrovně odpovídající tomuto století. Ghanzi je vesnice a sídlo tří úřadů (pro místní rozvoj, udržování silnic a státních motorových vozidel a středisko veterinární – chovatelské služby), křižovatka silnic, třebas písčitých, místo, kam přijde jednou za týden pošta a přiletí bankovní úředník. Je to směs starého a nového života.
Je tam možné nakoupit v jednom obchodě základní potraviny, potřeby a oblečení, zeleninu a ovoce pouze v konzervách. Starý Holanďan si tam zařídil výsek masa s připojenou porážkou (jeden nebo dva hovězí kusy týdně), dva veterinární asistenty jsem vyškolil na prohlídku masa. Místní obyvatelé pokládají Ghanzi za město, jehož vymoženosti rychle mění tradice a překvapivě i tělesnou fyziognomii. Křovácké ženy se vyznačovaly steatopygií, která se vlivem evropské civilizace vytrácí. Steatopygií? Hýždě křovácké ženy v reproduktivním věku se stávaly tkáňovými zásobárnami a dosahovaly rozměrů a hmotnosti, o kterých se Evropankám a Američankám nezdá ani v nejhorším snu. Stačilo ale otevření jakkoliv malého obchůdku a zejména zavedení vyživovacího vládního nebo mezinárodního programu a opulentní zadnice zmizely, aniž by místní dámy praktikovaly odtučňovací gymnastiku či dietu.

Křováci nemyslí na včerejšek, nezajímá je, jak bude zítra, rozhodující je dnešek - jak se nasytí a kde najdou útulek. Nechtějí rozumět tomu, že země je kulatá. Neumí psát, neumí číst, nejsou to ale primitivové. Jejich písanka a čítanka je příroda, v té se vyznají a rozumí jí dokonale. Křovácká domácnost se skládá jen z mála, vynucuje si to kočovný způsob života, chýši si staví z proutí a travin. Kalahari lidé jsou nenároční na pozemské statky. Říkají, že majetek neudělá člověka lepšího. Luk a šípy, nože, kožené brašny a toulec, něco na sebe – to je inventář mužů. Ženy vlastní kožené brašny, koše na potraviny, moždíř s tlukadlem, rycí hole na vyrývání jedlých kořínků a hlíz, nádoby na vodu, jen nejnutnější oblečení a jednoduché

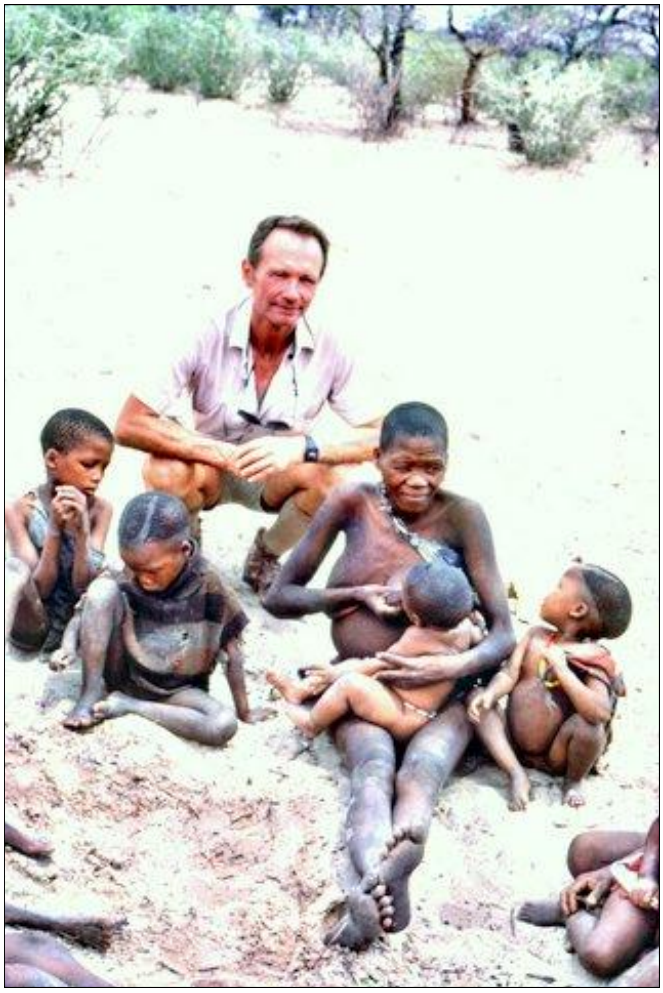

ozdoby. Největší podíl na výživě mají ženy sběrem toho, co jim nabízí příroda. Lov je pak výsadou mužů, ulovit rychlou antilopu je obtížné, muž je pokládán za dobrého lovce, pokud se mu podaří skolit během roku kolem deseti zvířat. Tento počet ovšem závisí na lokalitě a jejím zazvěření.

Důležitým stromem na Kalahari je baobab, upražená semena chutnají jako mandle. Z ovoce, které nese strom zvaný morula, se připravuje chutný rosol nebo silný alkoholický nápoj, kůra stromu je prý účinná proti malárii. Jednou jsem dostal v buši hrst oříšků, které se podobaly našim lískovým, upražil jsem je a chutnaly jako jedlé kaštany. Z pocitu nasycení jsem usoudil, že měly slušnou výživnou hodnotu. Rostou na nízkých keřích a říká se jim mongongo. Úkolem žen je sbírání jedlé bobule, melounů a zelených částí jedlých rostlin; špičatými holemi vyrývají poživatelné kořeny, hlízy a cibule. Rostlinná strava se na výživě Křováků podílí vysokým procentem a dieta je doplněna masem teplokrevných zvířat, ptáků a v době nouze i ještěrek, hadů, mravenců a různých larev. Med divokých včel je pokládán za lahůdku… *(dokončení v příštím čísle)*

VZPOMÍNKY JANA KOŠŇARA NA ZAČÁTKY V AUSTRÁLII

(pokračování 16)

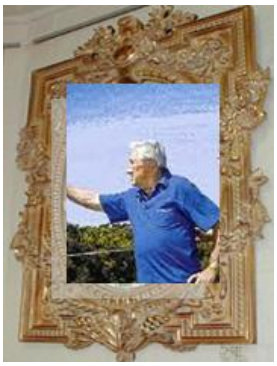

Město Sydney se lišilo od Melbourne hlavně tím, že v minulých letech mělo stále o tři sta tisíc obyvatel více. Byly tam kanceláře velkých firem, banky a pojišťovny. Melbourne bylo a je zase více průmyslovým městem. Ve Flinders Lane a městských předměstí byly dílny a továrničky na oděvy a obuv. Též tři velké továrny na auta – Ford, General Motors Holden a Toyota, které dávaly objednávky také na součástky do aut menším firmám v Melbourne. Vláda Viktorie si byla vědoma důležitosti vzrůstu průmyslu všeho druhu v tomto státě a podporovala rozmach a tím i zaměstnanost obyvatel. Auta, boty a šaty byly věci nutné a potřebné, ale umělecký průmysl byl neznámý. Vládě imponovalo, že někdo měl v tomto prostředí odvahu začít a rozšířit něco úplně jiného a nezvyklého. Nechtěli ale vypisovat nějakou soutěž a rozhodli se odměnit jenom jednoho jedince za nezvyklé dlouholeté zásluhy, které prospěly státu. Parlament ve Viktorii odhlasoval, že plaketou bude odměněn kluk z Českomoravské vysočiny za založení továrny na zlacené obrazové lišty a rozmach tohoto průmyslu ve Viktorii, a za přispění ke světové úrovni rámařského průmyslu v Austrálii. Předáním plakety byl pověřen sekretář parlamentu Viktorie Peter Collins. Plaketa sem, plaketa tam, ale co je na tom unikátní, že vláda státu předtím podobnou plaketu nikomu nedala, ani později ne. Tím se moje plaketa stává velkou zvláštností a pouze jediným exemplářem v celé Austrálii.

Ještě zbýval ten export, aby byly splněny všechny požadavky zdárného obchodu a organizace. Velké firmy před takovým pokusem vynaloží hodně peněz na výzkum. To u nás nepřicházelo v úvahu, muselo se na to jít z jiného konce a laciněji.

Šel jsem na poradu na odbočku australského vládního oddělení ministerstva obchodu v Melbourne. Tam mě měli za snílka. Poradili mi, abych se podíval kolem, a že uvidím kolem sebe multi miliony Asiatů, mimo Nového Zélandu, kde je trh ještě menší než v Austrálii a už tam stejně jsme. Ty masy lidí mají úplně jinou kulturu než my, jsou zvyklé žít jiným životem a pro naše výrobky nemají ani pochopení ani peníze. Radou jsem byl zklamán, ale neodradilo mě to. Rozhodl jsem se osobně se přesvědčit. Při tak velkém podniku a zodpovědnosti jsem jen tak nemohl odejít, kdy se mi zachtělo. Nezbývalo, než využít příležitosti v době, kdy továrna byla úplně zavřená, tedy na vánoční svátky, na dvou a později třítýdenní roční dovolenou. Velké naděje nebyly, ale nechtěl jsem tu myšlenku vzdát, aniž bych se pokusil o provedení. Strach byl při zvážení, že se všude mluví jinými jazyky a nedorozumím se. Pro ulehčení mého úkolu jsem začal se Singapurem a Hongkongem, kde druhá a dorozumívající řeč různými tam žijícími lidmi asijských národů je angličtina. Ale ani to moc nepomohlo, protože oni se mezi sebou dorozumí, ale nikdo jiný zvuku jejich hantýrky a nářečí nerozumí. V těch dvou městech byl největší evropský vliv, bývalé kolonie Angličanů, a tak jsem doufal, že najdu nějaké rámaře evropského způsobu. Podařilo se mi to – tři v Singapuru a čtyři v Hongkongu. Z těch vzorků, co jsem namátkou s sebou přivezl, v Singapuru byl zájem jen o velice široké a zlacené lišty, v Hongkongu pak pravý opak. Čím užší, tím více se lišta líbila. Do importu většího množství se nikomu nechtělo. Ti malí řemeslníci neměli ani místa na skladování, ani peníze na větší výdaje, ani znalost bankovního placení a vyřizování lodních papírů. Byli zvyklí si dojít k velkoobchodníkovi a platit z ruky do ruky. Dovozci a velkoobchodníkovi jsme dodávat nemohli, protože až by si on přirazil svůj zisk na naši cenu, byla by lišta tak drahá, že by si ji nikdo nekoupil! Najít východisko. Ale jak a jaké? Jak z takového mála vytvořit a vypracovat úspěch?

Přeskočili jsme velkoobchodníka a nabídli dvěma rámařům v každém místě, co projevili největší zájem a podle našeho mínění měli největší šanci na rozšíření spolupráce s námi, na začátek dvouměsíční úvěr. S naší radou a pomocí se stali úspěšní a vyhledávaní ve svém okolí. To donutilo i další rámaře, aby měli na skladě naše výrobky, ale těm už jsme na úvěr nedali.

Příprava na každou cestu byla dlouhá a velice náročná. Pro každé místo jsme museli vytvořit lišty, které místní trh a móda vyžadovala. Ceny musely být nižší než v Austrálii, protože jsme konkurovali se zbožím z velkých evropských továren v Německu, Itálii, Norsku, Španělsku, Rakousku, Francii, Anglii a také z Liry v Českém Krumlově. Ceny do Singapuru musely být přepočítané na singapurský dolar a na metry. Do Hongkongu na jejich dolar a na stopy.

To byly začátky našeho exportu do Asie. Pomalu se okruh rozšiřoval a obyčejně se létalo Singapur, Hongkong, někdy Jižní Korea, Japonsko, Taiwan, Jakarta.

S Japonci byla potíž. Měli snahu se přizpůsobit našemu stylu, ale vše shledávali nedokončené. Pro ně jsme museli zvláště připravovat vzorky, které jsme nemohli prodat někde jinde. Lišty musely být zlacené a i na venkovní straně profilu, kde se tradičně používala barva nebo imitace. Kulturní tradice a způsob obchodování nám úplně nezvyklý. Na obchodním oddělení australské vlády v Tokiu mi bylo řečeno, že dostat od Japonců objednávku při třetí návštěvě je úspěch. Než projeví zájem o zboží, chtějí vědět, s kým obchodují, vše o jeho rodině a zázemí. Chtějí poznat i děti dodavatele, aby až jejich děti převezmou obchod, měly už vyšlapaný vztah s další generací dodavatele. Inu, stále jsem se učil. I to, jak se klanět jeden druhému tak

New award for Keilor businessman

THE Ministry of Economic Development has presented a Keilor businessman with a prestigious "25 years service" award.

The award was in recognition of John Kosnar's contribution to Victoria's economic development.

The master gilder from Czecholovakia established and fostered the picture frame moulding industry in Australia.

John started his business shortly after his arrival in the early 50's. It had very small beginnings in the shed of his family home.

Dedication and hard work led to that same business being recognised as one of the top ten state finalists in the 1980 Small Business Awards for Outstanding Achievement.

The business, J. Kosnar Pty. Ltd., is run by the family of John and his three sons.

The firm, which manufactures gold and silver leaf picture frames and mouldings, now employs about 70 people.

During the 35 years John has contributed to the now highly competitive industry he has seen many changes.

"The industry has grown to something tremendous. Australia was once an importer now we are exporting to

MR Paul Collins, MP, presents the "25 years service" award to Mr John Kosnar, of Keilor.

The "25 years service" award was presented by Parliamentary Secretary of the Cabinet, Mr Peter Collins, MLA Noble Park, on behalf of the government.

Mr Collins said the presentation was a unique occasion for John.

He said the Ministry for Economic Development had not made a practice of recognising individual companies in this way.

Despite intense competition from

comparative products, John Kosnar now exports to Singapore, Canada, the US, New Hebrides, New Zealand and Hong Kong.

John's philosphy is based on the belief that a good picture frame makes the picture.

byla podle tradice vždy vítaný dárek, který udělal radost, a oceňovali to, že se jim člověk uměl přizpůsobit. V posledních letech trvání naší firmy se export stal důležitou částí naší výroby lišt, s obratem kolem dvou milionů a muselo se přibírat více lidí do továrny na výrobu. Tedy i v tomto směru jsme dosáhli toho být nejúspěšnějšími z celé Austrálie. Přestože nás vláda od tohoto kroku zrazovala, protože nedávalo smysl vyvážet luxusní zboží do zemí, odkud jsme dováželi, vzhledem k tomu, že pracovní síly tam byly levnější.

dlouho, dokud je ten druhý člověk na dohled. Varovali mě nedělat si ostudu nedobře zabaleným dárkem, i mašlička je důležitá a dokazuje péči dárce. Trpěl jsem sezením na zemi při jídle, ale nemohl jsem je urazit, musel jsem je respektovat, jejich kulturu a způsoby. Někdy to přineslo překvapení nehezké, někdy ale zase nečekaně hezké. Můj čínský přítel z Taiwanu mě požádal, abych se postaral v Melbourne o jeho kamaráda, se kterým chodil do školy v Kaohshiung, a který emigroval do Japonska, do města Ósaka. Ukázal jsem mu tedy Melbourne a zajímavosti našeho města a zavezl jej na venkov do několika vinic. Slíbil, že mi vše oplatí, a abych až doletím do Ósaky, ho ihned informoval, ve kterém hotelu jsem ubytován. Během našeho telefonátu mě požádal, abych si dal na klopu saka cedulku se jménem a čekal u recepce, že pro mne někoho pošle. Přijel pro mne v černém mercedesu anglicky mluvící šofér v uniformě a měl jsem ho sám pro sebe k dispozici celé tři dny. Druhý řidič v druhém voze vozil pana šéfa, pana Tomodu. Byl jsem pozván na večeři a odvezen do jeho domu – paláce! Byla to veliká stavba na tak příkrém kopci, že celý dům stál na betonových sloupech s úžasným výhledem na celé město Ósaka. Měl čtrnáct ložnic a buddhistickou kapli v domě. Byl jsem představen jeho ženě a dvěma synům. Po vyzunknutí dvou kalíšků třicet let staré skotské whisky jsme se my čtyři odebrali na večeři. Manželka zůstala doma, obchod je mužská záležitost. V restauraci proslulé steaky jsme měli na japonský způsob na železné desce upečený steak z hovězího „kobe“, což je nejdražší maso na světě z dobytka jenom na maso chovaného v jednom okrese v Japonsku. K tomu byla zelenina a upražený česnek, který chutnal jako pražené mandle. Ptali se, jestli chci kávu a mně bylo divné, že si ji nedáváme v té samé restauraci, protože jsme šli jinam. Káva byla podávána krásnými Japonkami, úplně nahými, ani nitku na sobě neměly. Dobrá káva, hezká podívaná. Pan Tomoda byl velice bohatý člověk, patřily mu dva velké mrakodrapy! Dozo = Prosím, toto slovo se v Japonsku musí užívat velice často. Arigato = Děkuji anebo ještě více Domo Arigato – Děkuji moc. K japonské tradici též patřilo na obchodní jednání se oblékat do tmavomodrých šatů, s bílou košilí a tmavomodrou kravatou. Kravaty v jakékoliv jiné barvě si nevážili, ale tmavomodrá

„… Před pár týdny jsem měl příležitost seznámit se s životním dílem Jana Košňara podrobně. Celý den jsem prohlížel lištárnu, rámárnu, prodejnu a hlavně nepřeberné množství dokumentačního materiálu. Nejsilněji, až dojemně na mne zapůsobila třicet let stará fotografie malé plechové kůlny na zahradě domku ve Ferntree Gully. Tam – po večerech – vznikaly první Košňarovy australské rámy. Vzpomněl jsem si v tu chvíli na ty, kteří stejně jako Jan Košňar, přijíždějí do Austrálie s kufříkem nejnutnějších věcí. Jenže mnozí z nich hledají co nejlépe placené zaměstnání, pak jen jak si to mohou trochu dovolit, koupí si na splátky pěkné auto a hudební skříň. Co po sobě zanechají, co bude stát za ohlédnutí, až se budou podobně jako Jan Košňar pomalu chystat k odpočinku? Nemyslím, že jsme všichni političtí uprchlíci v tom nejvlastnějším slova smyslu. Ale jedno máme všichni společné – režim, kterému jsme utekli, nám nedovoloval všestranný rozvoj osobnosti. Jan Košňar přišel před třiceti lety jako prostý rámařský a pozlacovačský tovaryš. Naučil se být továrníkem a obchodníkem, přesvědčil nejdříve zdejší malíře a pak celou veřejnost, že „dobrý rám dělá obraz“. A neobětoval svému podnikání, jak by si mohl někdo myslet, svůj soukromý život. Naopak. Celá ta léta se dokázal náramně bavit – tancoval národní tance, vyřezával, stál u kolébky kopané v Austrálii, a co hlavně – vychoval si ze svých tří synů nástupce. Jan Košňar se rozvinul v osobnost, na kterou můžeme být hrdi. A s námi i celá Austrálie.“
– HLASY, březen 1982

ČECHOAUSTRALAN spolu s vysíláním České televize BABYLON přidává k tomuto výstižnému popisu Jana Košňara aktuální dokument na - http://www.ceskatelevize.cz/porady/1131721572 babylon/415236100152025

ŠPERKY BY PETRA

Petra Šléglová

V devatenácti letech jsem se vydala z malého městečka v podhůří Orlických hor, Jablonného nad Orlicí "na zkušenou" do světa. První destinací se ukázalo být Irsko. Z původního plánu šesti měsíčního pobytu v zahraničí se nakonec vyklubalo sedm let, partner z Nového Zélandu a první čecho-kiwi-irské dítě. Díky partnerově práci jsme se v roce 2011 přestěhovali do Austrálie a usadili jsme se v Canbeře. Tam jsem začala pracovat na Velvyslanectví ČR a ve volném čase malovala obrazy.
Již od mala mě to táhlo k umění a výtvarné tvorbě, ale opravdové uplatnění mé kreativní zručnosti jsem objevila až v roce 2013 při setkání s úžasným médiem - polymerovou hmotou. Vzpomínám, jak když jsem na internetu viděla korále z polymerové hmoty, nechápala jsem, jak někdo může vytvořit tak krásný a složitý vzor z jednobarevných kostek jakéhosi materiálu. Začala jsem brouzdat po internetu a pomalu se vzdělávat o polymerovém tvoření. Netrvalo dlouho a už jsem měla první kostky hmoty doma a k tomu nepostradatelnou pomůcku při této tvorbě - strojek na nudle a řezák. Byla jsem nadšená ze svých prvních pokusů a do hmoty jsem se úplně zamilovala. Když jsem zjistila, že v České republice otevřeli vůbec první polymerovou školu online ve světě, vůbec jsem neváhala a zapsala se do prvního ročníku. Po roce večerního studia technik a prací s polymery začaly moje kousky vypadat opravdu dobře a já se je rozhodla prodávat.
Ze začátku pro mne představoval nákup materiálu, veškeré kurzy a vzdělávání velkou investici, ale věřila jsem v to, co dělám. Když jsem v prosinci 2014 odešla z Velvyslanectví ČR na mateřskou, rozhodla jsem se svému koníčku věnovat naplno. Můj dobrý kamarád mi vytvořil krásné webové stránky s online obchodem a společně jsme navrhli vizitky. Neuvědomila jsem si ještě tenkrát, jak moc zaneprázdněna a vyčerpána budu jako matka dvou dětí, takže jsem ze začátku musela hodně slevit z ideálů a touhy tvorbu pořádně "rozjet", ale jak maminky dobře vědí, s přibývajícím věkem dětí přibývá i trocha té energie. Jak se druhé dceři překulil první rok, opět jsem se pustila do práce s polymerem. Sice po nocích, když moje princezny v klidu spí (často si však po takové "tvořivé" noci, třetí kávě a pohledu na kruhy pod očima dost nadávám), ale je to moje vášeň a vlastně i účinná forma relaxace. V květnu jsme se rozhodli přestěhovat z Canberry do Melbourne, protože dřív jsem partnera díky jeho profesi skoro neviděla. Koupili jsme zde krásný domeček, který pomalu renovujeme, a moc se nám tu líbí. V září jsem obdržela email od jedné z vedoucí výstav RAW: Natural born artists Australia. Oznámila mi, že pracuje pro organizaci, která hledá nové talenty v oblasti umění, že narazila na moji práci na instagramu a měla by zájem mne a mé výrobky představit na jedné z jejich výstav umění a nových talentů. Samozřejmě, že mě to velice potěšilo a chytla jsem tuto příležitost za pačesy. Čtrnáctého října tato výstava, nebo spíš večer nadupaný hudbou, světelnými efekty, rozsáhlým počtem umělců na líčení, kadeřníků, tanečníků, zpěváků, malířů, fotografů, designérů, šperkařů, až po výrobce uměleckých kloboučků ve tvaru korábu či zámku s vlaječkami, proběhl. Za podpory věrných kamarádek a mých neúnavných fanynek (i dvou vrchovatých sklenek šampaňského naordinovaného právě jimi a jejich životními zkušenostmi), jsem přežila i krátký rozhovor na pódiu před více než 800 pohledy návštěvníků, a menší zádrhel, když jsem za potlesku odešla i s mikrofonem v ruce (díky mé značce "by Petra" jsem se abecedně představovala jako první, tak je nasnadě, že jsem měla trému). Byl to opravdu skvělý večer, který mi otevřel dveře do melbournského světa moderního umění, přinesl nové přátele, reklamu mé práci, velice pozitivní feedback a hlavně utvrzení mého snu - věnovat se v životě tomu, co mě baví. No kdo by to nechtěl?
Teď se mezi shonem kolem dvou velice energetických děti připravují na vánoční trhy, dokončují práci na zakázku, a jen doufám, že se mi veškerá ta dřina po nocích, studování i hromada prvních nezdarů obrátí v kýžený úspěch.

www.bypetra.m.au

https:/www.instagram.com/by_petra_au

MĚSÍC NAD ŘEKOU

Vladimír Cícha

Teplý den začínajícího podzimu. Vůně lesa a vlhké půdy na malé zahrádce kolem chaty. Stráň se svažuje k řece. Zámek a petlice na dveřích chaty. Odemykám, se Zdeničkou vcházíme. Vůně dřeva a vypáleného petroleje. Ticho a nehybnost.
Malý pokojík, malá kuchyň, malá veranda. Přívětivo a útulno. U kamínek zbytky dřeva. Ve spižírničce pod podlahou pár lahví vína. Mavrud a Oran Superior. Myš lapená v pastičce vedle několika konzerv.
Večeře na verandě. Protější kopec ukrajuje z medového koláče zapadajícího slunce. Velká iluze o malém, ale vlastním domě. V pokoji možná krb, v rohu klavír. Malé křídlo.
-A vaši to vědí, že seš tady?-
-Jo, přijel jsem dát do pořádku zahrádku.-
-Ano? Kterou?-
-Tady tu kolem. A i tu tvojí...-
-Ale, ale!- usmívá se Zdenička. V modrých očích má neklid a krásu svého mládí. Jak slunce odnaproti v posledním denním tažení ohledává nás slábnoucími paprsky, její modré oči vstřebávají to světlo.
-Je to asi prima mít dům... Svůj dům, viď?- povídá.
-To jistě,- řekl jsem a mavrudem jsem nalil vrchovatě její sklenici, aby se Zdenička pro ten večer spokojila jen s chatou.
-Já se snadno namáznu, - slíbila půvabně.
-To bude prima.-
Kouzlení západu slunce. Ostrá silueta lesa naproti nad řekou. Kolikátý už je tohle asi den od stvoření světa? Jednou na to možná přijdou výpočty učenců...
-Na co myslíš?- zeptala se Zdenička.
-Na to jak seš krásná!-
-Proč ne jenom... třeba hezká?-
-Protože hezká... to je takový setrvalý stav, takovou ses narodila, taková seš stále, ráno, večer, zatímco teď, Zdeni, teď se mi sesouvá půda pod nohama, teď kdybych tak uměl zastavit čas, navždycky bych se vydal tomu sálání z tebe, té radiaci tvých očí...-
-Ty mi povídáš nějaké nesmysly... a chceš mě opít...- pravila tiše.
Ještě ne, času máme dost a trocha poezie nikoho nezabije… U srdce mám takové zvláštní blaho, se kterým jsem snad ani nepočítal, když toho odpoledne Zdenička nasedala do otcova Opla Olympie. Slunce zapadlo, večer se zvolna proměňoval do noci.
-Víš co? Já bych se chtěla projet. Krajinou, rychle! Ty bys nechtěl?- zeptala se.
-Všechno bych chtěl. Všechno co ty chceš!-
-Kužele světla zatnutý do tmy, to mě vždycky fascinuje!-
-Máš s nima nějaký zkušenosti!-
-Jela jsem tak párkrát se strýčkem Vaškem...-
-Prima, jedeme! Budu dělat strýčka!-
Světla Opla osahávají tmavý asfalt silnice. Zdenička drží poloprázdnou láhev mavrudu mezi koleny.
-Cucni si, aby se ti líp řídilo,- povídá vesele. Není to celý svět, co držím v ruce, ta bakelitová bambulka řadicí páky? -Ale jen abysme se nevymázli!-
V kopci je slyšet snaha motoru vyrovnat se s gravitací. Největší požitek působí jízda přiopilému řidiči! Jako bychom ujížděli po temném pásu spojeném bílými čepy patníků.
-Jezdíš sem takhle často?- zeptala se Zdenička.
-Kdepak, jenom někdy s našima.-
Zastavuji. Z vypnutého motoru vydechuje teplo. Houslaři cvrčků preludují do nočního ticha. Měsíc se laská s matičkou zemí matnou září, pod jeho svitem temná řeka proměňuje se ve stříbrnou. Pojednou se mi chce jenom mlčet.
-Je tu tak krásně,- povídá Zdenička. A měsíc jak rozmařilý strýc dívá se na nás z temného nekonečna zkropeného stříkanci hvězd a v tu chvíli jsem chtěl znát přesně jejich jména a šeptat je Zdeničce jako zaklínadla té naší společné noci, ukazovat na ně prstem, jmenovat je a sdělovat poznatky hvězdářů o pohybech planet, o Koperníkovi a Tycho de Brahe, ale zůstávala mi jen lítost z nedostatku klasického vzdělání a vlastní píle a tak jsem jenom chabě šeptal:
-Podívej na tu nádheru nad námi, na Mléčnou dráhu, Velikej vůz... a tamhleto je možná Severka, Zdeničko, ale to ty víš asi taky...-
A pak jsme vykročili po louce zalité stříbřitým svitem měsíce, možná, že leccos očekávala, ale já se kochal tím zvláštním rozpoložením, připadalo mi brutálním natrhnout tu jemnou pavučinu okouzlení... nocí, nebem, Zdeničkou...
V ruce jsem nesl láhev, občas jsme upili. A tak jsme chvilku chodili nocí, a když ta procházka skončila klapnutím dveří chaty, Zdenička řekla:
-A teď do postýlky! Och, ani nevím, jestli si připadám hrozně těžká... nebo lehká!-
A když jsme pak zmáhali tu příjemnou pouť k blaženosti, moje láska patřila nejen Zdeničce, ale celému světu, státu i vládě, lidem a věcem, bylo to snad jako opium... jsem piják luny a ovíněných rtů Zdeničky a propadám se do náruče slastné malátnosti, jsem smířen se svým osudem a ten mi připadá krásný, každá další vteřina je jako nektar, který mi kane do lebky rozevřené jako tulipán na zahrádce paní nadlesní…

PANÍ VĚRA A ČAROVNÉ SÍLY

Alena Klímová-Brejchová

Na počátku bylo slovo a já si kladu otázku, zda lidská slova bohatého jazyka Čechů dokážou být štětcem, který může na bílou stránku vykreslit portrét zajímavé současné ženy, na tomto území, v srdci Evropy, žijící a tvořící.

Před několika léty, brzy po narození jednoho z mých deseti vnoučátek, jsem zcela náhodou potkala jakousi „vědmu“, která mi sdělila, že přesně v polovině měsíce, ve dni patnáctém, se rodí „Mágové“. Zmizela jako pára nad hrncem, já se tomu zasmála a pustila to z hlavy, i když právě patnáctkou signované zrození potkalo dvě z mých milovaných mrňavých nezvedenců-vnoučátek.

Vzpomněla jsem si na tuto vzdálenou chvíli, když jsem počala psát tento zápis-portrét. V rozsáhlém curriculum vitae PhDr. Věry Martinkové, CSc., o jejíž portrét se chci právě pokusit, se dočítám, že i ona se narodila přesně v polovině krásného měsíce máje, roku osmačtyřicátého, v minulém už století. Prvně se nadýchla ve Vysokém Mýtě, kde též absolvovala studia na tamním gymnáziu. Později, už v sedmdesátých letech minulého století dokončila Filosofickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze v oborech český jazyk, filosofie a výtvarná výchova. V roce jedenasedmdesátém získala titul PhDr v oboru český jazyk a teorie literatury a v roce osmaosmdesátém i titul kandidátky věd v oboru didaktiky českého jazyka a literatury. Aby všeho toho studia, obhajob disertačních prací a vší té studijní anabáze nebylo málo, přidala si už v raném mládí studia na odborné výtvarné škole – Hollarce v Praze.

Jenže tato Věřina pozemská cesta měla, má ještě jiný rozměr. Stala se manželkou a matkou, což v totalitou postižené české kotlině bylo pro neustále pracující ženy vysoce náročné a mnohdy stresující. A já si kladu neustále otázky, jakým podivným rozměrem pozemského času tato zajímavá žena vlastně v bytí disponuje? Práce a náročná činnost, která stále ještě nekončí a vyplňuje její dny i dnes, by se vešla do životů nejméně pěti velmi zaměstnaných žen. Nekončí její výtvarná činnost, její povinnosti šéfredaktorky zajímavého nakladatelství, nekončí ani v nejmenším úloha manželky a paní domácnosti i prarodičovské snažení.

Usilovně dumám, jak jen tohle vše dokázala a dokáže zvládnout vysoká dlouhonohá žena s gloriolou temných přirozeně zvlněných vlasů. Je možné, aby žena, kdysi v mládí podobná pohádkové Sněhurce, obklopené pěti malými trpaslíky-synky (dva vlastní a tři svého pozdějšího manžela) dokázala pracovat po čtrnáct let jako pedagog, přednášet na Karlově univerzitě didaktiku češtiny a později být šéfredaktorkou tří nakladatelství a při té příležitosti si jaksi odskočit a vytvořit při tom odskoku více než čtyřicítku učebnic pro předmět český jazyk a literaturu, a to pro všechny stupně českých škol? Nelze se při této příležitosti nezmínit o nedávném významném počinu, směrovanému ku pomoci budoucím českým autorům, spisovatelům a básníkům, k lidem literárně činným.

Věra Martinková na dobové fotografii

Vznikly tři ucelené knihy – učebnice s názvem „Tvůrčí psaní“. Pojednávají v širokém záběru o poezii, próze, dramatu a dalších stylech tvůrčího psaní a Věra Martinková v nich využívá svých dlouholetých odborných a didaktických zkušeností, ale i zkušeností šéfredaktorky a nakladatelky. Nic nechybí, ani lapidární objasnění dávného útvaru, jakým je pro básníky sapfická strofa… Nechybí ani nabídka korespondenčních kurzů pod jejím vedením.

Vytvořit knihy, tolik knih, jak po odborné, tak dokonce i po výtvarné stránce? Zcela marně si časový rozměr k tomu potřebný zkouším představit. Je za tím vším jakási absolutní pracovitost, nerespektování času nutného pro odpočinek, totální opomenutí potřeb svých, či vše je jen jakási nelehce rozumem uchopitelná Bílá magie ryze ženské tvorby?

Věra Martinková je i představitelkou ženy, která naplno prožívala čtyřicetiletí totality s jeho složitými peripetiemi nesvobody a útlaku i s nemožností použít - využít například pomoci služebných duchů. Později jí sice stál po boku na prvý pohled nesourodý silný muž, její manžel se širokým laskavým srdcem, přirozenou moudrostí a nezměřitelnou životní energií. Byl námořníkem, často byl tudíž velké rodince vzdálený, a tak si lze představit, že paní Věra bývala na domácnost i na práci sama.

Snažím se vžít do jejího života, nejde mi to, ale zkouším si představit, jaké zázračné síly použila například ke své velice rozsáhlé výtvarné tvorbě. Od roku sedmdesátého devátého se věnovala a věnuje především volné a užité grafice a ex libris. Ilustruje i vlastnoručně napsané učebnice a vedle toho, jen tak, snad pro potěšení, sepsala a též ilustrovala řadu svých beletristických knih s tématy detektivními. Ilustruje desítky a desítky básnických sbírek těch zralých, ale i ještě ‚zelených‘ básníků

(také významného a jí obdivovaného Jana Skácela, J. Nohavici a dalších). K tomu, aby nic nechybělo, je profesionální novinářkou.

Listuji její biografií dál a čtu jednotlivé díly dvoustránkového vyčíslení jejích samostatných výtvarných výstav, ale i těch kolektivních… Rok 1982 je začátek a výstavy zhusta pokračují až do století jednadvacátého. Je tohle vůbec rozumem pochopitelné? Čtu se zájmem, kolik domácích a zahraničních ocenění získala doma i v zahraničí, především v soutěžích ex libris. Je tu i prvá cena v mezinárodní soutěži „Ex libris Fondation Tailor“ v Paříži z roku 1989, je tu i zastoupení ve sbírkách nejen českých, ale i nizozemských galerií, v muzeu v Sint-Niklaas v Belgii, v Paříži, Majdanku, Los Angeles a dalších.

Bože, jak to tahle, na první pohled jemná, křehká a až jaksi plaše se prezentující dáma zvládla? Z vlastní zkušenosti vím, jak fyzicky náročná je pro ženu příprava výstav výtvarného díla. Vždyť jen adjustace obrazů, jejich výprava do galerií, zvlášť do zemí cizích, musí zabrat mnoho času a spotřebovat v našich podmínkách mnoho sil. Většinou na to nebývá už takovýto umělec sám. Zkouším si představit, jak tato žena, máma a babička jedenácti vnoučátek sedí v nočním ztišení nad křehkými a jemnými grafikami, jak kreslí na litografické kameny, používá suchou jehlu, tuš, jak tvoří své andělům podobné útloučké bytůstky, květiny, frotáže listů, pootevřená okna i dveře do imaginárních prostorů. Jsou stejně jemné a křehké jako jejich tvůrkyně a je v nich symbolika setkání, rozchodu, lásky i nenávisti, někdy i samoty a opuštěnosti.

S celou svou pokorou a neobyčejnou něhou se Věra Martinková dotýká života, tak jako kdysi, když byla malá divoká holka a hrála si se stříbrnými odlesky na vodní hladině potoka. Okouzlující třpyt však je i na hladině jejího bytí, někdy ten jas až v očích zabolí, někdy proklouzne mezi prsty jako lesklý peníz. Možná jí grafické náčiní kdysi dávno vypadlo z prstů únavou… zděšením, že noc pomalu končí a vlastně už dnes musí pětici synků vypravit do školy i s přípravou svačin do školních brašen. Snad ještě i dnes, při nočním bdění, pohladí desky knihy… Elegie Jiřího Ortena a nechá si do unavené mysli vplout verše… *Byl jeden převozník. V kraji, kde není mostů, převážel pocestné na nedostupný břeh. Měl dům a pevnou loď. Říká jí: pohleď, rostu, když ruce ponořím do proudu ve veslech… Co o něm věděli ti, co se nevraceli! Co o nich věděl on! Co řeka! Co proud! Jen to, že prostě je, že na chvíli ho zřeli. Jen to, že musili přijít a odplynout…*

Známe se s šéfredaktorkou Věrou Martinkovou desetiletí a za tu dobu jsme se staly přítelkyněmi, alespoň bych si to velmi přála. Některá naše životní zastavení se sobě velmi podobají. V soutěži o počet vnoučátek prohrávám o jediné, ale vím, že i ona je těm svým hlídací starostlivou babičkou.

Často navštěvuji její nakladatelství v Dobřejovicích u Prahy. Ano, je pro mne alfou-omegou, ostatně takový je i název jejího nakladatelství. Sedíme v pěkném moderním domě, plném zajímavých obrazů i jejích grafik, k zákuskům pijeme dobrou kávu a povídáme si… O problematice mé nově vydávané sbírky Sonetů, o jejích korekturách, které ona s obdivuhodnou precizností a shovívavostí zvládá, a já naplno a beze zbytku vnímám její vysoce profesionální přístup k lidem, hodlajícím vydat své myšlenky, ale i jaksi nezvykle empatickou, profesionální a přátelsky laskavou pomoc mnohým začínajícím autorům. Magickým způsobem dokáže zvětšit, rozšířit pozemský rozměr svého vlastního času a věřím, že je to pro ni oblažující. Na pohovce klidně leží její královsky vyhlížející bělostný kocour. Jeho srst je tak zářivá, až to udivuje. Není v ní ani jediný barevný chloupek. Je-li černá kočka symbolem temné magie, pak ta bělostná… no vždyť se paní narodila přesně v polovině nejkrásnějšího měsíce v roce, máje, měsíce nejen Máchovy lásky, a obdarovávající pomoc nám, bližním, je v jejím životním zadání skvěle rozeznatelná…

… Rozmlouváme… Setkání je náhle dotek modrý a zlatý, nad hnízdy zní čas jak tóny fléten a bezrozměrný prostor kolem vane. Stoupáme i klesáme v závrati a slova jsou magická zaklínání. Jak hmyzí křídla od úst nám opadávají, ze srdcí odlétají, lehké jak peroutky z bříšek kolibříků… Rozmlouváme… Jsme kapky deště, kondenzát vůně jasmínu, hvězdný prach na kakostové louce, jsme stromy, co na hladině korunami koření, a odtajené Bytí nás krotce omývá… (BO.)

NABÍDKA STIPENDIA PRO STUDIUM NA CARLSBAD INTERNATIONAL SCHOOL

V nabídce soukromé mezinárodní elitní denní internátní školy v Karlových Varech jsou dvě stipendia s padesátiprocentní dotací – zápis září 2016 nebo leden 2017. Škola, která si klade za cíl vychovat studenty pro prestižní světové univerzity, přijme nadané žáky od 13 do 17 let z dvaceti sedmi států světa. Školné i s ubytováním je 29 tisíc eur ročně, bez ubytování 12,5 tisíce eur. Pro dva zájemce z Austrálie nabízí CIS poloviční slevu.

Více na http://carlsbadschool.cz

PRINCIP HAVEL

Veronika Boušová

Tomáš Garrigue Masaryk a Václav Havel, bok po boku, shlížejí na Národní třídu, pulzující tempem sobotního večera. Sotva kdo z kolemjdoucích však zaregistruje národní vlajky na budově Akademie věd, natož aby za skleněným průčelím foyeru Nové scény rozpoznal v herečce Růženě Dvořákové a herci Milanu Holendovi naše nejvýznamnější státníky. Natož aby tušil, že za jejich zády koncipuje Alois Rašín (herec Jan Kolařík) u pracovního stolu První zákon samostatného československého státu. Brněnské Divadlo Husa na provázku tu uvádí inscenaci **Zítra to spustíme**. Hru napsal Václav Havel v roce 1988 pro scénický časopis Rozrazil Divadla na provázku. (Tištěná verze Rozrazilu nebyla povolena a Husa v názvu byla v Husákově éře považována za provokaci a musela pryč.) Dokumentárně-fiktivní koláž s hudbou a zpěvy rekonstruuje události noci z 27. na 28. října 1918 z pohledu manželů Rašínových. Dramaturg Petr Oslzlý a režisér Vladimír Morávek do ní nově zakomponovali i postavu Václava Havla a s laskavou nadsázkou vytvořili paralelu Rašín-Havel. Taktizování a úvahy v „hodině H“ tak odkazují i k 17. listopadu 1989 a genius loci Národní třídy dodává inscenaci apelativní rozměr. Tady se vlastenčí, tady se entusiasmus Sokolstva a prostého českého lidu utkává s mocenskými intrikami, primitivismem ve vlastních řadách a extremistickými vlivy.

Scénu jako by prozářila aura Václava Havla, jenže má omezený dosah. Lidé dole na ulici se zabývají jen osobními starostmi. Dokonalá metafora! Občanská angažovanost spí, zatímco jedinci s vyzrálým intelektem a smyslem pro zodpovědnost za věci veřejné bojují o naši budoucnost. Dělají to z hlubokého osobního přesvědčení a podle nejlepšího svědomí, aniž by se báli prohry nebo toho, že se stanou ikonou. Ikonou, na níž budou ti méně odvážní, méně inteligentní a morálně slabí hledat nedostatky, aby odvrátili pozornost od nedostatků vlastních. Nejedna známá nebo politicky činná osoba dnes tímto způsobem zvyšuje svou cenu v očích krátkozraké veřejnosti. Někdy se zdá, že vymezovat se vůči Václavu Havlovi a jeho smýšlení je to jediné, v čem takoví lidé dokážou být důslední. Demonstrovat a uctívat malost se stalo módou, která dekultivuje a rozděluje národ. Přitom nejen „sluníčkářům“ musí být nad slunce jasné, že ten, kdo se vyjadřuje o pravdě a lásce s pejorativním akcentem, pohrdá základními lidskými potřebami a hodnotami.

Akce k Havlovým nedožitým osmdesátinám zaplavily republiku. Na těch divadelních, mezinárodním festivalu Pražské křižovatky a brněnském festivalu Málo bylo Havla!, byl však oslavenec intenzivně přítomen svými inscenovanými, čtenými, nebo jinak reprodukovanými hrami a texty. A také reflektován současnými divadelníky. Filozofickou a politickou rovinu inscenací v režii Andreje Kroba, Ivo Krobota, Vladimíra Morávka, Štěpána Pácla, Břetislava Rychlíka a dalších, odlehčovaly humorné polohy a havlovská sebeironie, která mimochodem také dráždí sebestředné ješity.

V programu se objevily i rarity. Například scénické čtení aktovky **Rr**. Václav Havel ji napsal společně s Pavlem Kohoutem a je specifická tím, že ráčkující Havel v ní měl roli podvodného logopeda a mimochodem i nenapravitelného proutníka. Vtip je v tom, že v jeho textu slova obsahující souhlásky R a Ř nezazní. Zato Kohout jako zoufalý ráčkující pacient Robert Chroust, který touží být hercem, jich má v replikách plno a doslova se jimi zalyká. V Kohoutově případě jde však o úctyhodný herecký výkon, protože v reálu má bezchybnou výslovnost. Hru četli autoři pouze jednou na Hrádečku. Vzkřísil ji Michael Žantovský a Knihovna Václava Havla. Role logopeda se ujal taktéž ráčkující Ivan M. Havel.

Na piazettě Národního divadla jsem konečně dohnala **Prase**. Z Havlova pozapomenutého krátkého fiktivního rozhovoru se zahraničním novinářem Václav Havel´s Hunt for a Pig vybudoval režisér Morávek opulentní dramaticko-operní formát. Shánění prasete na Olžinu narozeninovou letní zabijačku spojil s motivy Smetanovy Prodané nevěsty. Disidentovu anabázi a licitování o nehorázné ceně nedostatkového pašíka tak doprovází árie Proč bychom se netěšili. Vždyť každá veselice něco stojí a hlavně, že jsme zdrávi. Scéně s krojovanými postavami, sádrovými vepříky a obrovským vzepjatým Pegasem dělala kulisu budova Národního divadla. My bychom vzhůru k nebesům, ale jsme jati čecháčkovským buranstvím.

Když 5. října vcházím do Uličky Václava Havla v Brně, kam se vrátily strhané cedule, dojatě se utápím ve světle svíček a Lennonově písni Imagine v živém podání herecké skupiny. Vystřídá ji Havlův hlas: „Naše země nevzkvétá.“ „Vláda tvá, lide, se k tobě navrátila.“ Spojení těch citátů je výmluvné. Kde se stala chyba? Večerní premiéra **Vernisáže** v HaDivadle odpověď nenabízí. Propadáme se rovnou do roku 1975. Ale pozor! Režisér Ivan Buraj upravil závěr. Bedřich-Havel se nevrací, aby rezignovaně přijal existenci v morálním marasmu, prezentovaném párem normalizovaných maloměšťáků. Odchází do disentu. Psát prezidentovi Gustávu Husákovi. Nad textem rozsáhlého otevřeného dopisu usedáme v noci v podzemní rekvizitárně Husy. Svíčky, víno, underground. HaDivadláci čtou dlouho přes půlnoc, ale pocit sounáležitosti brání podřimujícím

posluchačům odcházet. *„Celková otázka tedy zní: K jak hluboké zítřejší duchovní a mravní impotenci národa povede dnešní kastrace jeho kultury? Obávám se, že zhoubné společenské následky tu o mnoho let přežijí konkrétní politické zájmy, jež je vyvolaly. O to větší bude ovšem historická vina těch, kteří duchovní budoucnost národa obětovali zájmům své mocenské přítomnosti.“*

„To jste celí vy, inteligenti!“ rozhořčí se prostomyslný Sládek v **Audienci**, když Ferdinand Vaněk z principu odmítne donášet sám na sebe a podílet se tak na praxi, s níž nesouhlasí. „Jenomže vy si to můžete dovolit, protože vy jste nahoře, i když jste dole,“ pokračuje. A vyčte Vaňkovi, že na sebe nevezme část morálního svinstva, jímž se obyčejní lidé denně brodí. Filozofickou rovinu moudra „jak nahoře, tak dole“ byste v této jednoaktovce, u mnohých a priori oblíbené pro hlášky o pivu, Bohdalce a paradoxech, asi nehledali. Zřejmě nejde ani o vědomý záměr autora. Hru napsal během dvou dnů pro pobavení přátel. To k rozsáhlejším absurdním dramatům si údajně kreslil půdorysy a text na jejich základě koncipoval tak, aby poselství vyvstala na pozadí. Až Pavel Kohout ho v souvislosti s Audiencí upozornil na vznik toho, co Havel posléze definoval jako dramatický princip Vaněk: „… svou prostou existencí (…), faktem, že je tím, kým je, nutí své okolí, aby se tak či onak vyjevilo. Na nikoho přímo neapeluje, vlastně od nikoho téměř nic nežádá – a přesto ho jeho okolí chápe ako apel k tomu, aby se nějak vyjevilo a sebezdůvodnilo.“

Od úmrtí Václava Havla uplyne 18. prosince pět let. Díky svým postojům, činům, poselstvím, a příznivcům zůstává s námi. Díky odpůrcům se na české společensko-politické platformě manifestuje nový princip: princip Havel.

LAMENTOSO MINOR

Vladimír Cícha

Čas od času člověk zjistí, že ten či onen výrobek, tovar, lahůdka, nové sako, servisní poplatky,… podražily. To je pozorování správné, údaje nevymyšlené, ač ne právě radostné. Tento jev, tento *fenomén*, jehož opakování je téměř cyklické, ač ty cykly jsou nestejné délky trvání, a výše změn, nazývá se jedním prostým slovem - *inflace*. Nejedna učená kniha byla o příčinách tohoto jevu napsána odborníky (*Keynesiánský pohled, peněžní pohled, teorie racionálního očekávání, rakouský pohled, nezaměstnanost, doktrína skutečných bankovek atd. viz Wikipedia*), stejně jako i o následcích. Nečetl jsem je, přiznávám. Zato ale o inflaci vím z praktického života. I to, že je to proces proměnlivý, jenže vždy jenom v jednom směru. Nestane se totiž, aby po *pominutí* udávaných příčin a důvodů inflace, zvýšené ceny navrátily se na původní hodnotu!

Někdy se dostává vysvětlení, že *do hry vstoupily nepředvídané faktory,* jak je sdělováno odborníky. A tu mne napadá, zda si titul skutečného odborníka nezasluhují jen lidé jako Koperník, Einstein, Newton (jeho teorie Einstein než doplnil a obohatil, byť podstatně) a další.

Kromě mnoha vlivů, o nichž pojednávají učenci, na inflaci má nepochybně vliv cena tří základních a pro dnešní život zcela nezbytných produktů*: ropy, zemního plynu a elektrické energie*. Byly a mnohdy ještě občas jsou časy, kdy cena těchto nezbytností byla po léta stabilní. Pokud se tedy jejich cena z *objektivních* důvodů zvýšila, pak následující tomu inflaci chápu, byť jakkoli nerad.

Leč od všeobecného ke konkrétnějšímu a to přesně k situaci v Britské Kolumbii, potažmo tedy dneska již ve věhlasném městě Vancouveru. Když před lety cena barelu nafty (ropy) vyletěla značně nad hodnotu sta dolarů, následek byl takový, jak shora zmíněno. Zákazník přijímal vyšší ceny v obchodech i v poplatcích za služby s jistým pochopením, neboť mít automobil je v západním světě věc běžná ba nezbytná, a stejně tak chápal, že ohromná vozidla dodávající zboží do obchodů nejezdí na vodu. A tu onen zakopaný pes pozvedá hlavu z hlíny! Zákazník, pátrající po důvodu, proč cena zboží, které si právě kupuje, se zvedla v překvapivé míře, je-li schopen i bez iPodu nebo malé kalkulačky v hlavě spočítat to procentuální zvýšení.

- Ale milý pane (případně paní), což to nevíte? Je inflace! Pokud jste tím pánem nebo paní a dovolíte se optat na podrobnější vysvětlení vyšší ceny vašeho nákupu, dostává se vám odpovědi: Byl nám zvýšen nájem! Všechno je dražší!

„Co je štěstí? Talíř polévky, místo na spaní a žádné bolesti. Není to samo o sobě dost?“
Theodor Fontane

Možná, že v tu chvíli si připomenete pohádku o *Kohoutkovi a slepičce*. Dochází totiž, ač v poněkud jiné a mnohem význačnější podobě k procesu jen s tím rozdílem, že v této naší skutečnosti našinec není nepříjemnosti zbaven, zatímco v pohádce kohoutek je zachráněn.
A tu si uvědomujete, že podnik, s nímž právě jste v obchodním spojení, nalézá se na pozemku, který jeho majitel vám pronajímá. Majitel je povinen platit za své vlastnictví daň na radnici. Radnice zvýší opět cenu nájmu. Bez ohledu na to, že za otop a elektřinu k provozu potřebné platí nájemce. Zde ocitám se u onoho poněkud zakopaného psa! V posledních dvou letech v ceně dodávky otopného plynu a elektrického proudu došlo ke zvýšení ceny (k detailnímu vysvětlení, jež pravděpodobně by příslušné instituce možná dodaly, nemám dost času ani odbornosti k posouzení). Mohu ale sdělit následující: Za poslední dva roky došlo ke zvýšení cen otopného plynu a elektrické energie, v přepočtu na jeden rok takto:
Otopný plyn: ze čtyř položek u třech zvýšení 4 procenta, u jedné snížení o 7.15 procent.
Elektrická energie: zvýšení poplatků o 7.6 procent.
Snažíte se tedy situaci pochopit, až v podstatě si nejste zcela jisti, odkud vyvěrá ten inflační prapočátek, jenž pak se zvyšuje dalšími účastníky na tomto procesu. Dozvídáte se ale, že dle *Statistického úřadu* oficiální průměrná míra inflace je 1.5 procenta. Pokud jste alespoň průměrně informovaným penzistou, víte, že vaše penze je zvýšena také o 1.5 procenta. Ale pátrat do detailů po důvodech mnohem podstatnějšího zvýšení mnoha důležitých produktů stejně jako služeb, vyžadovalo by více času a větší odbornosti než je moje.
Je vlastně tahle inflační šaráda, napadá vás, podobně jako napadá mne, nutná? Nikdo vlastně přesně neví. Odpověď je: Nedá se nic dělat, všechno je dražší a dražší. Takový je život!
Ale - proč právě takový je ten zmíněný a k horšímu takto pozměňovaný život? Protože, aby tomu tak nebylo, to lidská hamižnost nedovolí…

Douška: autor není ani komunista, ani socialista, ani nihilista… jen pozorovatel dění…

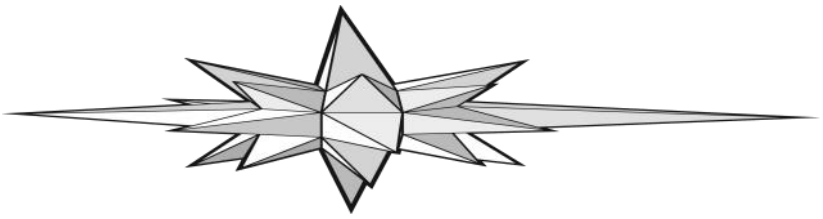

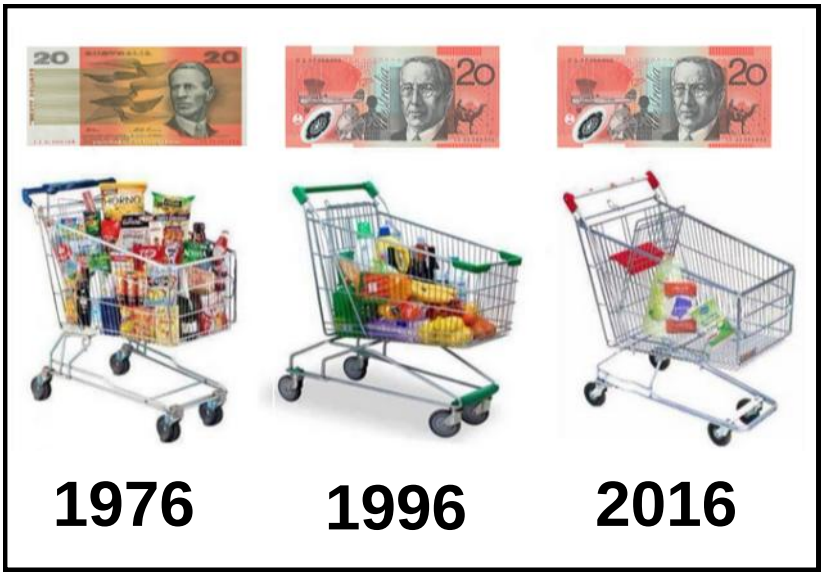

V HODONÍNĚ ZA VOJÁČKA MŇA VZALI…

Vlastík Škvařil

Dnešní generace možná ani neví, že to není tak dávno, kdy byla povinná dvouletá vojenská služba, ale jenom pro chlapce. Nikdo se nerozčiloval, že to je diskriminace, bralo se to jako samozřejmá věc. Na vojnu se nadávalo, ale kupodivu se málokdo tomu snažil vyhnout. Naopak, znal jsem případy, když se někdo vyhnul vojně ze zdravotních důvodů, tak se k tomu nehlásil a vyprávěl vymyšlené historky ze svého vojenského života. Neslyšel jsem mnoho stížností na to, že to byly ztracené dva roky. Většina z nás dospěla k názoru, že na vojnu jsme nastoupili jako kluci a po vojně se vraceli jako vyzrálí muži. Naučili jsme se disciplíně, pořádku a žít ve skupinách v těžkých podmínkách, často zbytečné „buzerováni“ a doslova týráni, a v tom se poznaly opravdové charaktery lidí. Našli se donášeči, kteří za menší výhody ubližovali jiným, ale většinou jsme drželi pohromadě. „Donášeči“ poznali velice rychle, že se zrada nevyplácí, když dostali „deku“. To si ostatní vojáci na něj počkali, když byl někde venku a sotva vkročil do pokoje, hodili na něj deku a dali mu „nadílku“. Nebylo to přitom ale moc surové, nedocházelo k žádnému vážnému zranění, ale většinou ho to odradilo od donášení v budoucnosti. Stěžovat si nemohl, protože nemohl poukázat na nikoho, kdo v tom měl prsty. Na pokojích bývalo často i kolem 20 vojáků, ale nikdo o tom samozřejmě nic nevěděl!

Věřím, že jsem se tam naučil poznat velice rychle charakter člověka a nikdy jsem od té doby nikomu „nenaletěl“ a nenechal se lehce podvést. Kromě toho jsme se naučili mnoho praktických věcí a mnozí získali kvalifikace, které se jim pak v povojenském životě hodily. Dodnes vzpomínám na vojnu s potěšením, dokonce i věci, které mě tenkrát dovedly otrávit, se mně zdají, s odstupem času, velice zábavné a užitečné.

Proč o tom píši? Začínají se ozývat hlasy o tom, jak by dnešní mládeži prospělo, kdyby strávila aspoň několik měsíců na vojně. A není třeba zdůrazňovat, jak by to snížilo nezaměstnanost mládeže. Jenom v Hodonínských kasárnách bylo kolem 10 000 vojáků. Je mi jasné, že je dost důvodů proti takovým názorům, ty se najdou velice lehce, ale určitě je i dost argumentů ve prospěch povinné vojenské služby. To se ale žádný politik v dnešní době neodváží navrhnout. Většinu lidí více zajímá, jak politici přispějí k jejich pohodlnějšímu životu a co více mohou očekávat bez toho, aby se museli příliš namáhat a nemuseli za to moc platit. Pak se velice diví, že politici slibují hory a doly a po volbách samozřejmě na všechny sliby zapomenou. Jenomže když někdo kandiduje ve volbách s pravdou, a s tím, že pečení holubi do pusy nebudou létat, tak ho nikdo volit nebude.

Moji rodiče byli vlastenci a asi proto mě pokřtili Vlastislav. Narodil jsem se v Němci okupovaném území Čechy a Morava, tři dny před vypuknutím Druhé světové války. Za vlastenectví se medaile tenkrát nedávaly. Ani za komunismu, to jsme byli internacionalisté. Teď jsou všichni Evropané, skuteční vlastenci jsou teď xenofobové, rasisti nebo třeba pravicoví radikálové. Doufám, že se mýlím, ale myslím si, že může nastat doba, kdy se bude muset o vlastní existenci a vlastní kulturu bojovat, a i kdyby ne, tak by neuškodilo, být na to připraveni.

Každý rok na podzim nastaly odvody pro devatenáctileté hochy. V roce 1958 přišla řada i na mne. Při prvním pohovoru jsem projevil zájem narukovat k výsadkářům, i když jsme si nemohli vybírat, kde budeme sloužit příští dva roky. Parašutismus byla v té době moje největší láska a tak jsem v tom chtěl pokračovat. Lékařská prohlídka mi ale tuto šanci pokazila. Prý mám ploché nohy, a tak bych toho asi moc nenachodil a nenaběhal (rád bych si dnes s tím doktorem o tom povykládal)! *(autor je celoživotním ultramaratoncem - pozn. red.)* Nezdálo se ale, že bylo všechno ztracené. Ocitnul jsem se v Chomutově u Ženijního zatarasovacího praporu. Náplní Praporu bylo stavění pontonových mostů, minování a všechno spojené s výbušninami.

Hned po příjezdu do kasáren jsme museli odevzdat civilní šaty a vyfasovali uniformy. Většinou byly obstarožní, s velikostmi si nedělali moc starostí a my jsme si je museli sami mezi sebou měnit, než jsme našli správnou velikost. Hned potom „naše vlasy na kraťučko striháli“. Holič si vzal na pomoc kamaráda, protože to na něj samotného bylo moc. Ten v životě nikoho nestříhal a možná i proto se na to povzbudil alkoholem. Během stříhání oba pokračovali v pití, měli z toho velkou zábavu a naše hlavy vypadaly jako opelichané slepice. Pak nastalo velké „buzerování“, to asi všechno proto, abychom se cítili velice podřadní a naučili se velice rychle poslouchat na slovo.

Při prvním pohovoru jsem se dozvěděl, že jsem byl poslán k této posádce proto, abych se stal součástí čety pro ničení v týlu. Součástí její přípravy byl výcvik u výsadkářů v Prešově a název čety vysvětluje vše. Ale kvůli tomu mě k pohovoru nepozvali. Vysvětlili mi, že jako absolvent potravinářské průmyslovky nemám daleko od zdravotnictví a že budu poslán do Ružomberka do školy pro zdravotní instruktory.

První měsíc jsem ale strávil v Chomutově při základním výcviku. Účelem bylo z nás udělat roboty, kteří, když nadřízený zavolá „skoč“, tak se vojáček zeptá „jak vysoko?“ Žádné debaty. Ten první měsíc byl vždycky ten nejhorší. Byli jsme terorizovaní ze všech stran, nejen od „šarží“, ale také od „mazáků“, vojáků i bez hodnosti, kteří začali sloužit druhý rok. Byli jsme „bažanti“, a jako takoví jsme neměli vůbec žádná práva. „Mazáci“, kteří si rok předtím užili stejného utrpení, jako my prožíváme teď, se vyžívali tím, že oni najednou mají takovou moc nad jinými a tak toho s velkým potěšením využívali. To měla být odplata za jejich trápení. A ti byli ti nejhorší. Já jsem to nikdy nemohl pochopit, a také jsem se o rok později choval k „bažantům“ úplně jinak.

Brzy jsem přišel na to, že když si nadřízený všimnul, že se někdo snaží vyhýbat nepříjemným úkolům, tak to měl po celou dobu velice těžké. Já jsem se při první příležitosti dobrovolně přihlásil na čištění záchodů a to bylo poprvé a naposled, co jsem něco takového musel dělat. To jsem se pak mohl hlásit, na co jsem chtěl, tak mě nikdy na takové práce nevybrali. Oni raději vybrali ty, kterým se to zřejmě nelíbilo. Neměli potěšení posílat na nepříjemné práce lidi, kterým to očividně nevadilo.
Měsíc uplynul, přežil jsem to bez újmy a ocitl jsem se v Ružomberku na Slovensku. To už byla úplně jiná vojna. Každé ráno v 6 hodin nás sice vyhnali na půlhodinovou rozcvičku, bez košil když bylo nad 10 stupňů, a když bylo pod nulou, tak jsme mohli mít bundy. Občas jsme chodili na střelby a sem tam nějaký ten poplach, ale jinak jsme trávili většinu času na učebně nebo na praxi v přilehlé velké vojenské nemocnici. Největší výhoda byla v tom, že to bylo jenom jednoroční učiliště a tím pádem tam nebyli žádní „mazáci“, důstojníci tam byli jenom přes den, kromě jednoho, který měl službu, takže tam všelijakého sekýrování bylo pramálo. Poručík, který byl velitelem naší roty, se sice tvářil velice přísně, ale byl spravedlivý a my jsme jej respektovali jako člověka. Když jsme ale žádali o vycházku na sobotu večer nebo neděli odpoledne, tak nás postavil před kostru a museli jsme vyjmenovat všechny kosti, nebo před obrázek svalů, které jsme museli také vyjmenovat. Pokud to někdo nedokázal, tak místo vycházky musel pochodovat do učebny.
Mimo službu byl náš velitel vášnivý turista. Turistika byla v té době vysoce organizovaná, a pokud se někdo z nás přihlásil za člena, tak měl možnost zúčastnit se různých vycházek v rámci plnění „100 jarních kilometrů“, a to dokonce bez uniformy, což nebylo normálně povolené. Další akce byly v rámci získání odznaku „Turista ČSSR“, a to jsme se mohli zúčastnit různých srazů turistů, někdy i zůstat tam přes noc. Samozřejmě, že jsme toho pořádně využívali.
V Ružomberku byla velká textilka, ve které pracovalo hodně děvčat, hlavně z východního Slovenska, která byla ubytována v internátě. Někdo dostal nápad vytvořit kulturní skupinu, s kterou jsme pak jezdili po okolních vesnicích. Jeden z vojáků pocházel z Chodska, sehnal kroje a naučil nás jejich tance, což bylo jedno z mnoha různých představení. Měli jsme lidového vypravěče, zpěváka starých slovenských písní, divadelní představení, jeden kamarád měl zobcovou flétnu, na kterou hrál docela pěkně a pro mne měl ještě jednu flétnu, na kterou mě naučil hrát druhý hlas na jednu písničku. Nebyla to celkem žádná profesionální skupina, kdybychom vystupovali třeba v Hodoníně, tak by nás lidé určitě vypískali, ale my jsme jezdili po opuštěných vesničkách, kam žádná kultura nikdy nepronikla, a tak nás vítali bouřlivým potleskem. Bylo to docela příjemné, cítit se jako opravdoví umělci, kromě toho děvčata mohla za námi do kasáren nacvičovat na vystoupení a to se nám také líbilo. Ale musím dodat, že kromě pobavení s nimi na veřejnosti se za scénou nic jiného nekonalo.
Všechny roty se střídaly „ve službě“. Hlídal se hlavní vchod, sklad munice, byla obchůzka kolem kasáren a podobné služby. Každá hlídka měla tři vojáky, kteří se během 24 hodin střídali po dvou hodinách. Jeden hlídal, druhý bděl a třetí mohl spát. Na to byly kontroly a běda, kdyby třeba ten druhý místo bdění spal. Za to bylo vězení a dny strávené ve vězení se musely nasluhovat po skončení normální vojenské povinnosti. A to byl ten největší trest.
Jednou ze služeb byla starost o psy, kteří byli používáni v nemocnici na různé lékařské pokusy. Bylo mně jich líto, ale s mým kamarádem jsme byli velice rádi, že nás jednou na tuto 24 hodinovou službu vybrali. To bylo něco jako vyhrát v loterii. Naším úkolem bylo udržovat čistotu v kotcích, ráno zajet na jatky pro maso, uvařit to a nakrmit je. Poddůstojník, který tam byl šéfem, měl nějakého dravého ptáka v kleci, myslím, že to byl jestřáb, nám dal další úkol – střílet pro něj vrabce vzduchovkou. Všechno celkem zajímavé úkoly. Na spaní jsme měli malý pokoj, do kterého se jenom taktak vešly dvě postele, ale to nám na vyspání úplně stačilo. Prostě pohoda v porovnání s jinými službami, jako hlídat sklady munice nebo obcházet kasárna, zvláště když lilo jak z konve anebo bylo mínus dvacet. Neříká se však nadarmo, že „vojna není kojná.“
Abychom si zvykli na pohled na zraněné a mrtvé, jednoho dne nás napochodovali do márnice. Právě tam přivezli dva mladé manžele, kteří se zabili na motocyklu. Jí bylo 21 let, tři měsíce těhotná. Byla položena na pitevním stole, jenom ve spodním prádle. Na jejím těle nebylo vidět žádné zranění, ale měla zřejmě rozbitou hlavu, její vlasy byly plné zaschlé krve. Tenkrát ještě bohužel nebyly přilby. Její 27letý manžel ležel ještě oblečený v rakvi, jak jej tam přivezli. Jeho oblek byl celý od prachu a k dovršení všeho nám náš instruktor dokumentoval, jak měl roztříštěnou lebku tím, že ji rukou mačkal a my jsme museli poslouchat, jak ty kosti rachotily. Bylo to hrozné, divím se, že jsme žádný u toho neomdleli. A ještě smutnější bylo, když jsme se dověděli, jak k té nehodě došlo. Vraceli se domů z návštěvy jejích rodičů. Nad nimi letělo sportovní letadlo, velice nízko. Důvodem nízkého letu bylo vyhnout se radaru, protože ten pilot měl povolení letět někam jinam, ale rozhodl se cestou přistát v Ružomberku navštívit rodinu. To se tenkrát nesmělo bez povolení. Při přeletu silnice zavadil podvozkem o elektrické dráty, které se přetrhly a zamotaly se kolem motocyklu a tím způsobily tu havárii. Letadlo se zřítilo, pilot vyvázl jenom se zlomenou nohou a nepochybně si to pak odsedět v kriminále. O to více jsem ty chudáky litoval. Může existovat ještě větší smůla?
Každý den byl někdo jmenován „Dozorčí roty“. Normálně prvoročáci (bažanti) na takovou službu nebyli vybráni, ale my jsme byli všichni jenom bažanti. Dozorčí měl na starosti starat se o pořádek a také o úklid – „rajony“ byly určené jednotlivcům, někdo musel umýt chodbu, někdo záchody, schody atd. Dozorčí to měl za úkol zkontrolovat a oficiálně

jsem ten vpravo

za to převzít zodpovědnost. Chtělo to určitou přísnost a nepřevzít to, dokud to nebylo na 100%. Na to byli proto normálně vybráni mazáci, ti se s bažantama nemazlili. Já jsem poznal na vlastní kůži, jak to dopadlo, když jsem měl jednou službu dozorčího a nebyl jsem dostatečně přísný. Převzal jsem rajony bez toho, že bych to kontroloval, neměl jsem zájem nikoho sekýrovat. Během dopoledne přišel rotný podívat se kolem a po zkontrolování záchodů přišel ke mně a zeptal se, jestli jsem zkontroloval rajony. Když jsem zalhal, že ano, tak mě vzal na záchody a tam jsem poznal, jakou jsem udělal blbost. Jeden ze záchodů byl ucpán a plný až po sedadlo. „Tak si to teď vyčistěte sám“ byla jeho reakce a já se mohl zlobit jenom sám na sebe. Abych to zkrátil, všechny pokusy to nějak pročistit pomocí různého nářadí byly neúspěšné. Nezbylo, než si vyhrnout rukáv a sáhnout do toho. A co to ucpalo, byla kost z husího stehna! Tenkrát občas někdo dostal balík od rodiny a běžně se o ty dobroty podělil s kamarády. Tentokrát asi nějaký sobec z vesnice, kde nebyly splachovací záchody, dostal husí stehno, a aby se nemusel s nikým dělit, tak to snědl na záchodě a kost tam hodil do mísy a potom přesto, že se to nedalo spláchnout, tam další chytráci přidávali, až to bylo už přeplněné. Já jsem si potom myl tu ruku ve vařící vodě nejméně půl hodiny, a potom po několik dnů, když jsem jedl, tak jsem se na tu ruku nechtěl ani podívat, držel jsem ji za zády a učil se jíst jenom levou rukou!

Těch lepších a příjemnějších momentů bylo mnohem víc. Mít dobrého kamaráda bylo velice důležité a každý z nás jich měl několik. Většinu času jsme ale strávili učením. Za 10 měsíců jsme se museli naučit všechno, co se učily zdravotní sestry několik let a navíc ještě trochu o vojně.

Jednu neděli odpoledne jsem dostal dvouhodinovou vycházku a šli jsme s kamarádem po chodníku a vykládali si. Prošel kolem nás nějaký mladý kluk a pozdravil nás dost nadšeně „ahoj“. Odpověděli jsme ahoj a šli dál. Ještě dnes mně můj o pět let mladší bratr Mirek připomíná, jak zkoprněl, když mě s velkou radostí potkal, a já jsem jenom odpověděl ahoj a šel dál. Já jsem ho prostě nečekal, a proto mu nevěnoval žádnou pozornost. On byl navštívit našeho nejstaršího bratra Pepíka, který hrál s kapelou na nějakém mezinárodním táboře ve Vysokých Tatrách, jak to tenkrát komunisté organizovali a snažili se vychovávat příznivce komunismu na celém světě. Jenom snad k tomu mohu dodat, že se mi ten jeho tábor po delší době moc nevyplatil. Pepik za nějaký čas po tom táboře dostal pohlednici z Brazílie s obrovskou sochou Ježíše Krista na kopci v Rio de Janeiro. To jsme ještě všichni bydleli doma a pohlednice byla umístěna za sklem v kuchyni v kredenci. Jednou k nám přišel náš ředitel mlékárny a pohlednici chvíli pozoroval. Neřekl nic, ale až mnohem později jsem zjistil, že jsem měl v posudku napsané, že pocházím z hluboce náboženské rodiny. To jsem si potom uvědomil, jak k tomu došlo, i když to nebyla vůbec pravda.

Celkově se mi ve škole v Ružomberku líbilo a učení mě bavilo. Závěrečné zkoušky jsem udělal všechny na výbornou a k velkému překvapení jsem byl hned povýšen na desátníka, i když první hodnost byla normálně svobodník.

*„Vzácná je šťastná doba,
kdy můžeš cítit co chceš a mluvit co cítíš.“
Publius Cornelius Tacitus*

Po návratu do Chomutova jsem samozřejmě skončil na ošetřovně. Všichni se divili, že jsem byl hned povýšen na „kaprála“, neboli desátníka, zatímco žádný jiný bažant ještě neměl žádnou hodnost. Já jsem si ale na tom nijak nezakládal, jenom snad to, že jsem věděl, že jsem byl považovaný za dobrého zdravoťáka. Vysokoškoláci chodili na vojnu jenom na 6 měsíců a můj civilní doktor, který sloužil v Chomutově u naší posádky, skončil svou šestiměsíční službu a za pár týdnů odešel do civilu. Já jsem tam zůstal tři měsíce sám. Bylo to velice náročné. Měl jsem tam kolem dvaceti pacientů, kteří se tam léčili z různých angín, zlomenin a jiných méně vážných případů, které si vyžadovaly klid v posteli a užívání léků a samozřejmě pravidelných injekcí. Ve škole jsme se hodně naučili, ale injekce jsme nikdy nepoužili. Na tu první nikdy nezapomenu. Měli jsme na ošetřovně jenom několik jehel, bůhví kolik roků starých, které jsem i se stříkačkami musel sám sterilizovat. Jehly byly tupé, brousit je jsme se neučili a také jsem neměl čím. Někdy se udělal na špičce i nepatrný háček, který se projevil až při píchání. Penicilin jsem dostával v prášku v malých sterilizovaných skleničkách s gumovým víčkem. Před použitím jsem gumovým víčkem vstříknul do skleničky s penicilinem sterilizovaný fyziologický roztok, penicilin tím rozředil, nasál zpět do stříkačky a píchnul do zadku. Věděl jsem přesně kam, určitou částí prochází mnohem více nervů a tomu je třeba se vyhnout, jinak to dost bolí. Byl jsem dost nervózní, když jsem píchal první injekci, ruce se mi trochu třásly a ke všemu jehla měla ten malý háček, který jsem neviděl, ale slyšel a cítil, jak to procházelo kůží, jakoby se trhala látka. A ještě ke všemu se jehla penicilinem ucpala, a tak jsem ji musel vytáhnout a začít znova. To se občas stávalo, ale nemuselo to být hned při prvním pokusu. Ono totiž, když se tam toho roztoku do penicilinu dalo moc, tak se to více zředilo, ale zato to víc bolelo. Méně bolesti bylo, když tam toho bylo méně, ale zato se to častěji ucpalo. Ale nakonec jsem přišel na zlatou střední cestu a s injekcemi jsem neměl moc problémů. Moje denní rutina byla dost náročná. Před vydáváním snídaně v jídelně jsem musel zkontrolovat a ochutnat všechno jídlo, nabrat vzorky do skleniček všeho, co se podávalo a uchovat je 24 hodin, aby se vzorky mohly vyzkoušet, kdyby se něco nepříjemného přihodilo a mohlo to pocházet ze stravy. A pokud jsem jídelní lístek na ten den nepodepsal, tak to nemohli podávat. Jídelní lístky se připravovaly na týden dopředu a jedním z mých dalších úkolů bylo spočítat, kolik je tam bílkovin, tuků a kalorií a podle potřeby změnit dávky, aby to odpovídalo předpisům. Nedostatek kalorií se řešil tím, že se přidalo více chleba!
Po snídani jsem nabral jídlo pro všechny pacienty, nakrmil je, umyl nádobí a uklidil celou ošetřovnu. Každý pacient dostal svoje léky nebo injekci a nastala ordinace. Na všechno jsem byl úplně sám. Na angíny, puchýře, výrony a jiné menší nemoci nebo zranění jsem stačil sám. Pokud se objevilo něco komplikovanějšího, hlavně bolesti břicha, to jsem bez doktora neriskoval a poslal jsem pacienta do nemocnice. Na tom jsem byl domluvený s civilními doktory, kteří mi rádi poradili, co mám dělat. Se zdravotními sestrami jsem nebyl moc nadšený. Pokaždé, když se některý pacient vrátil z nemocnice s nějakými obvazy, tak za pár hodin přišel za mnou, abych to převázal, protože se mu rozvázaly. My jsme byli na obvazování zvlášť dobře vyškolení a já jsem si na tom dost zakládal, že když jsem něco zavázal, tak to vždycky vydrželo. Byla to pro mne velká zodpovědnost. Za tři měsíce konečně našli pro náš prapor vojenského doktora z povolání nastálo a od té doby jsem už fungoval jenom jako zdravotník a nemusel si hrát na doktora. *(dokončení v příštím čísle)*

PŮLNOČNÍ

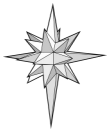

Marta Urbanová

Dům mžoural dvěma okny do otevřené krajiny. Protější louky protáhly obzor k nedohlednu. Přítomný les pohltilo stmívání, až se ztratil v obloze. Oblaka těhotná sněhem visela nízko. Domov dvou bratrů se tak ztratil sousedům, okolnímu světu i sám sobě. Doba dlouhých prosincových nocí obestřela dvůr, zahrádku i cestu kolem domu až k rybníku. Ten se rozlil po cestě a mráz ho ujařmil svou silou. Led byl kompaktní a uhlazený větrem. Nastal adventní čas zklidnění. Schylovalo se k večeru. Světla v oknech nespěchala. Mnohá se ještě držela pověry. Vánoční štědrý večer byl za dveřmi a z těžkých mraků se pomalu snášely vločky. Hned na to se spustila chumelenice a nastala tma. Zastihla ženu na cestě, kráčející se skloněnou hlavou. Její kroky ztratily jistotu, začaly klouzat po ledu. Odbočila z ledové cesty a vydala se oklikou po loukách. Ostré krystaly a posléze mokré vločky jí bičovaly tvář. Čelila plískanici a statečně kráčela vpřed. Už nešla loukou, ale bílou plání a cesta nikde, ani jiskřička, silueta domu. Pochopila, že ji pohltila chumelenice. Stala se obětí bílé tmy. Stále odbočovala směrem k cestě, ale žádné blikající světýlko oken jí nevyšlo vstříc. Dobře si byla vědoma, že ji bratři nečekají. Nezažehnou tedy lucernu a nepůjdou ji hledat. Její návštěva měla být pro jednoho z nich překvapením. Na jaře spolu zabředli do běloby lesa. Do bělounkých koberců bledulí. Do nevinných pocitů. Muž v nich stál rozkročen a ona ho v té chvíli začala milovat. Pak přišel podzim s košíky hub. Málem se sobě našli, a ztratili v těch houštinách, málem se při setkávání vzali za ruce, málem se políbili, ale nestalo se tak. Jeho život samotáře je dobře zakuklen a jeho city jsou pečlivě tajené v zámotku. Jen oči, ty ho občas prozradí.

Starší z bratří podroben letitému rituálu štědrého večera, snesl z komory vánoční stromek. Postavil ho do pokoje, stáhl z něj ochranný kryt a zapojili do zásuvky elektrické svíčky. Položil pod něj čokoládovou kolekci. Mladší z bratrů zápolil s kaprem v kuchyni. Tento jejich stereotyp Vánoc byl téměř neměnný od dob, kdy zemřela matka, kdy zůstali sami. Jediná změna v posledních letech se týkala půlnoční. Nezačínala o půlnoci, ale v pozdním odpoledni. Bratři se oblékli a vyrazili do vsi. Cestu do kostelíčka by mohli jít poslepu. Jako malí kluci jezdili na bruslích. U kostela brusle na kličku sundali a nazpět se zase svezli. Sotva dnešního večera obešli

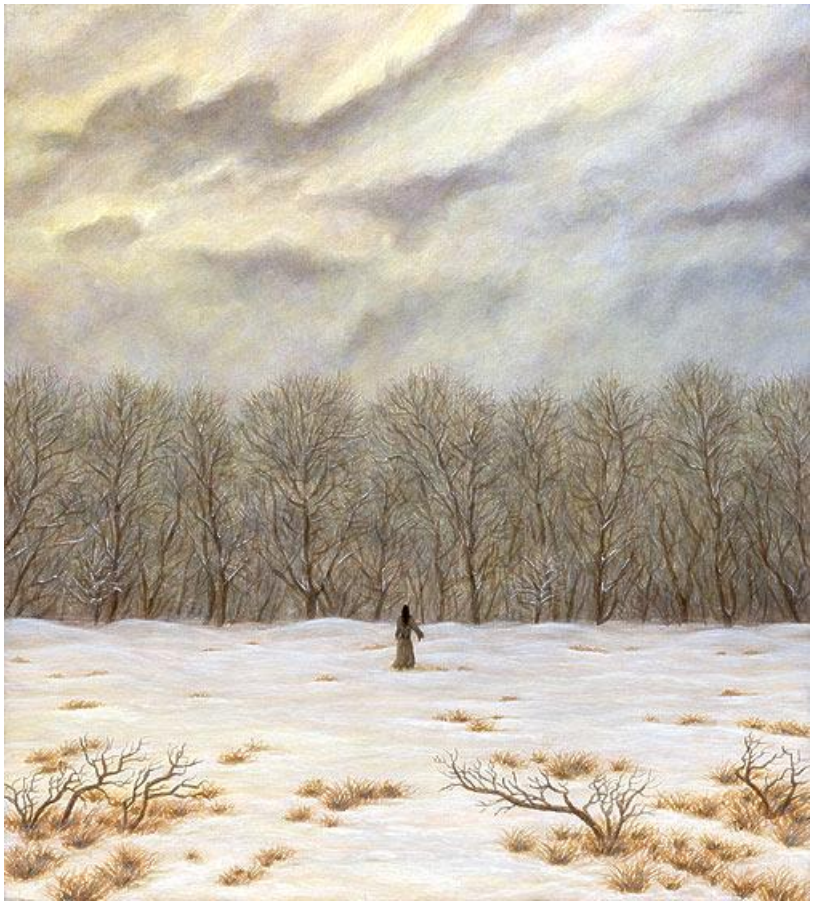

zahradu, zvedli límce kabátů, aby čelili mokrému sněhu. Nebylo vidět na krok. Věděli, že je rybník vylitý z břehů, a proto s tím počítali. Oba měli na nohou vysoké boty s drsnou podrážkou. Než došli do vsi, zůstávaly šlápoty v mokrém sněhu. Ke kostelním dveřím jich směřovaly desítky. Bratři byli jen svátečními návštěvníky kostela, neměli svou lavici. Všechny postavy seděly zachumlané, ruce v rukavicích, zpěvníky ležely na lavicích zavřené. Písně znali zpaměti. A když se do tónů varhan rozezněl zpěv, šla zpěvákům od úst pára. Jako by slova písně mířila vzhůru k nebi. Lidé radostně rozezněli celý ten boží stánek. Narodil se Kristus pán, letělo poselství ven do zdánlivého nečasu. Ale tóny písní prolínaly až k dojemnému pocitu čistoty a božího zklidnění.

Žena v tom bílém objetí zaslechla zdálky hlas. Ale mírné poryvy větru ho měnily. Tu zaslechla pár tónů, které přerušilo ticho, vzlyk větru, aby zvuk opět nabral sílu a pár vteřin ho podržel. Žena se zastavila, naslouchala a vydala s tím směrem, odkud zvuk přicházel. Nešla dlouho a z bílé tmy se vynořily domy. Nebyla ze vsi a nepoznávala je. Neměla tušení, kam přišla. Ale když se zastavila a soustředila, zaslechla zpěv. Odkud by mohl přicházet? Že by z některé chalupy? Ale čím šla dál do vsi, uvědomila si, že vychází z kostela. Rozeznávala radostné tóny koledy. To už neváhala a šla po zvuku. Došla ke kostelním dveřím. Chvíli čekala, než stiskla velkou kliku a opřela do těžkých dveří. Lidé se po jejich zvuku ohlédli. Zůstala přitisknuta vzadu u stěny. Octla se někde, kde být nechtěla. Lidé poklekli a začali drmolit modlitbu. Známá slova z jejího dětství. Žena čekala, až skončí. Pak vstali, někteří se posadili, varhany pohltily celou atmosféru a do nich se rozezněla radostná píseň. Žena si letmo vzpomněla na jiný venkovský kostel, kde jako dítě stávala před oltářem a slyšela z chóru hlas své maminky. Nevyrůstala k její radosti. Šla si svou cestou. Pryč od zpovědí, pryč od bílých hostií. Žena se obrátila a tiše vyšla z kostela. Vydala se nazdařbůh dolů k řece, kde tušila dům staršího bratra, ale vzápětí se ze tmy vynořila budova nádraží. Vrátím se domů, rozhodla.

Starší bratr zaslechl podruhé vrznutí dveří. Při prvním se otočil, ale dozadu neviděl. Při druhém zvuku ho ignoroval. Chodit na půlnoční patřilo k štědrému večeru jako vánoční stromek a jiné tradice, které dodržovala matka. Ráno dávala kohoutkovi česneku, hrachu jeho družce a roztápěla pec na pečení koláčů a vánoček. Tenkrát chodili koledníci. Večer pro děti se protáhl v nekonečný čas, než matka podojila krávu. Od večeře kosti nosívala jabloním. Když dozněl poslední Ámen, kostel se vyprázdnil. Bráchové se před cestou domů rozdělili. Starší, že se ještě musí někde zastavit. Odbočil k nádraží. Plískanice nepolevovala. Mokré vločky se hnaly přímo do obličeje, lepily se a vzápětí roztávaly. Pod kabátem měl schovanou fotografii od ženy, na níž stojí rozkročený v kvetoucích bledulích, čepici se štítkem do čela. Dívá se na ni, ne do fotoaparátu, dívá se na ženu. Už dávno nebyl s ženou v lese. Už ani nepamatuje, kdy by nějakou vzal za ruku. Tuhle ženu mu do cesty přivedl její vnuk. Na téhle ženě mu záleželo, nemohl na ni nemyslet. Šel na nádraží, že pojede za ní. Lokálku ještě nebylo slyšet. Je čas, pomyslel si, když vtom ji uviděl ve stínu nádražní budovy. Zachumlanou, promočenou. Přišel k ní beze slov, nevěděl, co říci. Zvedla k němu obličej. Náhle vytušila, že ji políbí. Chtěl sebrat odvahu, aby se dotkl jejích rtů. Chtěl, ale nesebral.

LES BALLETS BUBENICEK

Dana Broumová

Vždy mě naplňuje vlasteneckou hrdostí, když se Čech nebo Češka prosadí na světové úrovni, obzvláště v oblasti kultury. Také mnohdy umělci získají renomé nejdříve v zahraničí, aby se jim dostalo patřičného uznání i v České republice. Toto tak trochu platí i o mezinárodně uznávaných tanečnících, bratrech Bubeníčkových, kteří nepochybně patří mezi špičkové umělce ve svém oboru.

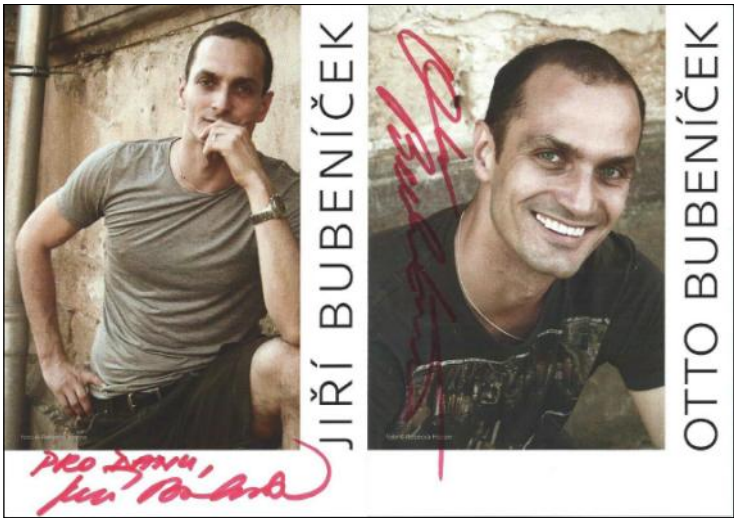

Dvojčata Otto a Jiří Bubeníčkovi pochází z artistické rodiny, jejich rodiče účinkovali jako akrobati na jednokolkách. Také Otto a Jiří se měli stát artisty, ale velice brzy se u nich projevil velký taneční a pohybový talent, který dále rozvíjeli na Taneční konzervatoři v Praze. Ještě jako studenti konzervatoře se v roce 1992 zúčastnili mezinárodní soutěže v Lausanne, kde oba obdrželi cenu Prix de Lausanne a Otto také cenu diváků. Jejich mimořádný výkon na této soutěži upoutal pozornost šéfa baletu Hamburské státní opery Johna Neumeiera, který jim nabídl studium na baletní škole v Hamburku a zároveň angažmá v jeho souboru. Jeho nabídku přijali až po absolvování pražské konzervatoře a v roce 1993 se jako osmnáctiletí stali členy baletního souboru v Hamburku, což nastartovalo jejich uměleckou kariéru. O dva roky později povýšili na sólisty a zakrátko na první sólisty. Otto v Hamburku zůstal a od roku 1997 byl prvním sólistou baletu Johna Neumeiera. Jiří se v roce 2006 rozhodl změnit angažmá, odešel do Drážďan, kde působil jako první sólista baletu Semperoper a kromě tance se začal také věnovat choreografii.

Jejich úspěšná kariéra byla umocňována hostováním na prestižních divadelních scénách a účastí na galakoncertech a mezinárodních festivalech v mnoha světových metropolích v Evropě, v Americe, v Číně i v Austrálii. Hostovali mimo jiné v pařížské Opéra Garnier, v londýnské Covent Garden, milánské La Scala, v moskevském Bolšoj těatr a v Metropolitní opeře v New Yorku.

Otto a Jiří Bubeníčkovi jsou interpretačně nejen vynikajícími tanečníky, ale i oduševnělými herci. Jak sami říkají, je velmi důležité mít nejen fyzickou kondici a vytříbenou taneční techniku, ale i herecký talent. Oba jsou velmi charismatičtí, společná vystoupení jsou zintenzivněna jejich identickou podobou, přesto se výrazově liší.

Otto je více romantický typ s kultivovaným a formálně vybroušeným projevem. Dramatické role během působení v Neumeierově souboru rozvinuly jeho širší žánrové možnosti. Nejdříve byl obdivován pro svůj *niterný lyrismus* a oduševnělou emocionalitu, která ho předurčovala pro ztvárnění romantických postav (Romeo v baletu Romeo a Julie, Albert v Giselle, apod.), později ale překvapil svou schopností vytvářet i postavy vášnivé a kontroverzní (Jago v baletu Othello). K vrcholům jeho tanečního umění bezesporu patří role Zlatého otroka a Fauna v představení Nijinsky, se kterým v roce 2003 hostoval spolu se svým bratrem v pařížské Opeře a v roce 2012 se v této roli představil publiku v australském Brisbane. Dalším interpretačním triumfem byla role Orfea ve stejnojmenném Neumeierově baletu, za kterou získal prestižní cenu Faust, udělovanou za nejlepší divadelní výkony.

Jiří je více všestranný, jeho herecké schopnosti jsou mimořádně široké. S formální dokonalostí ztvárňoval role komické (Petruccio v Zkrocení zlé ženy), lyrické i tragické (Solor v baletu Bajadéra, Albert v Giselle). Velký úspěch sklidil zejména v roli geniálního tanečníka Nijinského ve stejnojmenném baletu. Jeho úchvatný výkon v roli Armanda Duvala v baletu Dáma s kaméliemi byl odměněn prestižní cenou Benois de la Danse, považovanou za baletního Oscara. Od r. 2013 je Jiří laureátem Ceny Mary Wigmanové.

V současné době má Jiří Bubeníček na svém kontě již více než 40 choreografií, za které získal několik ocenění. Je znamenitým vypravěčem příběhů, přinesl nový pohled na téma i jeho zpracování. Připravil choreografie pro velké baletní soubory v Číně, v Japonsku, v Německu, ve Slovinsku. Pro Tokyo City Ballet vytvořil Jiří choreografii a Otto scénografii. Úspěšně nastudovali jejich balet s velkým souborem v San Francisku, kam mají namířeno i příští rok. V Lublani vytvořili celovečerní balet Doktor Živago pro baletní soubor Slovinského národního divadla.

Tento výpravný balet byl velice příznivě přijat jak diváky, tak kritikou. Rok 2009 byl pro oba bratry mimořádně úspěšný, v Itálii získali cenu Premi Danza&Danza, Jiří byl nominován a Otto získal titul Nejlepší tanečník roku 2009 od časopisu Ballettanz. V roce 2012 na tanečním festivalu Dance Open v Petrohradě obdrželi Otto i Jiří cenu Best Duet.

V roce 2015 vystoupili Otto a Jiří Bubeníčkovi v Plzni s vlastním projektem Piano, který měl premiéru v Theater Dortmund. Balet byl inspirován stejnojmenným oscarovým filmem, dramatem odehrávajícím se v prostředí bělošských osadníků na Novém Zélandu 18. století. Bratři Bubeníčkové se dlouho a pečlivě připravovali na toto představení s výpravnou choreografií. Navštívili Nový Zéland, kde studovali maorskou kulturu. Byli uchváceni nádhernou přírodou, a záběry pláží a novozélandské flóry, které pořídili, byly použity pro dokreslení děje. Celé představení bylo pojato jako velkolepá projekce na filmovou hudbu Michaela Nymana, skladby Igora Stravinského, Alfreda Schittkeho a v neposlední řadě na tradiční maorskou hudbu. Taneční poetické ztvárnění milostného příběhu v podání Otty a Jiřího Bubeníčkových bylo nadšeně přijato diváky, kteří se i díky velkoplošným projekcím mohli přenést na Nový Zéland 18. století.

Představení bratrů Bubeníčků Piano bylo v Plzni tematicky propojeno s výstavou maorských portrétů plzeňského rodáka Gottfrieda Lindauera, který žil na Novém Zélandu na přelomu 19. a 20. století. Lindauer zobrazil s etnografickou přesností náměty ze života Maorů, jejichž důvěru si získal i přes jejich prvotní obavy o ztrátu duše. Portréty převážně maorských náčelníků s typickým tetováním, ve slavnostních oděvech ozdobených zbraněmi a amulety, jsou hodnoceny nejen jako umělecká díla, ale zároveň je ceněna jejich dokumentární hodnota. Jejich nejobsáhlejší instalace je v Auckland Art Gallery.

Po více než 20 letech vrcholné interpretační kariéry se Otto a Jiří Bubeníčkovi rozhodli ukončit svojí aktivní taneční činnost. Založili baletní skupinu Les Ballets Bubenicek, společně připravují projekty, pro které Jiří vytváří choreografii a Otto se stará o scénografii a komponuje hudbu. V minulém roce se rozloučili s publikem na svých domovských scénách v Německu a na podzim letošního roku v České republice. Pro tento účel si připravili autorský projekt Orfeus, se kterým podnikli turné po českých velkých městech a vystoupili i v Bratislavě. Definitivní tečkou bylo vystoupení na Nové scéně Národního Divadla v Praze v rámci zahájení festivalu Zlatá Praha. Toto unikátní představení bylo spojením tance, živé hudby a mluveného slova. Pod režijním vedením Martina Kukučky a Lukáše Trpišovského (SKUTR)

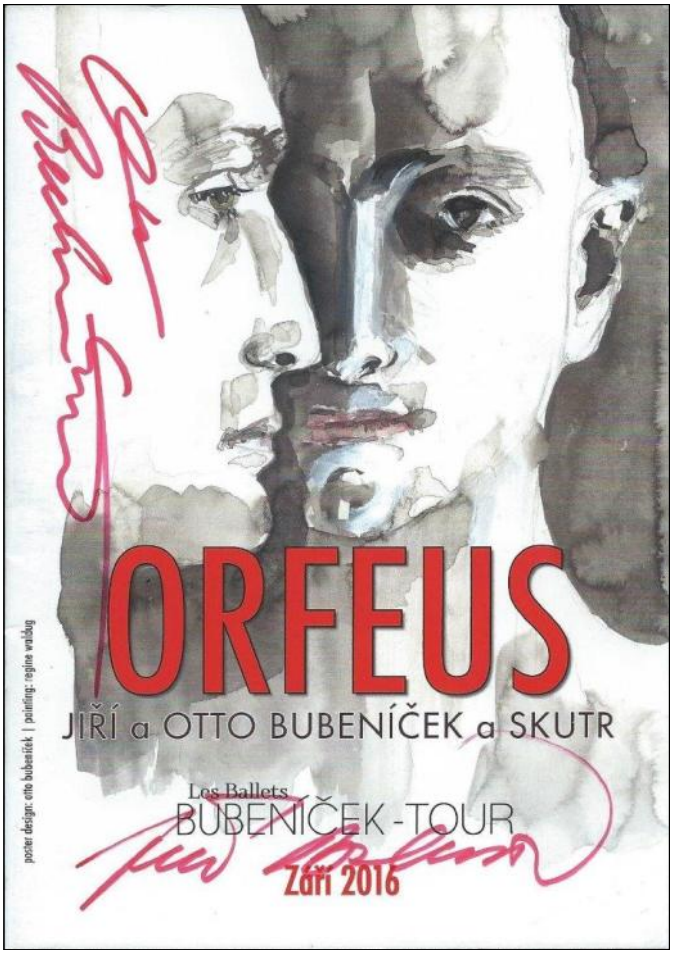

se kromě bratrů Bubeníčků představila i švýcarská tanečnice Anna Herrmann, slovenský herec Csongor Kassai, česká violoncellistka Terezie Kovalová a francouzská houslistka Annabelle Dugast.

Oba bratři jsou i výbornými baletními pedagogy, pod jejich vedením se řada mladých tanečníků účastnila mezinárodních soutěží. V současné době spolupracují mimo jiné s New Zealand School of Dance, kde připravují Jiří choreografii a Otto design pro letošní absolventské představení v Te Whaea: National Dance & Drama Centre ve Wellingtonu 16. - 26. listopadu.

Otto a Jiří Bubeníčkovi dělají čest českému umění, a přestože dosáhli ve světě mimořádného uznání, ve své vlasti byli doceněni až nedávno, 17. června 2016 ve Velkém sále Černínského paláce byli vyznamenáni oceněním Gratias agit, které se uděluje za šíření dobrého jména České republiky.

Vidět na scéně bratry Bubeníčkovi je velkým zážitkem, jsou dynamičtí, neobyčejně vitální a především mužní. Mistrně ovládají svá těla, jejich taneční umění vnímají v úzkém kontextu s hudbou a výtvarným uměním. Je naprosto zřejmé, že vše dělají s láskou. Nezbývá, než jim přát hodně úspěchů a radosti na prahu neméně zajímavého tvůrčího období.

„O významu zdraví nejlépe svědčí to, že zdravý žebrák je šťastnější než nemocný král.“
Arthur Schopenhauer

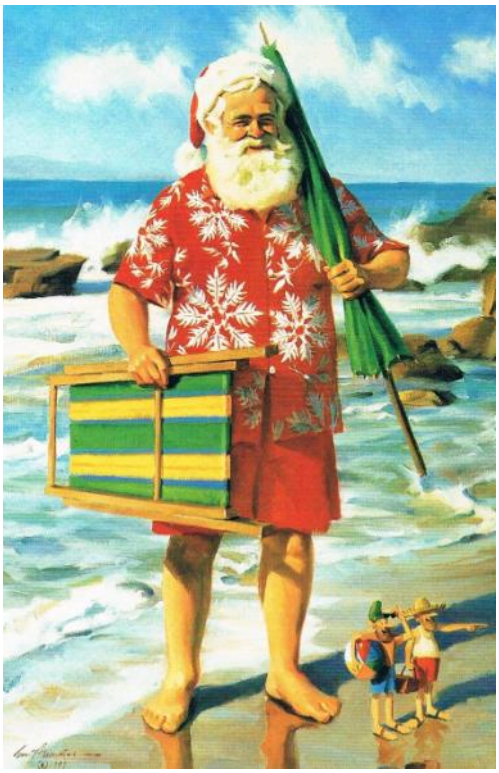

AUSTRALSKÉ VÁNOCE

Australské Vánoce jsou hodně jiné. Musíte si představit, že je 24. června. Tedy léto už v plném proudu. Slunce, modrá obloha, všechno v květu, kolem třiceti stupňů. A to je pak těžké péct vánočku a smažit kapra, který navíc není u protinožců příliš poživatelnou rybou. Samozřejmě, že my krajané dodržujeme pečlivě české vánoční tradice - horko nehorko. Ale Australané neznají náš typický, klasický Štědrý večer u vánočního stolu a rozsvíceného stromku.
V předvečer Štědrého dne, tedy čtyřiadvacátého prosince, zasedají australské rodiny na trávnících velkých parků a s rozžehnutými svíčkami zpívají vánoční písně. Této tradici se říká Carols by Candlelight a na největším z těchto shromáždění pod Arts Centrem v Melbourne se odehraje letos již po sedmdesáté osmé velkolepý dobročinný koncert hvězd vysílaný v přímém televizním přenosu po celé Austrálii.
Vánoční slavení nastává až 25. prosince na Christmas Day, kdy děti ráno rozbalují dárky (čemuž našinec odchovaný kouzlem a tajuplností vánoční noci nemůže dost dobře přijít na chuť). Mládež vyráží se šampaňským na pláž k moři, často k plavkám oblékne čapku Santa Clause. Rodiny se schází odpoledne k vánočnímu hodování, které se protáhne až do pozdního večera. Nechybí nezbytná australská grilovačka všeho mořského, zejména garnátů a krevet – tedy *shrimps and prawns*. V domácnostech anglosaských starousedlíků se na stůl mnohdy předkládá dle anglického zvyku pečený krocan, šunka a švestkový puding v zapálené brandy.
Ale i tato tradice jakoby si v ten den stýskala po idyle zasněžené krajiny, saní, tepla z krbu a zimní pohádce, kterou znají Australané, pokud se nevypraví na opačnou polokouli, jen z filmů, knih a vyprávění. Není divu, že texty některých koled a přání si museli místní trochu přizpůsobit - do saní zapřahují místo sobů klokany anebo ještě lépe, místo saní vybaví Santa Clause oblečeného v šortkách raději surfovacím prknem.
Svatému Štěpánu se tu říká Boxing Day, dle historického anglického zvyku podarování chudých krabičkami se zbytky vánočních dobrot. Takže něco jako štěpánská koleda. Moderní Boxing day se tu ale nese spíš v tradici dnes již slavného jachtařského závodu Sydney – Hobart, který zde poprvé odstartoval v roce 1945. A tak, zatímco v Česku se rodiny scházejí na štěpánské huse či kachně, míří obyvatelé Sydney do přístavu, odkud vyráží obří sportovní jachty z celého světa, aby překonaly vzdálenost 630 námořních mil – asi 1 170 kilometrů). Nejsou to jachty ledajaké, musí projít stejně tak jako jejich posádky přísnou kvalifikací, protože Bassův průliv představuje něco jako námořnický očistec.
Zbytek národa usedá ten den u televize, kde místo pohádek s napětím sleduje dramatickou plavbu v silných mořských proudech a vichru, který zvedá až patnáctimetrové vlny. K velkým bouřím zde dochází i v letním vánočním období. Před osmnácti lety měla bouře na svědomí potopení pěti lodí, ze 155 jich dokončilo závod jen 44 a šest jachtařů přišlo tehdy o život. Rekordní čas přeplutí moře ze Sydney do tasmánského Hobartu v roce 2012 je 1 den, 18 hodin, 23 minut a 12 vteřin,- uvidíme, zda se letos podaří jej překonat.
I poslední den v roce tráví pak Australané opačné než Češi – opět na moři. Na sjezdovky tu dojde až v zimním červenci.

Pro Rádio Impuls z australského Melbourne Barbara Semenov

PŘEDPLATNÉ ČASOPISU ČECHOAUSTRALAN - $40

Šeky nebo peněžní příkazy - Money orders na účet CECHOAUSTRALAN zasílejte na adresu redakce ČECHOAUSTRALAN P. O. Box 1008, Hawksburn, VIC 3142, AUSTRALIA

Můžete platit i elektronicky bankovním převodem:-
Bankovní spojení: EisBlue Holdings Pty Ltd, CECHOAUSTRALAN ACCOUNT - Account #: 813753720
National Australia Bank - BSB: 083-004, 330 Collins Street, Melbourne 3000, Australia

AIRLIE BEACH - TOSCANA

Za toskánskou romantikou, australskou přírodou a více než sedmdesáti ostrovy včetně Velkého korálového útesu jezdí do **Airlie Beach** obdivovatelé tropického Queenslandu až z dalekých Čech. Pro Čechoaustralana je ráj Korálového moře přece jen trochu blíž.

Proč nenavštívit **Toscana Village Resort**, který zde nabízí komfortní ubytování v pěkně zařízených apartmánech za příznivé ceny. Ideální pro páry i pro rodiny s dětmi - v prostředí terasovitých zahrad najdete čtyři rozdílně řešené bazény, k moři a oblíbené laguně máte jen pár kroků, desetiminutová procházka vás zavede do populárního letoviska s veškerou občanskou vybaveností, restauracemi a nákupním centrem. Hosté oceňují zejména soukromí, klid a pocit domova od domova.

Kontaktujte manažerku Toscany na (07) 4946 4455 nebo na emailu info@toscanaresort.com a žádejte rezervaci apartmánu 24 s nejkrásnějším výhledem z vlastní terasy na malebnou pevninu s bujnou florou, městečko, marinu, jachty, azurové moře a ostrovy Whitsundays.

...Barevně pohledná žába, kterou české zoologické názvosloví označuje paropucha corroboree, na nové známce Australské pošty je připomínka zoologické zahrady v Sydney oslavující sto let od založení. Žabička není delší než 2.5–3 cm, proč si zasloužila ropuší označení nevím, patří ale mezi nejvzácnější zástupce žabího druhu. Nočním slavnostem Australců, jak první čeští cestovatelé nazvali australské domorodce, se říká corroboree, tančící muži si okrašlují obličej a hruď žlutohnědými pruhy barvy získané z jílu. Tato barva pleti tanečníků a černá noc daly jméno vzácné žábě… (z článku uvnitř čísla - o nových australských známkách a ohrožené světové fauně)

Redakce ČECHOAUSTRALAN - Barbara Semenov
P. O. Box 1008, Hawksburn - Melbourne, VIC 3142, Australia
email adresa - bsemenov@cechoaustralan.com

ČECHOAUSTRALAN © —NEZÁVISLÝ CELOAUSTRALSKÝ KRAJANSKÝ LIST

If undelivered return to:
P. O. Box 1008
Hawksburn 3142
AUSTRALIA

Print Post Approved
Publication Number:
100019790

POSTAGE
PAID
AUSTRALIA